

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**  
**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların**  
**Karar Verme, Problem Çözme ve İletişim Becerilerinin**  
**Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi**

**Hazırlayan: Abdullah Kürşad AKBULUT**

**Ankara - 2012**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**  
**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI**  
**BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların**  
**Karar Verme, Problem Çözme ve İletişim Becerilerinin**  
**Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi**

**Hazırlayan: Abdullah Kürşad AKBULUT**

**Danışman: Prof. Dr. Emin KURU**

**Ankara - 2012**

T.C.  
GAZİ ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Abdullah Kürşad AKBULUT'a ait

...Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Kuvvetlenme,  
Problemler ve İhtiyaçlarının Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi

başlıklı tezi ile 16.04.2012 tarihinde Jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor  
Öğretmenliği Anabilim Dalında DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Emin KURU.....

Yrd. Doç. Dr. Haluk KOÇ.....

Yrd. Doç. Dr. Latif AYDOS.....

Yrd. Doç. Dr. Atilla PULUR.....

Yrd. Doç. Dr. Uğur ABAKAY.....

## ÖNSÖZ

Sporcular genelde fiziksel özellikleri ile gündeme gelmekte, ona göre değerlendirilmektedir. Yapılan çalışmalarda bu özelliklerine yönelik çalışmalar yapılmakta, kişisel bir özellik olan düşünce yapısıyla ilgili yapılmış çalışmalar hem az hem de değişik boyutları ile ilgili yapılmıştır. Yapmış olduğum bu çalışma benden sonra yapılacak çalışmalara ışık tutacağına inanmaktayım.

Bu çalışmada amatör ve profesyonel erkek futbolcuların karar verme, problem çözme ve iletişim becerilerini yaş, eğitim durumu, oynadıkları mevkiye göre bir ilişki olup olmadığını incelenmiş, bu amaç çerçevesinde çeşitli sorulara cevap aranmıştır.

Spor biliminin kapsamlarından biri olan sporcuların zihinsel yapılarına, nasıl düşündüklerine yönelik, müsabakalarda nasıl davranacaklarına yönelik antrenörlerle olan iletişimlerini incelemek üzerine yapılandırılmıştır. “Futbolcuların, karar verme becerileri, problem çözme becerileri ve antrenörle olan iletişimlerini inceleme” konulu tezimin belirlenmesinde, çalışma gücü ve önderliği ile bana daima örnek olan, değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Emin KURU’ya destek ve yardımlarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim, teşekkür ederim.

Bugüne gelinceye kadar eğitim hayatımda bana maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen anneme, babama ve tüm aileme, öğretmenlerime, hocalarıma, eğitim bilimleri enstitüsü öğrenci işlerine teşekkür ederim.

**Abdullah Kürşad AKBULUT**

**Ankara 2012**

## ÖZET

# **Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme, Problem Çözme ve İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi**

AKBULUT, Abdullah Kürşad

Doktora, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Emin KURU

Mart, 2012

Bu araştırmanın amacı, amatör ve profesyonel erkek futbolcuların, karar verme, problem çözme ile iletişim becerileri arasındaki ilişkileri belirlemek, ayrıca yaş, eğitim durumu ve oynadıkları mevkilerin etkisinin olup olmadığını ortaya koymaktır.

Çalışma evreni olarak Türkiye Futbol Federasyonuna bağlı profesyonel ve amatör spor kulüplerinde oynayan erkek futbolcular belirlenmiştir. Örneklem olarak ise Ankara Bölgesinde yer alan MKE Ankara Gücü, Gençler Birliği Spor Kulübü, Hacettepe Spor Kulübü, BUGSAŞ SK, Keçiören SK, Şekerspor SK, Ankara Demir SK, Kızılcahamam SK ve Keçiören SK profesyonel futbol takımları ile amatör liglerde futbol oynayan erkek futbolcular arasından tesadüfi seçim yöntemi kullanılarak seçilen 284 futbolcu gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak; “Problem Çözme Becerileri Ölçeği”, “Melbourne Karar Verme I-II Ölçeği” ve “Futbolda Antrenör İletişim Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, amatör ve profesyonel erkek futbolcular arasında karar verme, problem çözme ve iletişim becerilerinin amatör futbolcuların lehine olduğu saptanmıştır. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların karar verme, problem çözme ve iletişim becerilerinin yaş gruplarına göre farklılaşmadığı, amatör ve profesyonel erkek futbolcuların karar verme, problem çözme ve iletişim becerilerinin eğitim durumlarına göre farklılaşmadığı ve amatör ve profesyonel erkek futbolcuların karar verme, problem çözme ve iletişim becerilerinin oynadıkları mevkilere göre farklılaşmadığı saptanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Futbolcu, Problem Çözme Becerileri, Karar Verme Becerisi ve Antrenörle İletişim

## ABSTRACT

### **Study Of Relations Between Decision Making, Problem Solving Skills And Communication With Their Coaches Of Football Players In Professional And Amateur Leagues**

Abdullah Kürşad AKBULUT

Doctoral, Physical Education and Sport Department

Advisor: Prof. Dr. Emin KURU

March, 2012

Aim of this study is to assess relations between decision making, problem solving skills and communication with their coaches of football players in professional and amateur leagues, also to introduce whether age, education background and playing positions of players have an effect on this relation.

284 individuals being football players in professional and amateur leagues at Turkish Football Federation Ankara region and are chosen by casual selection method have participated voluntarily to the study. In the study, “Scale of Problem Solving Skills”, “Scale of Melbourne Decision Making I-II” and “Scale of Football Coach Communication” have been used as data collection methods. According to the findings of research, it has been recognized that “Decision- Making” skills of amateur footballers is more than professional footballers. There has not been meaningful difference between professional footballers and amateur in terms of problem- solving skills, and this finding has been considered for the subtitle of the avoided approach as it is considered in the aspects of ,Thaughful approach, Evaluated Approach, self-confident approach and planned approach, there has been a difference in favor of amateur footballers. It has been recognized that the scores of amateur footballers in the scale of communication with trainers are more than professionals. It has been recognized that 17-20 aged footballers have better scores than 26-30 aged in aspect of avoided approach’s subtitles, when it is considered as panic approach, 17-20 aged footballers have better scores than 21-36 aged footballers communicating with trainers for footballers age scales for 17-20 aged footballers is much more than 26-30 aged and generally younger group has better score than older. There has not been a meaningful difference between amateur’s and professional terms of educational level and problem-solving skills. But in other sub-dimensions, there has been a difference between university graduation and high- school graduation. Footballers graduated from a University have scores than footballers graduated from a high – school additionally, when it is considered as communicating with trainers, footballers graduated from a university have higher scores than others. There is a negative correlation between problem solving ability of professional footballers. There has not been found a correlation between problem - solving and decision – making and communicating with a trainer. There is a negative correlation between communicating with a trainer and problem-solving ability of amateur footballers. It has not been found a meaningful correlation between decision – making and problem solving abilities of amateur footballers

**Key Words:** Footballer, Problem Solving Skills, Decision-making Skills and Communicating With a Trainer.

## İçindekiler

_Toc320051391 ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
I. BÖLÜM.....	5
1.1. Problem .....	5
1.2. Amaç .....	13
1.3. Önem .....	14
1.4. Varsayımlar .....	14
1.5. Sınırlılıklar.....	14
II. BÖLÜM.....	16
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE .....	16
2.1.1. Problem Kavramı .....	16
2.1.2. Problem Türleri .....	17
2.1.3. Problemlerin Sınıflandırılması .....	18
2.1.4. Problem Çözme ve Problem Çözme Becerisi .....	19
2.1.5. Problem Çözme Basamakları .....	20
2.1.6. Problem Çözme için Gerekli Özellikler .....	21
2.1.7. Problem Çözme Becerilerini Etkileyen Faktör.....	22
2.1.8. Problem Çözme Becerisi Kazandırmada İzlenebilecek Yollar .....	23
2.1.9. Problem Çözme Becerisi ve Sporcu İlişkisi .....	25
2.1.10. Futbolda Problem Çözme .....	26
2.2. Karar Verme .....	31
2.2.1. Karar Vermenin Tanımı .....	31
2.2.2. Karar Verme Süreci .....	32
2.2.3 Karar Verme Stratejileri .....	33
2.2.4. Karar Verme Becerileri .....	35
2.2.5. Karar Verme Görevleri.....	37
2.2.6. Sporda Karar Verme.....	38
2.3. Futbol.....	39
2.3.1. Futbol.....	39
2.3.2. Futbolun Özellikleri .....	40
2.3.3. Antrenör ve Sporcu İletişimi .....	41

2.3.4.Mevkiine Göre Oyuncuların Görev Ve Sorumlulukları .....	42
2.3.4.1.Kaleci.....	42
2.3.4.2. Libero .....	43
2.3.4.3.Stoper.....	43
2.3.4.4.Orta Saha Oyuncuları .....	44
2.3.4.5. Hücum Oyuncuları .....	44
2.4. Araştırma Konusu İle İlgili Yapılan Çalışmalar .....	44
2.4.1.Karar Verme Becerileri İle İlgili Yurt İçinde ve Dışında Yapılan Çalışmalar .....	45
2.4.1.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	45
2.4.1.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar .....	46
2.4.2. Problem Çözme Becerileri İle İlgili Yurt İçinde ve Dışında Yapılan Çalışmalar.....	48
2.4.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	48
2.4.2.2.Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar .....	50
2.4.3. İletişim Becerileri İle İlgili Yurt İçinde ve Dışında Yapılan Çalışmalar.....	51
2.4.3.1.Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	51
2.4.3.2.Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar .....	53
III. BÖLÜM .....	55
Yöntem .....	55
Araştırma Modeli .....	55
Evren ve Örneklem.....	55
Veri Toplama Araçları.....	56
3.4.1. Problem Çözme Envanteri.....	56
3.4.2. Futbolda Antrenör İletişimi Ölçeği .....	57
3.4.3. Melbourne Karar Verme I-II Ölçeği.....	58
Verilerin Analizi.....	59
BÖLÜM IV .....	60
BULGULAR ve YORUMLAR.....	60
4.1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Özellikler.....	60
V. BÖLÜM .....	98
5. SONUÇ ve ÖNERİLER .....	98
5.1. SONUÇLAR .....	98



5.2. ÖNERİLER .....	101
KAYNAKÇA .....	103
EKLER .....	114

<b>Tablo Listesi</b>	<b>Sayfa No</b>
Tablo 4.1. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolculara ait Yaş Gruplarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	60
Tablo 4.2. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolculara ait Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	61
Tablo 4.3. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolculara ait Oynadıkları Mevkilere Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	61
Tablo 4.4. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinden Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	62
Tablo 4.5. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Öz Saygıdan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	63
Tablo 4.6. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Dikkatli Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	63
Tablo 4.7. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Kaçınan Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	64
Tablo 4.8. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Erteleyici Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	65
Tablo 4.9. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Panik Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	66
Tablo 4.10. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	67
Tablo 4.11. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeğine Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	68
Tablo 4.12. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Arasında Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Aceleci Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	68
Tablo 4.13. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Aceleci Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	69
Tablo 4.14. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Düşünen Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	70
Tablo 4.15. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Düşünen Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	70
Tablo 4.16. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem	71

Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Kaçınan Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	
Tablo 4.17. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Kaçınan Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	72
Tablo 4.18. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Değerlendirici Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	72
Tablo 4.19. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Değerlendirici Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	73
Tablo 4.20. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Kendine Güven Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	74
Tablo 4.21. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Kendine Güven Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	74
Tablo 4.22. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Planlılık Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	75
Tablo 4.23. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Planlılık Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	76
Tablo 4.24. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişim Ölçeğinden Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları	78
Tablo 4.25. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Yaş Gruplarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	79
Tablo 4.26. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Yaş Gruplarına Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	80
Tablo 4.27. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcular ile Yaş Gruplarına ait Betimsel İstatistik Sonuçları	80
Tablo 4.28. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcular ile Yaş Gruplarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	81
Tablo 4.29. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcular ile Yaş Grupları Arasında Anlamlılık için Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	82
Tablo 4.30. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Yaş Gruplarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	86
Tablo 4.31. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerilerinin Yaş Gruplarına Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	86
Tablo 4.32. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle	87

İletişimleri Yaş Gruplarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	
Tablo 4.33. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişiminin Yaş Gruplarına Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	88
Tablo 4.34. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	89
Tablo 4.35. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Eğitim Durumuna Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	89
Tablo 4.36. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerilerinin Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	90
Tablo 4.37. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerilerinin Eğitim Durumuna Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	90
Tablo 4.38. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişimin Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	91
Tablo 4.39. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişimin Eğitim Durumuna Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	92
Tablo 4.40. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre Karar Verme Becerilerine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	93
Tablo 4.41. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	93
Tablo 4.42. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre Problem Çözme Becerilerine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	94
Tablo 4.43. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerilerinin Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	95
Tablo 4.44. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre Antrenörle İletişime Göre Betimsel İstatistik Sonuçları	96
Tablo 4.45. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişimin Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	97

# I. BÖLÜM

## 1.1. Problem

Futbol oyunu, oyun içinde çabuk karar vermeyi ve taktik görevlerin yerine getirilişinde sorumluluk isteyen davranışları gerektiren bir oyundur. Takımın her mevkisinde görev alan oyuncuların, futbol bilgileri ve taktik deneyimleri başarı açısından çok önemlidir. Futbolcu, oyuna girdiği zaman, oyun içinde beklenmedik biçimde karşılaştığı ve antrenman esnasında hazırlığı yapılmamış pozisyonlarda ve rakibin baskısı altında, hızlı ve doğru tepkilerini ortaya koymak zorunda olduğu gibi aynı şekilde rakibini baskı altında tutmalı ve sürpriz pozisyonlarla karşı karşıya bırakarak, şaşırtmalıdır (Gülşen, 2008).

Futbol dünyanın pek çok ülkesinde ve ülkemizde de en çok rağbet gören spor dallarının başında gelmektedir. İlgi çekici olması ve her toplum çeşitli şekillerde zevk vermesinden dolayı geniş ve büyük kitlelere mal olmuş, dolayısıyla milyonlarca insanın ilgi odağı haline gelmiş bir spor dalıdır.

Futbolda, bilim ve spor bilimi etkileşimiyle gerek futbolcuların çalışma şartlarını iyileştirmek gerekse seyircilere daha iyi bir seyir, daha çok zevk ve haz duyma imkanı verebilecek gelişmeler sağlanmakta olup, futbolun gelişmesine ve daha geniş kitlelere yayılmasına hız kazandırılmaktadır (Günay ve Yüce 2008).

Çağımız futbolu artık çok daha hızlı, çok daha taktiğe yönelik oyunları barındıran, kondüsyon gücüne dayalı ve her geçen gün daha da gelişen, bilimsel gelişmelerin daha fazla yansıtıldığı bir oyun haline gelmiştir. Bu oyuna ayak uydurabilmek için çok daha hızlı düşünmek, süratli olmak ve daha çabuk hareket etmek gerektiği ortadadır (Nas, 2010).

Futbol oyunu, hem süratli hem de dayanıklı olmayı gerektirmektedir. Günümüzde süratli koşuların toplamı gün geçtikçe artmaktadır. Bu da futbolun daha uzun süre yüksek tempoda oynandığının göstergesidir. Spor branşlarında, düzenli ve yüklenme şiddeti bilimsel temellere dayanan antrenmanlar ile kasın kuvveti, dayanıklılığı,

sürati ve esnekliği artırılırken vücut kompozisyonu da düzenlenmektedir. Aerobik ve anaerobik güç, başarıyı belirgin bir şekilde etkileyebilmektedir. Futbola uygun bir şekilde yapılan hazırlık antrenmanları ile futbolcuların performansları artırılarak, lig maçlarına hazır hale getirilmelidir (Yamaner ve Hacıcaferoğlu 1997).

Günlük hayat gibi futbol oyunu da, karşı karşıya kalınan durumları değerlendirerek, gerekli hesaplamaları yaparak problemleri çözmeyi ve oyun boyunca düşünerek mümkün olduğunca doğru kararlar vermeyi gerektirmektedir.

Futbolun kişiye kazandırdığı pek çok şey vardır. Örneğin futbol, muhakeme gücünü, özgüveni artırır, soğukkanlı olmayı öğretir; irade gücünü, hafızayı, mantıksal düşünmeyi geliştirir, hem artistik yaratıcılığa hem de rekabete dayalı başarılar için de zemin hazırlar. Oyun bilgisi olarak duruma bağlı bir oyun olduğunu bilme, ileriye görme, farkındalık oluşturma, oyunun gidişatına göre uyum sağlama ve iç güdülerine göre karşılık vermeyi gerektiren bir yapısı vardır. Oyun öncesi, oyun sırası ve oyun sonrasında yaşananlar her seferinde bir ders niteliğinde kişiye bir şeyler kazandırır, öğretir.

Kuzgun'a (2005) göre karar verme davranışının ortaya çıkmasının ilk koşulu, karar verme ihtiyacını ortaya çıkaran güçlüğün varlığı ve bu güçlüğün birey tarafından hissedilmesidir. Karasar'ın (2005) "Giderilmek istenen her güçlük bir problemdir" cümlesi de göz önüne alındığında, karar verme davranışının daha çok, çözülmek istenen bir problemle karşılaşıldığında ortaya çıktığı, dolayısıyla etkili kararlar almanın etkili problem çözme becerilerini gerektirdiği düşünülebilir. Bingham'a göre (1983) problem, bireyin istenilen hedefe ulaşmak amacıyla topladığı mevcut güçlerinin karşısına çıkan engeldir. Morgan'ın (1991) tanımına göre ise problem, temelde bireyin bir hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı bir çatışma durumudur. Bu engellenme hedefe ulaşmayı güçleştirebilir. Böyle bir durumda problem, engeli aşmanın en iyi yolunu bulmaktır. Her çeşit problemde üç temel özellik bulunur:

1. Bireyin kafasında belirlediği bir amacı vardır.
2. Bireyin bu amaca ulaşmasında önüne engeller çıkar.
3. Birey, kendisini amacına ulaşmaya teşvik eden içsel bir gerginlik duyar

(Bingham, 1983).

Problem çözüme kavramıyla ilgili birçok tanım yapılmıştır. Örneğin, Bingham (1983) problem çözmeyi, belli bir amaca ulaşmak için karşılaşılan güçlükleri ortadan kaldırmaya yönelik bir dizi çabayı gerektiren bir süreç olarak tanımlamıştır. Oğuzkan'a (1989) göre sorun çözümenin bir başka özelliği, çok yönlü ve kapsamlı bir süreç olmasıdır. Problem çözüme; bireyin ihtiyaç, maksat, değer, inanç, beceri, alışkanlık ve tutumları ile ilgili olmasının yanı sıra yaratıcı düşünce ile zeka, duygu, irade ve eylem gibi unsurları kendinde birleştirir.

Problem çözüme, D'Zurilla ve Goldfried (1971) tarafından, problemlili bir durumla başa çıkabilmek için etkili olacak tepki seçenekleri oluşturmayı ve bu seçeneklerden en etkili olanı seçmeyi içeren bilişsel ve davranışsal bir süreç (Aktaran: Gültekin, 2006) olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla problem çözüme, genellikle bireyin problemi ve çözümünü değerlendirirken çoklu perspektiflerin ve düşüncelerin doğruluğu üzerinde düşünmesini gerektirmektedir (Aksan, 2006). Garofalo ve Lester (1985) ve Kirkley (2003) tarafından yapılan daha kapsamlı bir tanıma göre problem çözüme, "görsellik, çağırışım, soyutlama, kavrama, beceri, akıl yürütme, analiz, sentez, genelleme" gibi üst düzey bilişsel beceri ve aktiviteleri içeren karmaşık bir zihin faaliyeti olarak görülmekte, tekil bir beceri olarak değil; bilişsel, davranışsal ve tutumsal bileşenleri olan karmaşık bir beceri takımı olarak kabul edilmektedir. Problem çözüme, zekayı, duyguları, iradeyi ve eylemi bünyesinde barındırdığından ve ihtiyaç, amaç, değer, inanç, beceri, alışkanlık ve tutumlarla ilgili olduğundan çok yönlü bir iştir (Aktaran: Aksan, 2006). Dolayısıyla problem çözüme, en yüksek düzeydeki zihinsel süreçlerden birisidir (Fidan, 1985).

Oyun esnasında birçok konumda, amaca ulaşmayı engelleyen bu güçlükleri aşmanın birçok yolu vardır. Dolayısıyla oyuncunun, elindeki seçenekleri bilmesi; bu seçenekleri değerlendirerek ve daha önce karşılaştığı benzer pozisyonları hatırlayarak çeşitli çözüm yolları araması; bunu yapabilmek için de bilişsel ve psikolojik bir dizi çaba göstererek çeşitli kararlar vermesi ve sonuçta bulduğu en iyi çözüm yolunu uygulaması gerekir.

Problem çözüme becerisi, bireyi çözüme ulaştıracak kuralların ya da aşamaların tespit edilmesi ve bunların birleştirilerek bir problemin çözümünde kullanılabilmesi yetisidir. Birey bu noktaya önce kavramları, sonra kavramların bileşkesini, daha sonra da bu kuralların ya da aşamaların sentezini oluşturarak ulaşabilir (Romiszowski, 1968; Bingham, 1998; Baron, 1996; Aktaran: Aksan, 2006).

Bilgi ve deneyim, bireyin problem çözüme becerisini kolaylaştıran iki önemli unsurdur. Problem çözüme bir yetenek ve öğrenilmiş davranış olduğu için, her bireyin bu yeteneğe farklı derecede sahip olduğu düşünülmektedir. Problem çözüme yeteneğinin her insanda olduğu kabul edilmektedir, ancak bazıları problem çözüme daha hızlı, etkili ve başarılı olabilirler. Araştırmalara göre başarılı problem çözen birey, problemi ifade eden anahtar sözcükleri bulur, bilgileri hızlı bir şekilde kavrar ve problemin önemli öğelerini hemen görür. Başarısız problem çözen birey ise, sahip olduğu bilginin ona problem çözüme yardımcı olabileceğinin farkında değildir. Sık sık ipucu ister, aslında bilgisi vardır ama bilgiyi aktarma yeteneği eksiktir. Problem çözüme fazla zaman ayıran, sistematik olan, problemi küçük parçalara ayırarak durumu basitleştiren birey problem çözüme başarılı iken, problemi bütün olarak çözüme çalışan birey başarısız kabul edilmektedir (Yeaw, 1979; Heppner, 1982; Aktaran: Kaya, 2005).

Düşünen, hayal edebilen ve yeni çözümler üretebilen bir zihnin problem çözüme becerisi normal bireylerinkinden farklılık gösterecektir. Çünkü, doğuştan getirilen zeka faktörü, iyi düşünebilmek için bir temel oluşturmakla birlikte düşünce eğitimi yoluyla geliştirilebilmektedir. Aynı şekilde, problem çözüme becerisi de ilköğretim çağından itibaren sistemli bir çalışmayla öğrenilebilmekte ve geliştirilebilmektedir (Aksan, 2006).

Problem çözüme aşamalarına bakıldığında, bütün problemleri etkili bir biçimde çözüme yarayacak ve bütün problem çözen kimselere tavsiye edilecek tek bir yöntem yoktur. Farklı araştırmacılar problem çözüme aşamalarını, farklı basamaklarda ele alsa da, bu aşamaların birbiri ile çelişmedikleri ve aynı yapı içerisinde oldukları görülmektedir. Genel olarak bakıldığında problem çözüme temel olan basamaklar, problemin tanımı ve problemin analiz edilmesi, seçeneklerin üretilmesi, karar verme



ve değerlendirme basamaklarından oluşmaktadır (Danışık, 2005; Güler, 2006). Buna göre, problem çözme ve karar vermenin birçok durumda iç içe olduğu görülmektedir.

Problem çözme ve karar verme kavramları zaman zaman birbirinin yerine kullanılabilen, birbirine benzeyen ve bazı durumlarda da birbirlerine bağlı olmalarına rağmen, ikisi aynı anlama gelmeyen kavramlardır. İki kavram arasındaki temel fark, problem çözme süreci bir problemi tanılamayı ve çözmeyi içerir ki, bu doğru bir çözüm yoluna karar vermeyi içerebilir ya da içermeyebilir. Karar verme ise, bir problemi içerebilir veya içermeyebilir. Ancak her zaman alternatifler içinden bir tanesini seçmeyi gerektirir. Çoğu zaman karar verme, problem çözme sürecinin bir alt basamağıdır ancak bazı kararlar bir problemi içermeyebilir (Sullivan ve Decker, 2001; Aktaran: Kaya, 2005).

Karar vermeyi, amaca giden yol üzerindeki sorunları, engelleri yok etmeyi; olumsuz koşulları ortadan kaldırarak önlemler alınmasını gerektiren bir süreç olarak ifade etmek mümkündür (Alpugan vd., 1997). Kuzgun'a (2006) göre "Karar verme, bir ihtiyacı gidereceği düşünülen bir nesneye, kişiye, duruma götürecek birden fazla yol olduğu zaman, ya da erişilmek istenen bir hedefin gereksinmeyi gidermede uygun ve yeterli olup olmadığı kesin değil iken yaşanan sıkıntıyı gidermek için atılan bir adım, bir davranış olarak tanımlanabilir."

Karar verme; bilgiyi araştırma ve toplama (seçeneklerin detayları ile ilgili var olan bilgileri edinme), problem çözme (kararla ilgili yaratıcı bir çözüm bulma), yargılama (bilgi kaynağını değerlendirme), öğrenme ve hafıza (benzer karar problemleri ile başa çıkabilmek için bilgiyi akla getirme) gibi birçok bilişsel süreç içerir (Mann ve Harmoni, 1989; Aktaran: Diniz, 2005).

Karar verme davranışının ortaya çıkabilmesi için ise şu üç koşulun bulunması gerekir: karar verme gereksinimini ortaya çıkaran bir seçme sorununun varlığı ve bu sorunun birey tarafından hissedilmesi; güçlüğü giderecek birden fazla seçeneğin bulunması ve bireyin seçeneklerden birine yönelme özgürlüğüne sahip olması (Kuzgun, 2005). Son iki koşul göz önünde bulundurulduğunda, karar vermenin her

zaman alternatifler içinden bir tanesini seçmeyi gerektirdiği söylenebilir (Sullivan ve Decker, 2001; Aktaran: Kaya 2005).

Bir karar anında, bilişsel süreçler kadar içinde bulunulan duygusal durum da karar verme üzerinde etkilidir (Plous, 1993; Aktaran: Diniz, 2005). Kararlarımızın duygusal olmaktan çok mantıklı olması gerektiğinin bilinmesine rağmen, verilen son karar genelde duygulara dayalıdır. Bu da seçimlerimizin korkuya (hata yapma, risk alma, kaybetme, sorunlarla karşılaşma, diğer insanların ne diyeceği, aptal görünme, beceriksiz olma korkusuna, vb.) dayandığı anlamına gelmektedir (Bono, 1992; Aktaran: Diniz, 2005).

Bireyler, bir karar verme durumunda birbirlerinden çok farklı tepkiler gösterirler. Bu durum bireylerin bir karar anında farklı strateji kullanmalarından kaynaklanmaktadır. Karar verme durumunda kullanılan karar stratejileri, bireyin karar vermesi gereken bir durumla karşılaştığında nasıl davranacağını belirlemesi olarak açıklanabilir (Diniz, 2005).

Her birey karar verirken aynı stilleri kullanmaz. Hatta aynı birey farklı karar verme durumlarında farklı karar verme stillerini kullanabilir. Bu karar verme stilleri incelendiğinde, bir karar verme durumunda bu stillerin hepsinden yararlanmak faydalı görünmektedir. Yine de, bir bireyin kararlarını alırken daha çok mantıklı (rasyonel) karar verme stilini tercih etmesi, doğru kararlar almasında faydalı görünmektedir. Bununla beraber, seçeneklerin çok olması, seçeneklerin benzerliği, karar verme zamanı, sorunun önemi, risk derecesi, algılama türü gibi koşullar bireyin mantıklı karar verebilmesini güçleştirmektedir (Kuzgun, 2006).

İçinde bulunulan koşullara, ruh haline ve kişiliğine bağlı olarak bir oyuncunun her oyununda kullandığı belirli bir karar verme stili olabilir ya da aynı oyuncu, tek bir oyun boyunca çeşitli karar verme stillerini bir arada kullanabilir. Tabi ki oyun esnasındaki karar verme stilleri günlük hayattaki karar verme stillerine benzerlik de gösterebilir. Başka bir deyişle, bir oyuncu oyun esnasında günlük hayatta kullandığı karar verme stillerini kullanabilir ya da futbol oyunu esnasında geliştirdiği ve kullanmaya alıştığı karar verme stillerini günlük hayatında kullanmaya başlayabilir.

Problem çözenin ve karar vermenin çeşitli bilişsel süreçleri içerdiğine, yani düşünmeyi gerektirdiğine değinilmişti. Düşünmenin zihnin bir konuyla ilgili bilgileri karşılaştırarak ve aralarındaki bağlantıları inceleyerek bir yargıya ya da karara varma etkinliği (Demirtaş ve Güneş, 2002; Aktaran: Balgalmış, 2007) olduğu göz önüne alındığında, düşünmeyle problem çözme ve karar verme arasındaki ilişki daha çok belirginleşmektedir.

Problem çözme, problemin birey tarafından anlaşılacak esas problemin ortaya konulması, gereksiz bilgilerin atılarak problemin esas unsurları üzerinde analiz yapılması, çözüm yolları üretilmesi, çözümler sırasında hangi engellerin olabileceğinin düşünülüp mümkün tüm olasılıkların gözden geçirilmesi, bilinen yolların veya yeni çözüm yollarının denenmesi ve en uygun çözüme mantık aracılığıyla karar verilmesi gibi işlemlerin sırasıyla gerçekleştirilmesini gerektirdiğinden, kapsamlı bir süreçtir. Bu süreç her denendiğinde fizyolojik anlamda yeni sinir yolları olduğundan, düşünme becerisinin gelişmesine neden olmakta ve her defasında daha ustaca ürünler ortaya çıkarılabilmektedir (Sonmaz, 2002; Aktaran: Aksan, 2006). Kalıtsal eğilimler ve özellikle ilk yaşantılar sonucu, her birey dünya ile ilişkisinde, onu algılamada, hedeflediği amaçlara ulaşmada ve problem çözüme belirli metotlar ve yaklaşımlar geliştirir. Bu süreçte her birey, gerçeğin farklı yönlerine dikkat çeker, farklı türde veri toplar, bu verileri farklı şekillerde düzenler, bunlardan farklı sonuçlar çıkarır, farklı kararlara ulaşır ve bu kararları da farklı biçimlerde uygular (Parlette ve Rae, 1993; Aktaran: Çatalbaş, 2006). Böylece, farkında olsun olmasın, her bireyde farklı bilgi işleme biçimleri (düşünme stilleri) oluşur (Çatalbaş, 2006).

Futbol oyununda, müsabaka esnasında problem çözme becerilerini kullanarak karar vermenin yanında futbolcuların oyun öncesi hazırlıkta, oyun esnasında ve oyun sonrasında psikolojik ve fizyolojik olarak çeşitli şekillerde hazırlanmaları gerekmektedir. Burada antrenör devreye girmektedir. Futbolcuların antrenörle olan ilişkileri de büyük önem arz etmektedir.

Genelde sporcuların özede futbolcuların psikolojik olarak hazırlanmasını sağlamak antrenörün önde gelen görevlerinden birisidir. Antrenör sporcusunun fiziksel özelliklerini, bireysel farklılıklarını, futbola yönelmesinin nedenlerini, aile yapısını, değer yargılarını, hayat tarzını ve ihtiyaçlarını, ekonomik durumunu, toplum içerisindeki yerini, sosyal ilişkilerini bilmek zorundadır. Tüm bunların yanı sıra, her sporcuyu yani futbolcu için güdüleme biçimini, düzeyini ve yöntemini de bilmelidir. Bu özelliklere göre, sporcunun psikolojisini düzenleyecek olan antrenörlerin yeterli alan bilgisine sahip olmanın yanında psikoloji, sosyoloji ve iletişim konularında da yeterli bilgiye sahip olmaları gerekmektedir (Doğan, 2005).

Antrenör ve futbolcu iletişimi iki insan arasında gerçekleşen kişiler arası iletişim türüne girmektedir. Bu bağlamda kişiler arası iletişim, fiziki olarak hazır olunduğu zaman partnerlerin her birinin davranışları üzerinde karşılıklı etkileşimi kapsamaktadır. Kişiler arasında en sık kullanılan iletişim aracı konuşma olduğu gibi, gülmek, jestler, mimikler, bedensel ifadeler, sessizlik gibi kavramlarda iletişim kurmaya yarayan diğer yollardır (Lazar, 2001).

Antrenörler futbolcuya yaklaşımlarında, futbolcu ile sağlıklı ve verimli bir işbirliği kurabilmeyi amaçlamalıdır. Zira antrenörlerin sergileyeceği bu tür yaklaşımlarla kuracakları iletişim bağı, sporcunun performansını engelleyen veya etki eden psikolojik sorunların ortadan kaldırılmasında etkili bir yol olur (Güven, 1996).

Antrenörlerin, futbolcularına verdikleri mesaj, olaylara yaklaşımları, liderlik özellikleri ve takımlarına yansıttıkları futbol anlayışları aynı zamanda antrenörlük bakış açıları hakkında önemli ipuçları vermektedir. Antrenörlük bakış açısı, takımda kararlar alınırken nasıl davranıldığı, hangi beceri ve strateji öğretiliceği, antrenmanların organize ediliş biçimleri, futbolcuları disipline etmek için hangi metotların kullanılacağını ve futbolculara başarılı olmaları için hangi rollerin verileceğinde belirleyici bir etken olarak görülmektedir (Cengiz, 2009). Bahsedilen bu özelliklerin antrenör tarafından hayata geçirilebilmesi, antrenör-futbolcu arasında etkili bir iletişim bağının kurulmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle futbolcu-antrenör ilişkisinin temelini oluşturan etkili iletişim becerilerinin kullanımı, hem

futbolcu performansını hem de takım performansını yükselten önemli bir etken olarak karışımıza çıkmaktadır (Abakay, 2010).

## 1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, amatör ve profesyonel erkek futbolcuların karar verme, problem çözme ve iletişim becerilerini yaş, eğitim durumu, oynadıkları mevkiye göre bir ilişki olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır:

1. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Karar Verme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Problem Çözme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Antrenörle İletişimleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Yaş Grupları ile Karar Verme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
5. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Yaş Grupları ile Problem Çözme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Yaş Grupları ile Antrenörle İletişimleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
7. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Eğitim Durumları ile Karar Verme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
8. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Eğitim Durumları ile Problem Çözme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
9. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Eğitim Durumları ile Antrenörle İletişim arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
10. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Oynadıkları Mevki ile Karar Verme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
11. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Oynadıkları Mevki ile Problem Çözme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

## 12. Amatör ve profesyonel erkek futbolcuların Oynadıkları Mevki ile Antrenörle İletişimi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

### 1.3. Önem

Bu araştırmada futbol oynayan bireylerin problem çözme yaklaşımlarının, karar verme ve antrenörle iletişiminin incelenmesinin, özellikle;

1. Türkiye’de futbolla ilgili yapılmış olan çok az sayıdaki araştırmaya farklı bir boyut kazandıracağı ve bu konuda yeni araştırmalar yapılmasını teşvik edebileceği,
2. Araştırma sonuçlarına bağlı olarak, futbolun yararları konusundaki farkındalığı farklı bir açıdan daha artırarak; özellikle gençlerin, profesyonel anlamda olmasa bile, en azından serbest zamanlarında bir hobi ve spor olarak futbolla ilgilenmelerini, dolayısıyla onların zararlı alışkanlıklar ve etkinlikler yerine futbol gibi yararlı bir spora yönelmelerini teşvik edebilmek için neler yapılabileceği konusunda düşünme ve yeni araştırma olanakları yaratacağı umulmaktadır.

### 1.4. Varsayımlar

Araştırmada kabul edilen varsayımlar aşağıdaki gibidir.

1. Araştırmada kullanılan Problem Çözme Envanteri (PÇE)’nin, profesyonel futbolcuların problem çözme becerilerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir araç olduğu kabul edilmektedir.
2. Seçilen örneklem grubunun evreni temsil ettiği kabul edilmektedir.
3. Araştırmaya katılanların her iki envanteri de gerçek ya da doğru yanıtladıkları kabul edilmektedir.
4. Anketleri uygulayan araştırmacının, anket sonuçlarını objektif olarak yansıttığı kabul edilmektedir.

### 1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2011-2012 profesyonel ve amat3r futbol liglerinde oynayan profesyonel ve amat3r futbolcularla sınırlıdır.
2. “Karar Verme Envanteri”, “Problem özme Becerisi Ölçeği” ve “Futbolda Antren3r İletifim Ölçeği” nin verileriyle sınırlıdır.

## II. BÖLÜM

### 2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

#### 2.1.1. Problem Kavramı

İnsan yaşamında problemlerin olmaması ya da her an yeni bir problemle karşılaşmamak olası değildir. Problemsiz bir yaşam ya da problemsiz bir yer bulmak da mümkün değildir. Bu nedenle problemsiz bir yaşam beklemek yerine problemlerin nasıl çözülebileceğini öğrenmek önem taşımaktadır. Problem çözmede karşılaşılan en önemli güçlüklerden biri, bireylerin problemleri çözmek için hiçbir çaba göstermemeleridir. Yalnız olmaktan şikayet eden bir bireyin çözüm olarak sadece “üzülmesi”, problem çözmek için hiçbir çaba göstermemesi örnek olarak verilebilir (Güner, 2000).

Problem kavramı çok geniş kapsamlıdır. Bir öğrenci için derslerinde başarısız olması problem oluşturduğu gibi bir bilim adamı için hali hazırda bulunan ve araştırılacak olan konular, gelecek için yapılacak birçok buluş birer problem olarak ortaya çıkmakta ve çözüm gerektirmektedir (Heppner ve Krauskopf, 1987).

Problem Latince bir kavramdır. *Problema* sözcüğünden gelmektedir. Bu sözcük *Proballo - öne çıkan engel* - sözcüğünden türetilmiştir. Arapça’da ise *mesele* olarak kullanılmıştır. TDK sözlüğünde problem; düşünülüp çözülmeye, konuşulup bir sonuca bağlanmaya değer ya da gerekliliği olan durum olarak tanımlanmıştır. Günümüz Türkçe’sinde ise, problem kavramına karşılık olarak *sor* kökünden türetilen *sorun* kavramı kullanılmaktadır. *Sorun* kavramı çözümlenmesi, öğrenilmesi, bir sonuca varılması anlamlarına gelen engelli ve sıkıntılı bir durumu ifade eder. Eğitim literatüründe ise yaygın olarak *problem* kavramı kullanılmaktadır (Kalaycı, 2001).



### 2.1.2. Problem Türleri

Problemler, çözümlerin kabul edilebilirlik durumlarına göre iyi ve kötü tanımlanmış problemler olarak sınıflandırılabilir. Problemin iyi tanımlanmış olması iyi yapılandırılmış bir problem olduğu anlamına gelmektedir. İyi yapılandırılmış problemlerde, kişi problemi çözmeye kullanacağı tüm bilgiler mevcuttur. Bu bilgiler şöyle sıralanabilir (Kahley, 1993):

- Başlangıç (olan) durumu hakkında bilgi
- Beklenen durum hakkında bilgi
- Çözümdeki hareket genişliği
- Problemi çözen kişinin yetenek ve kaynak sınırlaması

Başka bir ifade ile iyi tanımlanmış bir problem tamamen çözülebilir; iyi yapılandırılmış problem ile ilgili ileri sürülen her bir çözüm değişebilen bir doğru/yanlış ikilisine göre kesin olarak değerlendirilebilir. İyi tanımlanmamış bir problem ise iyi tanımlanmış bir problemin tersi özellikler gösterir. Günlük hayatın içinde ortaya çıkan problemlerin çoğu iyi tanımlanmamış problemlere iyi birer örnektir. Örnek verecek olursak; “hayatımı daha iyi nasıl yürütebilirim?” şeklinde bir problem iyi tanımlanmamış bir problemdir. Çünkü hazır olan durum iyi tanımlanmamıştır. Aynı şekilde beklenen durumda da belirsizlikler vardır (Weisberg, 1993). Bu tür problemler görece bir kalite ölçeği temelinde belirlenebilen çok sayıda çözümleri kabul ederler. Bu durumda, cevabın gerekliliklere uygunluğunun tespit edilmesi karar vericilerin değerlendirmelerine göre gerçekleşir.

Problemlerin iyi olan ve iyi olmayan yapıda olmalarında aşağıdaki unsurlar belirleyici özelliklerdir (Rouquette, 1994):

- Beraber çalışma gereklilikleri,
- Kararın doğrulanabilirliği,
- Güçlük,
- Amacın niteliği,
- Amaca yaklaşımların çeşitliliği,
- Zihinsel gerekliliklerin devindirici gerekliliklere etkisi,
- Özünde bulunan yarar,
- İşlemsel gereklilikler,

- Kitlenin aşinalığı,
- Çözümlerin çokluğu.

### 2.1.3. Problemlerin Sınıflandırılması

Problemlerin farklı yapılarda ve birbirlerinden farklı özelliklerde olmaları onların çözümünde de farklı yaklaşımları gerektirmektedir. Bunu yerine getirebilmek için söz konusu yapı ve özelliklerin bilinmesi esastır. Aşağıda problemlerin yapı ve özelliklerine ilişkin genel görüşler ortaya konmuştur:

Problemlerin üç temel özelliği:

1. Amaç
2. Amaca giden yolda engel
3. Bireyin amaca ulaşması için içsel bir gerginlik duyması (Bingham, 1998).

Yerli ve yabancı literatürde problemler değişik bakış açılarına göre çeşitli sınıflamalara tabi tutulmuştur. Örneğin, Thorndike problemleri, *günlük problemler* ve *entelektüel problemler* olarak iki türde incelemiştir (Kalaycı, 2001). Simon (1984) ise “tek bir yanıtı olan ve belli stratejilerle doğru yanıtı ulaştıran problemleri *yapılandırılmış problemler*; çok boyutlu olup farklı konu alanlarından bilgiler gerektiren disiplinler arası problemleri de *yapılandırılmamış problemler* olarak” gruplandırmıştır (Akt: Aksan, 2006). Bu sınıflamaya göre, matematik problemlerinin, fizik ve kimya deneylerinin çoğu yapılandırılmış problemler içinde yer alırken, günlük yaşamdaki problemlerin pek çoğu ise yapılandırılmamış problemler içinde yer almaktadır (Bootzin ve vd., 1991).

Sporcular, problemlerin yanı sıra sporla uğraşmanın getirdiği fazladan problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Sporcuların karşılaştıkları problemleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Pehlivan ve Konukman, 2004; Özdağ, 2003; Özdemir ve Okay, 2005)

- Medya, kulüp ve federasyon gibi kurum ve kuruluşlarla ilgili problemler
- Alan bilgisi ile ilgili problemler,
- Ekonomik durum, Antrenör, yönetici, hakem, seyirci ve takım arkadaşları ile ilgili problemler,
- Benlik ve kişinin iç dünyası

#### **2.1.4. Problem Çözme ve Problem Çözme Becerisi**

21. yüzyıl eğitim programlarında, başarılı öğrencinin kazanması gerekli olan beceriler tanımlamasında; iletişim kurabilme, bilimsel, akılcı ve mantıklı düşünme becerisine sahip olma, teknolojiyi kullanabilme, araştırmacı ve üretken olabilme, bilgiyi paylaşabilme, insanlık değerlerine sahip çıkmanın yanı sıra problem çözme becerisinin de yer aldığı görülmektedir. Problem çözme becerisi kazanılması gereken bir beceri olarak ele alınmaktadır (Söylemez, 2002).

Tanım olarak problem çözme becerisi, “bir amacımız olup da ona nasıl ulaşacağımızı bilmediğimiz zaman ne yaptığımızdır”. Buradan hareketle böylesi durumlarda engelleyici ve olumsuz bir deneyim olması beklentisi de oldukça yüksektir. Bununla birlikte çocuklarda yeni bir sorunun çözülme süreci yeni fikirler üretmeyi, stratejiler geliştirmeyi de içine alan zevkli bir uğraştır. Aynı zamanda problem çözme uğraşısı, insan yaradılışına ilişkin çocukluğumuzun ilk uyum davranışlarını geliştirmek için temel bir başlangıçtır (Düzakın, 2004).

Problem çözme becerisi, kişilerin hayatta karşılaşılabilecekleri çeşitli koşullara uyum sağlamalarına yardımcı olur. Bundan dolayı tüm insanların içinde yer aldıkları ortama etkin ve etkili bir şekilde uyum sağlamaları için, problem çözme becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Senemoğlu, 2002). Çünkü problem çözmeye başarılı olamayan kişilerin, başarılı kişilere göre, kaygı düzeylerinin fazla olduğu ve güvenemedikleri, kendilerinin dışındaki kişilerin beklentilerini anlamada yeterli olamadıkları ve daha fazla duygusal probleme sahip oldukları ortaya çıkarılmıştır.

Problem çözme için gereken beceriler problemi durumu, problemin yapısı, olası çözüm yollarına bağlı olarak temel zihinsel becerilerden karmaşık üst düzey becerilere kadar değişkenlik gösterebilir. Problem çözme becerileri ile ilgili şu değerlendirmelerden bahsedilebilir.

Problem çözme becerisi olarak kişinin yaratıcılığında faydalanabilir. Kişinin yaratıcılığı, problemi belirleyip tanımlama, problemin belirgin özelliklerini görme, çözüm yolları geliştirme, belirlenen çözüm yolunu sınama ve doğrulama ve elde edilen bulgulardan sonuç çıkarma biçiminde sıralanabilir.

Problem çözme becerisi olarak kişinin hayal gücünden de faydalanılabilir. Kişinin hayal gücüne bağlı olarak kişi kendini başka yerde, zamanda ve rolde görebilir ve deneyimler sonunda hayalleri yeniden düzenleyerek becerilerini geliştirebilir..

Problem çözme becerisi olarak kişinin gözlem yetenekleri de kullanılabilir. Kişinin gözlem yeteneği ile gözlemi yapılan varlıkların ve olayların renk, şekil, büyüklük, dağılım vb. gibi niteliklerinin farkına varma, doğru ve duyarlı gözlem yapabilme, gözlem verilerini kayıt altına alma, sınıflama, sıralama ve gözlemleri akıl süzgecinden geçirerek yorumlama yapılabilir.

Problem çözme becerisi olarak kişinin inceleme ve düzenleme yetenekleri kullanılabilir. Kişinin inceleme ve düzenleme becerisi ile bilgiye ulaşma ve toplama, bilgileri sınıflama, sıralama, diğer yöntemlerle işleme, bilgileri akıl süzgecinden geçirerek yorumlayıp eldeki verilerle değerlendirmeye tabi tutma ve zamanı iyi kullanma olarak kullanılabilir..

Problem çözme becerisi olarak kişinin iletişim becerileri de fayda sağlayabilir. Kişinin iletişim becerisinin sözlü ifade edilmesi, yazılı metinleri, grafik ve diğer sembolik materyalleri doğru anlama ve yanlış anlaşılmaya yer bırakmadan sözlü, yazılı ve diğer sembolik yollarla düşündüğünü anlatma olarak kullanılabilir.

Problem çözme becerisi olarak kişinin sosyal özellikleri de kullanılabilir. Kişinin sosyal özellikleri ile başkalarıyla iletişim kurma, başkalarıyla beraber çalışma, fikirleri çeşitli biçimlerde ifade etme, diğer kişilerin görüşlerini dikkate alma ve sözel olmayan iletişim biçimlerini tanıma olarak belirtilebilir (Aday Öğretmen Kılavuzu).

### **2.1.5. Problem Çözme Basamakları**

Belirli bir problemle karşılaşıldığında, analiz etme ve karar verme becerisi önem kazanmaktadır. Bununla birlikte, bireyler farkında olmadan kendi kişilikleri, yetiştirilme tarzları ve okulda öğrendikleri ile kendi kişisel problem çözme ve karar verme yöntemlerini geliştirebilmektedir (Arnold, 1992). Aslında problem çözme

becerisi, diğer beceriler gibi öğrenilebilir bir beceridir. Bu nedenle, kişisel ve örgütsel problemlerin çözümünde gerekli olan ilk şey, problem çözme sürecinin bilinmesidir (Güçlü, 2003).

Belirli bir amaca ulaşmak için bilgileri organize etmeyi ve bilişsel kaynakları etkili biçimde kullanmayı gerektiren ve öğrenmeyi öğrenmeye yol açan problem çözme sürecinde Ülgen (1995) de şu yolun izlenmesi gerektiğini savunmuştur:

1. Problem ortaya konur, tanımlanır ve tartışılır
2. Problem analiz edilir, ihtiyaç ve beklentiler tanımlanır
3. Hedeflere nasıl ulaşılabileceği ve yöntemin ne olacağı kararlaştırılır
4. Gerekli değişiklikler yapılır
5. Yeni teknikler işleme konur
6. Bir sonraki probleme geçilir

#### **2.1.6. Problem Çözme için Gerekli Özellikler**

Problem çözme alanındaki araştırmalar, temeli kişiye has bilginin hayati rolü olduğunu göstermektedir. Buradan yola çıkarak, problem çözen kişilerin becerileridir (Mayer, 1998).

Kişiler ne yapacaklarını değil, bunun yanında ne zaman yapacaklarını da bilmeye ihtiyaçları vardır. Problem çözme yeteneğinin bu bakış açısıyla değerlendirdiğimizde, problem çözenlerin *beceri üstü* özellikleri vardır. Beceri üstü yaklaşımın eğitim açısından anlamı, kişilerin gerçek problem çözme ortamında problem çözme alıştırmalarına ihtiyaçları olduğudur (Mayer, 1998).

Problem çözme becerileri ve beceri üstünün yanında, problem çözenlerin hisleri ve ilgileri de göz ardı edilemez. Kavramanın motivasyonel bakış açısı üzerinde yapılan son çalışmalar tarafından önerilen başarılı problem çözme için üçüncü gerekli, problem çözenlerin *istekleridir*. Bu yaklaşıma göre problem çözme becerileri ve beceri üstü niteliklerin en iyi kişisel anlamlılık kapsamında öğrenilir ve problem

çözenler problem çözerken başarılarını ve başarısızlıklarını yorumlarken muhataplarına ihtiyaç duyabilirler (Mayer, 1998).

Etkili problem çözme için kişilerin ilgili becerileri, beceri üstü ve çeşitli isteklere sahip olmaya ihtiyaçları vardır. Beceri üstünün bir biçimi olan biliş üstü, problem çözenin merkezidir. Çünkü diğer bileşenleri düzenler ve yönetir (Mayer, 1998).

### **2.1.7. Problem Çözme Becerilerini Etkileyen Faktör**

Problem çözme becerilerini etkileyen faktörleri şöyle sıralayabiliriz:

- Kişiyeye ait özgüven,
- Kişinin yaşı,
- Kişinin sosyal öğrenme ve model alma,
- Bireysel farklılıklar,
- Kişinin sosyo-ekonomik düzeyi,
- Kişinin sorumluluk duygusu,
- Kişinin problemler hakkındaki bilgi düzeyi,
- Kişinin duyguları,
- Kişinin geçmiş yaşantısı ve hayat tecrübeleri,
- Kişiler arası etkileşim,
- Kişilik

şeklinde sıralanabilir (Karabulut, 2009).

Karşılaştıkları problemleri etkili biçimde çözemeyen kişilerin, etkili problem çözme becerisine sahip kişilere göre, daha fazla kaygılı ve güvensiz oldukları, ortaya çıkmıştır (Heppner, 1985; Izgar, 2008; Nezu, 1985). Bunun yanında etkisiz problem çözenin, stres verici durumlara sebebiyet vermesi ve psikolojik uyumsuzluklara sebep olacağı belirlenmiştir (Güçlü, 2003).

### **2.1.8. Problem Çözme Becerisi Kazandırmada İzlenebilecek Yollar**

Cesaret kırıcı zorluklarla karşılaştıkları zaman, çocukları teşvik etme yöntemi kullanılmalıdır. Bu önemlidir, çünkü aksi takdirde davranmak hem çocukların yetenekleri konusunda güvenlerinin azalmasına, hem de çözülmemiş birçok problemin ortada kalmasına sebep olur.

Çocuklara yeterliliklerini hatırlatmak önemlidir. Ayrıca “kendi kendilerine iş görme imkanı vermek” problem çözmeye hazırlanmalarına yardımcı olur.

Bazı şeylerin nasıl yapılması gerektiği ile ilgili olarak çocuklar kendi yöntemlerini düşünmelerine teşvik edilmelidir. Gerçekçi olmayan beklenti ve umutlar, daha problem üzerine eğilmeden hüsrana ve başarısızlığa sebep olabilir, güven duygusunu zedeler veya yok eder. Bu nedenle, çocuk karşılaştığı her problemi çözmesinin, kendisinden beklenmediğini bilmelidir (Söylemez, 2002).

Okul ortamında, etkileşim kullanılarak problemler keşfedilebilir, açıkça belirtilip çözülebilir. Üstün nitelikli bir etkileşim ortamının sağlanması ile görüş genişliğine, duygu derinliğine ve başarıya ulaşılabilecektir. Öğretmenler çeşitli etkileşim imkanları içeren durumlar yaratabilirler (uzun süreli ödevler, materyaller, fikir etkileşimini teşvik eden kaynaklar).

Yeni ilişkiler kurmak kişisel yaşantı sınırının genişlemesinin bir yoludur ve yeni görüş ufukları kazandırır. Sınıfta, öğretmen öğrencileri yakın arkadaşlarından ziyade başkalarıyla çalışmaya teşvik etmelidir. Sosyal problemlerin çözümleri çoğunlukla ayrı ayrı şahısların ortak çabalarının sonucudur. Bu sayede farklı düşünme ve çalışma yöntemleri ile karşı karşıya kalınır. Bu kişiyi problem çözmede önemli bir yön olan nesnel olmaya iter. Yetişkinlerin, çocuklara oranla problem çözmede daha üstün olmaları nesnel olabilmeleri sonucudur.

Ayrılıkları anlama da problem çözmede önemli bir yöndür. Çünkü ayrılıklara şüphe ile bakmak, ayrılıkları takdir edebilmek toplumsal problemlerin sayısını azaltacaktır. Okul ortamında, ayrılıkları anlayabilme ve takdir edebilmenin öğretilmesi bu bakımdan önemlidir (Söylemez, 2002).

Problem çözenin bir başka önemli yönü, ilgili alt problemleri tanımak ve onların problemin tümüyle olan bağlantılarını anlamaktır. Bu aynı zamanda güç bir durumda takınılacak tavrı da etkiler. Karmaşık bir problemin çözümüne, alt problemlerin çözümü ile ulaşmak bazen çözümü daha erişilebilir kılabilir (Söylemez, 2002).

Yaratıcılığı körükleyen korkuları ve utangaçlığı yenmek için, ortamlar sağlanarak bireylere zorlukları karşılayabilecek, değerli kimseler oldukları hissettirilmelidir (Bingham, 1998).

Tasarlama, bazen iyi bir problem çözenin temel yönünü oluşturur. Problemlili durum ortaya çıkmadan önce engeller konusunda hazırlanmış kimselerin problem çözme ile ilgili girişimleri daha etkin olmaktadır.

Rahat, gerilimsiz korkusuz bir ortamın sağlanması, problem çözme becerisini etkilemektedir. Ayrıca öğrencilerin önerilerini açıklamaları için onlara fırsat verilmesi ve fantezilerini açıklamalarında cesaretlendirilmeleri de problem çözmelerini geliştirebilecek bir yaklaşımdır (Söylemez, 2002).

Problem çözme sürecinde, ilerleme sağlayabilmek için esnek olmak gerekir. Bu probleme yeni bir bakış açısıyla bakabilmeyi getirecektir. Problemler hakkında konuşmak onların çözümüne giden iyi bir yoldur. Fikirler kelimelerle ifade edildiğinde durum hakkında düşüncelerin ne olduğu ortaya çıkmaktadır (Boostrom, 1994).

Problem çözümünde zorunlu alan analiz yaklaşımı sistematik problem çözme tekniklerinden biridir. Bu teknik, temelde bireyin bir sorunla karşı karşıya kalması durumunda amacı belirlemeyi, bu amaca ulaşmayı engelleyen güçleri (engelleyici güçler) ve bu amaca ulaşmaya yardım eden güçleri (kolaylaştırıcı güçler) saptamayı, kolaylaştırıcı güçlerin artırılmasına yönelik eylemi seçmeyi, en pratik araçları kullanarak amacın gerçekleşmesine kadar denemeyi kapsamaktadır (Egan, 1975).



### 2.1.9. Problem Çözme Becerisi ve Sporcu İlişkisi

Problem çözme, kişinin günlük hayatında karşılaştığı problemlerle etkili bir biçimde üstesinden gelme yolunu bulabilmek için geliştirdiği ve ürettiği bilişsel, duyuşsal ve davranışsal bir süreçtir (D’Zurilla, 1990).

Kişi karşılaştığı problem ve üstesinden gelmesi gereken bir durum karşısında, kendinde var olan tüm kaynakları harekete geçirmekte, problemin çözülebilmeye yönelik ipuçları ve bazı fikirler elde etmek amacıyla, daha önceden edindiği bilgileri gözden geçirmektedir. Kişinin problem çözmedeki başarısı, problem çözme becerisine bağlıdır (Ağır, 2007). Problem çözme becerisi, insan hayatının tamamında etkili olan ve basitten karmaşıklığa bütün etkinliklerde yer alan önemli bir hayat becerisidir. Kişilerin karşı karşıya kaldıkları problemler, bazen basit eylemlerle, bazen oldukça yoğun bir düşünme ile, bazen ise sahip oldukları yeteneklerle çözülebilir (Gülşen, 2008). Spor ile uğraşan kişiler için de bunun geçerli olduğunu söylenebilir. Sahada, salonda, ringde, minderde sporun yapıldığı yerlerde sporcu kendi konumunu ve yapacağı hareketi, hem rakip oyuncusunun konumuna ve hareketine göre hem de takım arkadaşının konum ve hareketine göre ayarlayabilmelidir (Karabulut, 2009).

Günümüzde sportif verimin düzeyini etkileyen çok sayıda etkenden bahsedilmektedir (Gülşen, 2008). Sporcuların, psikolojik durumu ve sergileyeceği performansı, onun problem çözme becerilerinin düzeyi ile de yakından ilgilidir. Örneğin; bir sporcunun çok fazla antrenman yapması veya çok yüksek kondisyona sahip olması, o sporcunun başarılı olması için yeterli değildir. Yerine göre doğru kararlar alabilen ve bu kararları en kısa sürede alabilen sporcunun, sporda başarıya daha çabuk ulaşması için kendisine avantaj sağladığını söylenebilir. Sonuç olarak, sporcunun problem çözme becerisi, başarıya ulaşmasında önemli bir faktör olarak değerlendirilebilir.

Yapılan araştırmalarda, bireylerin sahip olduğu, özgüven duygusu, atılgan olma, aktif ve iddialı olma, yaratıcı düşünebilme, özerklik, liderlik, cesaret, gibi olumlu kişilik özelliklerinin, problem çözme becerilerinde olumlu etki yarattığı belirlenmiştir (Akt.

Karabulut, 2009) . Sportif etkinliklerin kişilik üzerindeki etkilerini genelleyecek olursak da; karakteri şekillendirdiği, takım sporlarının işbirliği yapmayı öğrettiği, bireysel sporların kişisel disiplini geliştirdiği, mücadele duygusu kazandırdığı, liderlik özelliğini ve özgüveni geliştirdiği, tehlikeli idmanların cesareti artırdığı, iletişim becerilerini geliştirdiği, saldırgan dürtülerini, doğal yolla veya sosyal kurallara uygun olarak boşaltmayı, sporcu-antrenör ilişkisini geliştirerek sporcunun sosyalleşme sürecini hızlandırdığı söylenebilir (Başer, 1986).

Sporun kişiliğe olumlu etkilerinden yola çıkarak, sporcularında olumlu kişilik özelliklerine sahip olduğunu, alkol ve sigara gibi kötü alışkanlıklardan uzak durduğunu, lider, aktif, kendine güvenli ve yaratıcı düşünen bir kişiliğe sahip olduğunu, spor sayesinde saldırgan davranışlarının azaldığını ve problem çözme becerilerinin de olumlu yönde olduğu beklenmektedir (Karabulut, 2009).

#### **2.1.10. Futbolda Problem Çözme**

Problem çözme ve karar verme insan hayatının tamamında etkili olan ve basitten karmaşığa bütün etkinliklerde yer alan en önemli hayat becerilerinden biridir. Kişi karşılaştığı duruma uygun yerinde verilen kararlar sayesinde hayatında olumlu değişimlere neden olurken hatalı verilmiş kararlarla da hayatını olumsuz yönde etkileyebilir. Bütün bu durumlar sporcular için de geçerlidir.

Sahada, sporcu kendi konumunu, yapacağı hareketi, hem rakip sporcuların konum ve hareketlerine göre ve hem de takım arkadaşlarının konum ve durumlarına göre ayarlayabilmelidir. Sportif performansı futbolcunun ne kadar potansiyele sahip olduğu ile değil bu potansiyellerini amaca dönük olarak doğru bir şekilde açığa çıkarabilme yeteneği ile ilişkilidir. Bir futbolcu ne kadar yüksek motorik, teknik ve taktik rezervlere sahip olursa olsun bunu futbol oyunu içinde ortaya çıkartamıyorsa bu hiç bir anlam ifade etmez. Bu nedenle futbolcunun performansını ortaya koyabilmesi sadece fizyolojik bir olgu olamaz. Futbolcunun potansiyellerini kullanabilmesinde onun psikolojik durumu oldukça önemlidir. Futbolcunun performansını başarıyla ortaya koymasında sahip olduğu problem çözme becerisi, bu nedenle çok önemlidir. Hemen hemen bütün takımlar benzer fiziksel ve

teknik kapasitelere sahip olmalarına karşın her maçta sonuç farklılık göstermektedir. Bir hafta yendiğiniz bir takıma diğer hafta yenilebilirsiniz bunun sebepleri düşünüldüğünde sporda psikolojik faktörlerin önem kazandığını görebiliriz.

Futbolcunun daha iyi performans sergileyebilmesi için fizyolojik, psikolojik ve sosyal özelliklerinin futbola ve futbolun gerekliliklerine göre geliştirilmesi gerekir. Futbolun fizyolojik açıdan gereklilikleri dendiğinde kuvvet, sürat, dayanıklılık, koordinasyon, denge, esneklik, teknik, taktik gibi özellikleri anlamaktayız. Psikolojik açıdan ise motivasyon, kişilik, dikkat, konsantrasyon, atılganlık, kararlılık, problem çözme gibi özellikleri ve sosyal potansiyellerden de liderlik, birlikte hareket etme, yardımlaşma, işbirliği, paylaşma gibi özellikleri anlamaktayız (Gülşen, 2008).

Futbolcunun bu boyutlar içinde psikolojik hazırlığı çok önemli bir yer tutmaktadır. Futbolcunun psikolojik durumu ve sergileyeceği performansı, onun problem çözme düzeyiyle yakından ilgilidir. Oyun içinde sergilenen performansta belirtilen faktörlerin sınırlı ve yetersiz şekilde değerlendirilmesi özellikle takım sporlarında problemlerin yaşanmasına yol açmaktadır. Modern futbol, alan, zaman ve rakibin baskısı altında kalan oyunculara, süratli karar verebilme yeteneğini zorunlu kılmaktadır (Konter, 1997). Futbolcuların, özellikle önemli ve gerilimi yüksek maçlarda, yanlış kararlar vererek pasları rakip oyunculara attıklarını görürüz. Bu koşullarda futbolcuların üzerindeki baskılar onların yanlış kararlar almalarında önemli olmaktadır. Yanlış kararlar vermek demek, bir futbolcu için topun rakibe daha çok kaptırılması ve avantajın el değiştirmesi demektir.

Bir futbolcu harekete geçtiği zaman iki hareket olasılığı vardır. Topu ya sürececek ya da bir arkadaşına pas olarak atacaktır. Bunun için ise, önce bir karar vermesi gerekir. Bu kararı verebilmesi için de bazı bilgilere gereksinimi vardır. Ayrıca vereceği kararı uygulayabilmek için de belli bir teknik düzeye sahip olması gerekir. Baser" e göre futbolcunun bir karar verebilmesi için gerekli bilgiler şöyle sıralanabilir (Ferah).

- Kendinin saha içindeki pozisyonu,
- Takım arkadaşlarının sahadaki yayılışı,
- Karşıt takım oyuncularının sahadaki yayılışı,

- Saha zemininin durumu (çim, saha, toprak saha, çamurlu ya da kaygan saha gibi).
- Takımın genel oyun düzeni,
- Antrenörün o maç için verdiği ve düşündüğü oyun düzeni,
- Kendi fiziksel durumu ve oyundaki görevi,
- Kendi kişiliği, duygu ve heyecan durumu,
- Hava ve iklim koşulları,
- Seyirci ve taraftarın beklentileri ve coşkusu,
- Maçın önemi ve o andaki skoru.

Kendi orta sahasında ayağında top olan futbolcu, bütün bu bilgileri alıp, gözden geçirip, kendi teknik becerileri ve taktik kurnazlığı ile kondisyon düzeyini de göz önünde tutarak karar verirken, sahip olduğu zaman ancak saniyelerin onda birleri ile ölçülebilir ve üstelik rakibinin baskısı altındadır.

Karar verme ile yapılan her bilinçli hareket düşünce ile eylem arasında bir köprü rolü oynar. Karar vermek eylem için alternatiflerin sayısını düşürür. Futbolda devamlı değişen ve hareket içinde bir çevre söz konusudur. Bu yüzden oyunda tam anlamıyla ayarlanmış savunma ve hücumdan bahsedilemez. Değişen durumlara göre savunma ve hücumun davranışları da değişiklikler gösterir.

Futbolcular değişen durumlar karşısında sürekli oyunu şekillendirmeye çalışırlar. Bunu yaparken, topun hareketlerini, kendi arkadaşlarının hareketlerini ve rakibin hareketlerini dikkate almak zorundadırlar. Bütün bunlara bağlı olarak kalelerine göre kendi durumları, arkadaşlarının durumu ve topun durumunun ne olduğu, baskıda bulunan oyuncuların nitelikleri gibi durumları da sürekli olarak değerlendirmek zorundadırlar. Futbolcu oyun içerisinde sürekli olarak bilgileri doğru bir şekilde işlemekten geçirmek zorundadır. Bu nedenle futbolcu devamlı değişen durumlar içerisinde dikkatini vermek, algılamak, özümsemek, hafızaya almak ve aldıklarından doğru kararlar çıkartarak karşılaştığı problemleri durumları çözmek ve motor üretime geçmek zorundadır (Konter, 1997).

Pek çok karşılaşmada favori takımların bile yenildiklerini görmekteyiz. Bu takımlar üstün fiziksel, teknik ve taktik kapasitelere sahip olmalarına karşın bunu karşılaşmalarına her zaman yansıtamamaktadırlar. Eğer sonuç sadece fiziksel, teknik ve taktik kapasitelerle belirlenseydi, bu takımların karşılaştığı, bu kapasiteler yönünden zayıf olan rakiplerine karşı, devamlı bir üstünlükleri söz konusu olurdu. Elbette fiziksel, teknik ve taktik potansiyeller önemlidir. Fakat psikolojik durumla ilişkili olarak problem çözme düzeylerinin de en az onlar kadar önemli olabileceğini unutmamak gerekir. Futbolcuların problem çözme düzeyleri onların deneyim ve yaşlarıyla da ilişkili olabilir. Deneyimi ve yaşı daha yüksek olan futbolcular problem çözme ve karar verme yönetimini daha iyi gerçekleştirebileceklerine yönelik değişik futbol teknik direktörlerinin görüşlerine baktığımızda; Helmut Schön'e göre yaşlı ve deneyimli futbolcular, dış koşullar ile genç futbolculara oranla daha rahat başa çıkmaktadırlar. Ayrıca maç deneyimlerinin çok yüksek olması nedeni ile kendilerine daha çok güvenirlere. Kişilikleri olgunlaşmıştır. Ruhsal açıdan genç futbolculara göre daha stabildirler. Bu nedenle futbol performansında önemli olan yaş değil, performansın kendisidir. Yaşlı futbolcular uzun yıllar süren yarışma etkinlikleri nedeni ile geniş deneyimlere sahiptirler. Ayrıca bunlar profesyonel futbolcu oldukları için gerekli bedensel koşullara da sahiptirler. Heddergott, yarışma stabilitesi zayıf ama futbol kapasitesi iyi olan futbolcular için sabırlı olunmasını öneriyor. Bu futbolcular, sıklıkla yüksek sorumluluk duygusuna sahip, çok özeleştirici yapan insanlardır. Bu tip insanlar, başarısızlıklarından daha çok etkilenirler. Bu futbolcuların aşırı stres durumları, ancak maç deneyimleri ve psikolojik alışkanlıklar kazanılarak yenilebilir ve futbolda yükselmeleri ancak bundan sonra gerçekleşir. Ribbeck, amatör kümelerden gelen futbolcuların, kalıcı bir yüksek performans göstermeleri için 2-3 yıl geçmesi gerektiğini düşünmektedir. Bu futbolcular, başlangıçta bir yüksek performans gösterdikten sonra, birden ani bir performans düşmesi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Ancak iki, üç yıl profesyonel ligde oynadıktan sonra performansları istikrar kazanmaktadır. Deneyim ve yaş faktörünün futbolcunun performansı üzerinde ne gibi etkileri olacağına bir başka örnek ise genç futbolcuların takımda oturmuş daha yaşlı ve deneyimli olanlara oranla kendini kanıtlamak için fazladan baskılarla karşılaşacağıdır. Bazen genç futbolculara toy, küçük çocuk gibi sözlerle hitap edilerek onların duygusal olarak olumsuz etkilenmelerine neden olunmaktadır<sup>14</sup>. Maç sırasında fiziksel özellik bakımından

hiçbir sorunu olmayan sporcular değişen koşullar karşısında, değişikliğe uyumu sağlayacak yeni çözümler yaratmada zorlanmaktadırlar. Üst üste birkaç hata yapan sporcu karar vermekte çatışmalar yaşamaya başlar. Bu gibi durumlarda çok uygun bir pozisyonda olmasına rağmen kendi şut atmak yerine daha zor bir pozisyondaki arkadaşına pas verebilir. Bu ise karşımıza problem olarak çıkmaktadır. Bu problem ise hem oyuncu performansını hem de takımın performans düzeyini olumsuz yönde etkilemektedir. Buradan da anlaşılacağı gibi maçta karşılaşılabilecek problemlerin doğru ve etkili bir şekilde çözümlenmesi performans üzerinde büyük etkiye sahiptir. Problemi görme, tanımlama ve çözme olarak nitelenen bu durum, hedefe ulaşma aşamasında karşılaşılan zorlukların çözümünü bulma sürecidir (Heddergot, 1977; Başer, 1994).

Problem çözme becerisi yüksek olan sporcular bu süreçte, karşılaştıkları problemleri duruma uygun bir şekilde çözebilmektedir (Başer, 1994). Özellikle sporcuların fiziksel kapasiteleri, teknik ve taktik düzeylerinin oldukça yakın olduğu önemli müsabakalarda başarı stresle başa çıkabilmeyi başaran ve karşı karşıya kalınan problemi doğru kararlarla takımın yararına çözebilen tarafın olmaktadır. Ancak futbol alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde bu konunun sınırlı sayıda ele alındığı ve psikolojik hazırlığın nasıl olması ile ilgili araştırmalara hemen hemen rastlanılmadığı görülmektedir.

Özellikle sporcuların fiziksel kapasiteleri, teknik ve taktik düzeylerinin oldukça yakın olduğu önemli müsabakalarda başarı stresle başa çıkabilmeyi başaran ve karşı karşıya kalınan problemi doğru kararlarla takımın yararına çözebilen tarafın olmaktadır. Ancak futbol alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde bu konunun sınırlı sayıda ele alındığı ve psikolojik hazırlığın nasıl olması ile ilgili araştırmalara hemen hemen rastlanılmadığı görülmektedir (Gülşen, 2008).

Kısacası futbol, oyuncusu çok fazla, alanı oldukça geniş yani değişkeni çok bir spor olduğu için sporcunun hangi pozisyonda hangi arkadaşına pas vereceği bile bir problem olabilmektedir. Sporcu kendisine gelen pası hangi arkadaşına vereceği, ne şiddette vereceği, hangi pasla vereceğinin kararını verebilmeli; rakip sporculara

rağmen nasıl en başarılı konuma geleceğini düşünebilmelidir. Bu problemin en sağlıklı ve en kısa çözümü sporcu ve dolayısıyla da takımını başarıya ulaştıracaktır. Günümüzde sportif verim düzeyini etkileyen çok sayıda etkenden bahsedilmektedir. Bu faktörlerden bir kısmı çevresel faktörler adı altında toplanırken; bir kısmını da içsel faktörler olarak değerlendirilmektedir (Kuzgun, 1993). Çok sayıdaki bu faktörlerin herhangi birisi koşullara göre artan ya da azalan öneme sahip olmakla birlikte tek başına başarı veya başarısızlığı oluşturması olanaklı görülmemektedir. Örneğin, sadece yüksek kondisyon bir sporcunun başarılı olması için yeterli değildir. Yerine göre doğru kararı alan ve bunu özellikle de en kısa zamanda alan sporcunun karmaşık tutumların sergilendiği sporda başarıya daha çabuk ulaşabilmek için kendisine avantaj sağladığını söyleyebiliriz. Bu açıdan bakarsak, başarıya giden yolda sporcunun problem çözmedeki yeterliliğinin önem taşıdığını düşünebiliriz (Gülşen, 2008).

## **2.2. Karar Verme**

### **2.2.1. Karar Vermenin Tanımı**

Karar verme hem miktar, hem de meydana geldiği yol şeklinde tanımlanmıştır (Ferra & Repa, 1993). Olrich (1998) ise, karar vermeyi “sorumluluk tasarımı” şeklinde değerlendirmiştir. Alan yazında da karar verme farklı şekillerde tanımlanmaktadır.

Karar verme çeşitli aşamalar sonucunda meydana gelmektedir. Bunlar düşünme sürecini temel alarak, belirlenmiş ve çeşitli seçenekler arasından en iyi olanını belirlemek, bir konu ile ilgili ihtiyaç duyulan bilgiyi toplayarak o konuya alternatif yaklaşımları belirleyerek avantajların ve dezavantajların karşılaştırmasını yapmak, fazladan bilgiye ihtiyaç olup olmadığını belirlemek, en etkin çözüme karar vererek, doğrulamaktır (Presseisen, 1991).

Court (1990)’a göre ise, karar verme bilgi ve becerilere dayanarak kararların uygulanması şeklinde tanımlanmış, eleştirel düşünmenin, problem çözmenin ve tartışmanın olduğu bir yaşantı ortamında gelişebileceğini belirtmiştir. Karar verme, alternatifleri olan eylemler arasından istenilen amaca uygun, en iyi fayda vereceğine

inanılan kararın seçildiği bir süreçtir. Birey uygun ve önemli ölçütleri seçip, alternatifleri belirleyip, değerlendirerek karar verir (Chabeli, 2006). Karar verme becerisi ise, bireylerin kişisel özellikleri ve sosyalleşme düzeyi ile ilgilidir. Karar belirlenen bir hedefe ulaşabilmek için eldeki imkân ve koşullara göre mümkün olabilecek çeşitli olası eylem biçimlerinden en uygun olanı belirlemektir. Karar verme, çeşitli durumlar arasından seçim ve tercih yapmakla ilgili bilişsel ve davranışsal çabaların bütünüdür. Çok seçenekli karar verme süreçleri, bireyler açısından daha fazla güçlük ortaya çıkarmaktadır (Kuzgun, 1993).

### **2.2.2. Karar Verme Süreci**

Dinamik ve karmaşık bir süreç olan karar vermeyi etkileyen çeşitli etmenler bulunmaktadır. Bu etmenler arasında toplumsal değerler, bireysel ihtiyaçlar, kültürel sınırlamalar ve psikolojik durumların değişimi bunlardan bazılarıdır. Fakat karar verme sürecinde tüm bu değişkenlerin içinde değişmeyen özelliklerin, karar verme esnasında; bir problemin olduğunu fark eden verici, karar vermesi gereken sıkıntılı bir durumun ve bireyin birden fazla seçeneğinin olması gerekliliğini vurgulamıştır (Kuzgun, 1993).

Aynı zamanda karar verme süreci, bireyin iç dünyasında denge sağlama süreci olarak görülebilir. Karar verme durumunda olan birey, hem iç dünyasına yönelik ihtiyaçlarını, hem de çevresinde oluşan beklentileri gidermeye ve doyurmaya yönelmektedir. Bunu yapabilmek için de bireyin kişisel ve çevresel kaynaklarını etkili ve olumlu bir şekilde kullanması gerekmektedir (Marco, Hartung, Newman ve Parr, 2003). Bir yaşantı ya da problem karşısında karar verme durumunda olan bireyler; sezgilerine dayanma, karar vermeyi geciktirme, kadercı davranma, karar üzerinde uzun süreli düşünme ve zaman harcama, vereceği kararlarla ilgili sorumluluk ve risk almaktan kaçınma gibi stratejileri kullanmak durumunda kalabilirler. Bu aşamada karar verme sürecinde bireysel farklılıklar ve öğrenilmiş beceriler devreye girmekte (Ferrari ve Dovidio, 2001) ve genel olarak aceleci-duygusal ya da bilgiye dayalı-akılcı karar verme şeklinde iki temel strateji ortaya çıkmaktadır (Mann, Harmoni ve Powers, 1989). Bu stratejilerin belirlenmesinde ve kullanılmasında ise



temel kişilik özellikleri, eğitim düzeyi, geçmiş yaşantılar ve alışkanlıklar etkili olmaktadır (Zakay, 1990; akt. Çakmakçı, 2009).

### **2.2.3 Karar Verme Stratejileri**

Karar verme zihinsel bir süreç olup insanın en önemli zihinsel olarak hayat becerilerinden birisidir. Karar verme akıl, düşünce, bilinç ve irade ile donatılmış insana özgüdür. İnsanın tüm eylem ve davranışı bilinçli ya da bilinçsiz olarak bir karar verme işlemidir. Fakat uygun ve doğru kararlar kişilerin hayatında olumlu değişim ve gelişmelere sebep olurken, yanlış kararlar kişinin hayatında olumsuz yönde etkileyebilmektedir. İnsan günlük hayatı içinde birçok karar verme durumunda kalmaktadır. Verilen bu kararların insan hayatı üzerindeki etkisi az olduğunda, çoğu zaman kişiler üzerinde çok iyi düşünmeden gelişigüzel karar verilebilmektedir. Ancak okul ve meslek seçimi, eş seçimi gibi insan hayatını önemli ölçüde etkileyecek bazı kararlar ki, bunlar üzerinde detaylı bir şekilde düşünmeyi gerektirmektedir. Son yıllarda teknolojik, ekonomik ve siyasi gelişmelerle birlikte kişilerin sosyal hayatları daha karmaşık hale gelmekte ve bireyin içinde bulunduğu sosyal çevrede seçenekleri artmakta ve karmaşıklaşmaktadır. Bu da insanın karar verme işlemini güçleştirmekte ve karar verirken seçenekler üzerinde daha fazla düşünmesini gerekli kılmaktadır (Hamamcı ve Çoban, 2006; akt. Bağlıkol, 2010).

Karar verme sürecini anlamak için, sürecin bileşenlerini açıklayarak gerçek hayattaki faydaları sebebiyle önemlidir. Süreçteki bireysel farklılıkların önemli nedenlerinden biriside karar verme stilleridir. Karar verme çalışmalarında öncelikli ilgi, kişilerin karar verme aşamasında neyi temel alarak nasıl karar verildiğinin araştırılması olmuştur. Burada karşımıza çıkan nokta karar verme stilleri ve karar verme stratejilerinin anahtar kelimeler olmasıdır.. Konu ile ilgili alan yazında konu uzmanlarının farklı tanımlamalarda buldukları görülmektedir (Taşdelen, 2001).

Karar verme, bir problemi çözmek için yapılması gereken yaptırımları tespit etme, olay veya sorun ile ilgili bilgileri analiz ederek ve karşılaştırma yaparak bir sonuca ulaşma sürecidir. Karar verme geleceğe yönelik bir durumdur. Gelecek tam olarak bilinmediğinden dolayı karar veren bireye bir risk getirmektir (Yıkılmaz, 2001).

Karar verme, bir sorunun çözümüne yönelik muhtemel seçenekler arasından en uygun olanın seçilmesidir. Karar verme aynı zamanda yönetim sürecinin de kalbi durumundadır. Herhangi bir konuda karar verme, yönetimin özüdür, esasıdır. Yönetim sürecinin niteliği karar verme tarafından belirlenir. Yönetim sürecinin tüm diğer nitelikleri karar vermeye bağlıdır, karar verme ile örülmüş, bütünleşmiştir, karar verme için vardır (Aydın, 2000; Erdoğan, 2002).

Karar verme belirli bir başlangıç noktası olan ve buradan itibaren değişik iş, faaliyet veya düşüncelerin birbirini izlediği ve sonunda bir tercihin yapılması ile sonuçlanan bir işler topluluğu, bir süreçtir. Bu bağlamda karar verme süreci birden fazla seçenek bulunması durumunda, bunlar arasında seçim ve tercih yapmakla ilgili bedensel ve zihinsel çabaların toplamıdır şeklinde tanımlanmaktadır. Olay ve olayların boyutlarının artması durumunda karar verme karmaşık, zaman alıcı ve pahalı bir işlem olabilir. Karar verme, her yönetim seviyesinde çözümlenmesi zorunlu olan bir veya bir dizi sorunun çözümü konumunda olan farklı seçeneklerin tüm yönleriyle değerlendirilerek en uygun sonuca götüreceği olanın belirlenmesidir (Bağlıkon, 2010).

Bursalıoğlu'na göre (2005); karar verme süreci, örgüt yapısında değişiklik yapmak, bir çatışmayı önlemek veya çözmek, örgüt üyelerini etkilemek amacıyla kullanılır. Bu yüzden karar verme süreci, diğer yönetim süreçlerinin eksenidir. Örgütün ayakta kalabilmesi ve sağlıklı olarak yaşayabilmesi için alınan kararların doğru olması gerekir. Aydın da (2006), seçeneklerin ve olası sonuçların grupça tartışılması ile daha sağlıklı bir karar verilebileceğini savunmakta, verilen kararların anlaşılmasında, benimsenmesinde ve etkili bir biçimde uygulanmaya konmasında karara katılmanın önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır.

Karar verme sürecinin üç unsuru vardır. Bunlar; karar ortamı, eldeki bilgi miktarı ve karar akıntılarıdır. ideal bir karar ortamı mümkün olan bütün bilgileri ve seçenekleri içermelidir. Fakat eldeki bilgiler ve seçenekler içinde bulunan zamanla sınırlı olabilir. Bu zaman sınırlaması da, kararın belli bir zamana kadar verilmesini gerektirebilir.

Birçok insan karar vermeye çalışırken gerektiğinden daha fazla bilgi toplamaya çalışır. Oysa gereğinden fazla bilgi toplandığında bazı sorunlar ortaya çıkabilir. Bilgi fazla olduğunda karar verme zorlaşır. Fazla bilgi toplanmasının yol açtığı problemlerden biri de, fazla bilginin karar verme sorumluluğu olan kişilerde yorgunluk yaratmasıdır.

Ergenlik döneminde, karar verme bilişsel gelişimin en son aşaması olan soyut (formel) işlemsel döneme denk gelmektedir. Piaget, formel düşüncünün işbirliği yoluyla bir sosyalleşme süreci olduğunu ileri sürmüştür (Gordon, 1996). Piaget'e göre, mantığın gelişmesi ve kurulmasında işbirliği önemli bir dizi davranış biçiminin temelidir. Formel işlemlerin bu gelişimi, işbirliği tartışma olmaksızın gelişemez (Yavuzer, 2003).

Karar verme sürecindeki bazı kavramlar ve tanımları şöyledir.

- **Bilgi:** Bu, kararlarla ilgili seçenekler ve bunlara ilişkin gerekli bilgileri kapsar.
- **Seçenekler:** Bunlar bireyin seçmek zorunda olduğu ihtimallerdir.
- **Ölçüt:** Her bir seçeneğin değerlendirilmesindeki gereklilikler ve özelliklerdir.
- **Amaçlar:** Ne yapmak istenildiğinin mutlaka daha önceden belirlenmiş olmalıdır.
- **Değer:** Sonucun tarafımızdan verilen önemini gösterir.
- **Tercihler:** kişinin hayat tarzına göre neleri tercih ettiğini ifade eder.
- **Karar kalitesi:** Kararın ne derece iyi yada kötü olduğudur.
- **Kabul düzeyi:** Kararı uygulayacak ya da karardan etkilenecek kişilerin duygusal ve mantıksal olarak kararı kabul etmeleridir.

#### **2.2.4. Karar Verme Becerileri**

Karar verme durumunda olan bir birey, önce hedefinin ne olduğunu düşünecek, hedefine ulaşmak için izlemesi gereken alternatif yolların neler olduğunu belirleyecek, her alternatif için katlanılacak sonucu tahmin etmeye çalışacak, bir

değerlendirme yapacak ve sonuç olarak alternatiflerden birini seçerek karar davranışını gerçekleştirecektir.

Bu doğrultuda Brynes (2002)'e göre karar verme süreci dört aşamadan oluşmaktadır:

1. Amacın belirlenmesi (Örnek: arkadaşlarla eğlenmek)
2. O amaca ulaştırabilecek seçenekleri bir araya getirmek (Örnek: spor yapmak, pikniğe gitmek)
3. Seçenekleri derecelerine göre sıralamak (Örnek: spor yapmak pikniğe gitmekten iyidir.)
4. En üst derecedeki seçeneği seçmek (Örnek: Spor yapmak)

Eğer birinci aşamadan üçüncü aşamaya kadar her şey yolunda giderse birey doğru bir karar verir. Görüldüğü gibi karar, bir dizi faaliyet sonucu ortaya çıkan bir davranıştır. Bu yüzden karar verme süreci dendiği zaman, sorunun ortaya çıkışından bir kararın şekillenmesine kadar yapılan bütün faaliyetler kastedilmektedir.

Karar verme süreci, bir problemin varlığı, bu probleme birden fazla çözüm yolunun gözükmemesi ve bu yollardan birini seçme konusunda oluşan kuşkulu bir durumun ortaya çıkması ile başlar. Sorunu görmek ya da çözmek için bir teşebbüse girmek, sorun çözme sürecinin hem en zor, hem de en önemli aşamasıdır.

Baysal (2009)'a göre de karar verme süreci, değişiklik yapma ihtiyacı ile başlar. Bu evre, cevaplandırılması gereken soruların tasarlandığı evredir. Bazı durumlarda cevaplandırılması gereken soru aşırı derecede belirsiz iken bazı durumlarda ise çok açık olabilir. Problemi tanımlamak, bireyler için en zor evrelerden biridir. Karar vericinin bir karar vermeden önce bilgiye ihtiyacı vardır. Problemi çözmek için olası birçok alternatif araştırılmalıdır. Dördüncü evre olan değerlendirme evresi de zor bir aşamadır. Genelde bu değerlendirme gerçeklerden çok kişisel değerlere dayalıdır.

Beşinci evre ise karar vermedir. Her bir bireyin kararı farklı olabilir. Karar verme süreci, karar verme ile sonlanmaz. Bu kararın nasıl uygulanacağını da düşünülmesi gerekir. Bu, süreci sonlandırır ve hedefe ulaştırır. Ülgen ve Mirze (2004) tüm insanların her alanda yaşadığı bir olay olan karar verme sürecinin özelliklerini şöyle sıralamışlardır:

- Karar verme işlemi etkinlik ve rasyonelliğe dayanmaktadır.
- Karar verme işleminin bir maliyeti vardır.
- Karar verme bir plan dâhilinde yapılır.
- Karar verme risk taşır.
- Karar verme sorun çözme yöntemidir.
- Karar verme sürecine ayrılacak zaman sınırlıdır.
- Karar gelecekle geçmiş arasında bir köprüdür (Goloğlu, 2009)

Kişinin başarılı, sağlıklı, her bakımdan nitelikli ve sorumluluk sahibi bir birey olmasında hayatının her döneminde aldığı kararları etkili olmaktadır. Alınan kararlar ne kadar doğru ve etkili olursa istenilen hedeflere ulaşılması o kadar kolay olur. Çünkü karar verme yetkinliği ile kişisel başarı arasında yakın bir bağlantı vardır. Bu nedenle bireylere yaşamın ilk yıllarından itibaren etkili karar verme becerilerinin kazandırılması gerekir. Bu becerinin kazandırılmasında okullar ve aileler büyük rol oynamaktadır (Goloğlu, 2009).

### **2.2.5. Karar Verme Görevleri**

Gelişim dönemleri içinde öğrenilmiş bir davranış olan (Osipov, 1999; Klayman, 1985) karar verme becerisi; karar verilmesi gereken bir durumun farkına varma ve durumu tanımlama, karar verilmesi gereken durum ile ilgili bilgi toplayarak seçenekleri belirleme, seçenekleri araştırma inceleme ve değerlendirme, birey yaşamı açısından en olumlu ve etkili sonuçlar doğuracak olan seçeneği tercih etme ve uygulamaya koyma, sonuçları değerlendirerek gerekirse yeniden seçim yapma ve yapılan seçimle ilgili yakın sosyal çevreden geribildirim alma gibi aşamalardan geçerek sergilenmektedir (Germeijs ve Boeck, 2003; Marco, Hartung, Newman ve Parr, 2003; Gelatt, 1989). Karar verme süreci boyunca, karar verecek olan kişinin doğru kararlar verebilmesi, karar verme sürecini nasıl geçirdiği ile yakından ilgilidir. Kesici (2002), karar verme konusunda bireylere düşen görevler olduğunu belirtmiştir. Carney ve Wells (1995), bu görevleri aşağıdaki gibi ifade etmektedir (Akt. Kesici, 2002):

1. Doğru, güncel ve ayrıntılı bilgiler toplama,

2. Seçeneklerin bir listesini oluşturma. Bir karar için en az iki seçeneğin olmasına dikkat etme. Mutlaka en az iki seçenek arasında gerekli kılma.
3. En ince farkları ve detayları görebilme, değerlendirme ve seçenekleri belirleme.
4. Seçenekleri eleyerek bire indirme.
5. Karar için gerekçeler geliştirme.
6. Kararı yeniden değerlendirme, gözden geçirme.

Öğrenciler de eğitim-öğretim süreci boyunca birçok karar verme durumuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Karar verici bir birey olarak öğrenciler bu kararları verirken karar verme görevlerini yerine getirmek durumundadır.

#### **2.2.6. Sporda Karar Verme**

Sportif başarının ortaya çıkışında sadece fizyolojik, psikolojik ve teknik-taktik çalışmaların yeterli olmadığı zihinsel faktörlerin de etkili olduğu bilinmektedir. Sportif başarının belirlenmesinde bir boyut olarak karar verme yeteneği büyük önem taşımaktadır (Egesoy vd., 1999). Gerçekten de spor ortamlarında insanların nasıl düşündükleri, mevcut durumu nasıl analiz ettikleri ve yargıda buldukları, laboratuvar şartları altında ele alınabilecek önemli bir araştırma konusudur ( Bar-Elive Raab, 2006).

Sporda karar vermenin belirli bir türünün olmamasına rağmen, genel olarak bazı karakteristik özelliklerinden söz edilebilir. Bunlar; (Johnson, 2006). Sporda karar vermenin kilit özelliği doğal olmasıdır. Kesin olarak içerdiği birçok görev ile oyuncunun maç esnasında potansiyel tercih sayısı geniştir. Örneğin; bir futbolcu, sahaya çıktığında, kararlarını, sorumluluğunu ve yaratıcılığını özgürce kullanmak istiyorsa, bunları önceden öğrenilmiş olan hazır reçetelere göre yapmaz, tam aksine, oyun içinde ortaya çıkan beklenmedik ve önceden hazırlığı yapılmamış durumlarda karar vermek durumundadır (Johnson, 2006).

İkinci olarak spor ortamında verilen kararların çoğunun dinamik olmasıdır. Yani Spor ortamları zaman içinde de değişen dış dinamiklere sahiptir. Bu dinamik yapıdan dolayı sporcunun bilgi oluşturma yeteneğine ihtiyaç duyar. Sporcunun müsabaka

esnasında karşı karşıya kaldığı dinamik durum (ya da durumlar) karmaşıktır ve zaman zaman ilgisiz bilgilere gerek duyabilir veya sporcunun Üçüncü olarak sportif etkinliklerdeki verilen kararlar açık davranışlar şeklinde ve yüksek derecede zaman baskısı altında verilmektedir. Bu özellik sporda karar vermenin dinamik yapısıyla alakalıdır. Sporcular tarafından yapılan çoğu davranışlar oyun halinde açık bir şekilde ortaya konulur (Johnson, 2006). Bununla beraber spor branşlarına göre karar vermede zaman sınırlamaları farklılık gösterebilir. Golf, yelken gibi sporlara da zaman sınırlaması olmazken top oyunlarında, takım oyunlarında ve dövüş sporlarında karar vermek için zaman sınırlı olabilir (Seiller, 1997; akt. Çetin, 2009).

Gigerenzer ve Selten (2001) Sporda bilişsel karar verme sürecinin 3 asamadan oluştuğunu ileri sürmektedir. Bu süreci Simon (1956) tarafından ortaya konulan “sınırlı rasyonellik” düşüncesine dayandırılır. Birinci asama, basit arama kurallarının benimsenmesidir. Bilgi toplama, durum hakkında bilgi ve veri toplamayı ve gerçekte problemin çözümünün bir karar gerektirip gerektirmediğinin belirlenmesini içerir. Örneğin, top oyununda, topu taşıyan sporcunun en iyi pas opsiyonunu belirleyebilmesi için pozisyonla ilgili bilgi edinir ve basit kuralları göz önüne getirir. İkinci aşamada karar verilmesi gerektiğinin belirlenmesi ile tasarım aşamasına geçilir. Bu aramanın sonlandırılmasını belirler. Top taşıyıcısı durumundaki sporcu, alternatifler ve kriterleri tespit edilip değerlendirilir. Son aşamada ise, basit karar kuralları bulunmaktadır. Top taşıyan sporcu, basit bir karar kuralını oyundan önce tamamlanan bir taktik planına dayandırarak karar verme işlemini gerçekleştirir (Akt. Çetin, 2009)

## **2.3. Futbol**

### **2.3.1. Futbol**

Futbol sporunun günümüzde yapılan spor dalları arasındaki önemi ve yeri tartışılmaz. Milyonlarca kişi sporcu olarak, çok daha fazla sayıdaki kişi de seyirci olarak futbol sporuna katılırlar. Oynayanları ve seyredenleri yanında, çalıştıranları ve yardımcı elemanları ile çağımız futbolu bir sanayi haline gelmiştir. Futbol, geniş bir oyun alanında çok sayıda oyuncunun katılımıyla, oyun kuralları gereği belirlenmiş

sınırlı bir alanda, sonucun kalelere atılan ya da yenilen gollerle belirlendiği, el harici vücudun her yerinin kullanılarak oynandığı bir spordur (İnal, 2006).

Futbol, oyun alanının genişliği, oyun süresi, oyuncu sayısının fazlalığı ve kuralların zenginliğiyle oynayanlar açısından çok yönlü davranışları içermektedir. Seyri zevk ve heyecan verdiği için seyredenler tarafından da büyük ilgi görmektedir (Aracı, 1999).

Uzmanlar tarafından bir oyun olarak kabul edilen futbol, gençlerin ruhen ve bedenlen sağlıklı olmalarını sağlar. Bunun yanında sosyolojik ve psikolojik açıdan gelişimlerini de olumlu yönde etkiler. Bu nedenle futbol, bir eğitim vasıtası olarak kabul edilmektedir (İnal, 2006).

### **2.3.2. Futbolun Özellikleri**

1. Futbol bir karışık oyunudur.
2. Atlama, sıçrama ve yön değiştirme gibi vücut dengesinin önem taşıdığı değişik hareketlerle bir oyundur.
3. Oluşan sürpriz pozisyonlara uyum gösterecek doğru tercihlere ihtiyaç duyulan, anında doğru karar vermeyi gerektiren bir oyundur.
4. Oyun boyunca harcanacak enerjinin dengeli bir şekilde oyun zamanına dağıtılmasının önem taşıdığı bir oyundur.
5. Topla yapılan hareketler kadar, topsuz hareketlerinde gol yememek amacıyla yapılmasının gerektiği bir oyundur.
6. Oyun alanında rakibe sayıca üstünlük sağlanmasının gerektiği bir oyundur.
7. Oynayanların oyun alanı içinde yaptıkları ya da yapmadıkları ile ilgili olarak, seyredenlerin de sayısız alternatifler geliştirebildiği bir oyundur.
8. Oyun alanı içerisinde yer alan aynı takıma mensup sporcuların ortak amaçlar doğrultusunda ortak davranışlar sergilemek zorunda olduğu bir oyundur.
9. Her oyuncunun zihni yeteneklerini kullanarak hareketlilik, denge ve elastikiyet gibi sahip oldukları kişisel özelliklerini, gelişen sürpriz pozisyonlara uydurması gereken bir oyundur.



10. Rastlantının rol oynadığı, yenenlerin ve yenilenlerin bulunduğu, uzlaşmalı kurallara dayanan eğlence amaçlı bir etkinliktir. Ayrıca bireysel yeteneği öne çıkaran bir oyun olmasından öte, başarının takım dayanışmasıyla kazanıldığı,” sistemsiz, sistemli bir oyundur. Futbolda iç ve dış etkenler olmak üzere çok değişken bulunmaktadır. Bu değişkenlerin çokluğu futbolu diğer takım ve bireysel sporlardan farklı kılmaktadır.

11. Futbol, oyun alanının genişliği, oyun süresinin ve oyuncu sayısının fazlalığı kuralların zenginliği ile oynayanlar açısından çok yönlü davranışları ihtiva ederken; seyredenler açısından da, seyirci zevk heyecan veren bir spor çeşidi olmayı tarih sürecinden beri taşımaktadır.

12. Yıl boyu içeride ve dışarıda oynanan, takım çalışmasını ve bireysel beceriler geliştiren, kolay öğrenilen ve oynanan bir oyundur (İnal, 2006).

### **2.3.3. Antrenör ve Sporcu İletişimi**

Spor eğitimi, insanın genel eğitiminde büyük öneme sahiptir. Bu fırsatların yeterince değerlendirilebilmesi büyük ölçüde kaliteli spor eğitimcisi yetiştirmeye dayalıdır. Spor eğitimcilerini iki ana bölümde toplamak mümkündür. Birinci bölümü beden eğitimi öğretmenleri, ikinci bölümü ise, spor antrenörleri oluşturmaktadır (DPT, 2000).

Gerek yüksek başarı seviyesinde idman ve hazırlanma ilminin gerektirdiği formasyona sahip; gerekse, beden ve ruh sağlığını sağlayıcı, beden eğitimi ve spor faaliyetlerinde bulunanları çalıştıracak güce ve bilgiye, aynı zamanda sosyo-psikolojik bilgi ve kabiliyete de sahip olan yetiştirici ve çalıştırıcı kişilere “antrenör” denir (Keten, 1993).

Her antrenörün oyuncularını eğitime yönelik görevleri bulunmaktadır. Kendisi ilk yol olarak oyuncularını tanımayı benimsemelidir. Bu yaklaşımı psikolojik yönden olmalı ve kendilerinin, fikir sahibi oldukları ve yapmak istediklerinin ne olduğunun saptanmasına çalışılmalıdır. Antrenör bu şahsi girişimi ile oyuncularını tanıma ve anlama olayı kendisinin bazı teknik ve eğitim yeteneklerine bağlı bulunmaktadır (Günay, Yüce, 1996).

Sporcunun doğuştan itibaren getirdiği bütün özellikler başarıda etkili olmaktadır. Ama bütün bu özellikleri biçimlendirerek sporcuya yön veren kişi antrenör olmaktadır. Antrenörün rehberliği, takımı uyumlu hale getirmesi, sporcuların davranışlarını istenilen yönde geliştirmesi başarı için gereklidir (İkizler, 2000).

Kolayca anlaşılacağı gibi, antrenörlerin yapması muhtemel bazı hatalar da yapılan işi riskli hale getirmektedir. Antrenörler yanlış antrenman yaptırabilir, yanlış taktik verebilir ve yine yanlış psikolojik yönlendirme yapılabilir. Bu tip hatalardan kaçınılması için hem teknik hem de psikolojik açıdan bazı yeterliliklere sahip olunması gerekmektedir. Bu yeterliliklerin bir kısmı kavramsal bilgi dağarcığı iken, büyük bir kısmı ise insan ilişkileri ile ilgilidir (İkizler, 2000).

Antrenörün uygun iletişim yöntemini benimsemesi ve bunu doğru olarak kullanması hem sporcusuyla kişisel ilişkilerinde, hem de toplumsal yaşamında büyük önem taşımaktadır. Antrenörün karşısındaki sporcu ya da sporcuları sürekli yargılaması, eleştirmesi ve suçlaması da karşılıklı iletişimi engellemektedir. Bu tür iletiler sonunda sporcular kendilerini anlaşılmamış, itilmiş, haksızlığa uğramış, daha çaresiz hissederler, karşılığında ise antrenörleriyle iletişimlerinde kopukluk meydana gelmektedir. Antrenörün; ifadelerinde emir vermesi, yönlendirme eğiliminde olması, insan davranışlarının kabul edilmez olduğu tutum ve davranışları benimsemesi de iletişimin kesilmesine ve antrenör sporcu arasında çatışmaya neden olabilmektedir (Güzel, 2008).

### **2.3.4.Mevkiine Göre Oyuncuların Görev Ve Sorumlulukları**

#### **2.3.4.1.Kaleci**

Takımı teşkil eden tüm diğer sporcular gibi, kalecinin de savunma ve hücum anında yapması gereken taktik davranışları vardır.

Savunmadaki ilk görevi, topun kalesine girmesini engellemektir. Bu davranışı gerçekleştirirken ceza alanı içinde gelen topu ya tutar ya da kalesinden uzaklaştırarak tehlikeyi önlemeye çalışır. Kalesi için rakibin tehlike arz edeceğine inandığı oyuncularını kontrol eden takım arkadaşlarının dağılımlarını devamlı izler, hatalı oldukları durumlarda onları uyararak, pozisyon hatası yapmalarını ve hatasız oynamalarını sağlar.

Hücumda ise topa sahip olur olmaz topu, en uygun durumda bulunan ve en iyi şekilde hücumu gerçekleştirebileceğine inandığı arkadaşı ile buluşturmaya çalışır. Topu garantili olarak oyuna sokmalı ve kullandığı pastaki isabet oranı çok yüksek olmalıdır. Bunun için de rakip ve kendi takım arkadaşlarının oyun alanındaki dağılımlarını iyi izlemek zorundadır (Topkaya ve Tekin, 2011).

#### **2.3.4.2. Libero**

Savunmanın en gerisinde oynayan ve alan markajı yapan oyuncudur. Savunma bloğunu oluşturan oyuncuların gerisinde bulunan alanın emniyeti libero tarafından sağlanır. Bu alana giren rakip oyuncuları etkisiz kılmaya çalışan savunma oyuncularına destek ve yardımcı olan ,tüm bu görevleri yerine getirirken de kalecisi ve savunmada oynayan arkadaşları ile büyük bir uyum içinde olan oyuncudur (Topkaya ve Tekin, 2011).

#### **2.3.4.3.Stoper**

Günümüz futbolu, oyun alanında bulunan tüm oyuncuların savunma ve hücum davranışlarını hatasız olarak gerçekleştirmeleri ile oynanmaktadır. Ancak, rakip hücum oyuncularının kaleimize yakın alanlarda etkili olmasını önlemek ve bu oyuncuları kaleimizden daha uzaklarda durdurabilmek yanında özel taktik görevler taşıyan ve bu oyuncular ile adam markajı yaparak oynayan savunma oyuncularına ihtiyaç duyulmaktadır (Topkaya ve Tekin, 2011).

#### **2.3.4.4.Orta Saha Oyuncuları**

Günümüz futbol anlayışı içerisinde takımların çok farklı sistemlerle oyun alanında mücadele ettikleri bir gerçektir. Orta saha oyuncularının orta alanda çok geniş bir alanda mücadele etmeleri ve sistemler gereği orta alanda oynayan oyuncuların farklı taktik davranışlar sergilemek zorunda olmaları çok farklı görevler üstlenmelerini kaçınılmaz kılmaktadır .

Günümüz futbol takımlarının bir çoğunun oyun alanında uygulamaya çalıştığı sistemler 4-4-2,4-3-3 ve 3-5-2 adı verilen sistemlerdir. Bu oyun sistemleri gereği, orta saha oyuncularının görevleri de büyük farklılıklar gösterir. Ancak, takımın oyun alanında sergilemeye çalıştığı sistem ne olursa olsun sistem doğrultusunda orta saha oyuncularının standart görevleri yanında, takım sorumlusu antrenörün bu oyunculara vereceği hücum ve savunmaya yönelik özel taktik görevler daha büyük anlam taşır (Topkaya ve Tekin, 2011).

#### **2.3.4.5. Hücum Oyuncuları**

Hücum oyuncularını bütün sistemler içerisinde tüm takım oyuncularının müşterek çabaları ile hücum alanına taşınan topların gol amaçlı kullanılması için buluşturulmaya çalışıldığı oyunculardır. En önemli görevi bulunduğu topu en uygun vuruş tekniğini en iyi şekilde kullanarak gol yapmaktır. Topsuz yapacağı hareketlerin amacı, gol vuruşu yapacağı yerlere gitmek, arkadaşları için rakip savunma oyuncularını taşıyarak boş alan yaratmak ve arkadaşlarına hazırlık pasları için yardıma gitmektir (Topkaya ve Tekin, 2011).

### **2.4. Araştırma Konusu İle İlgili Yapılan Çalışmalar**

Bu bölümde araştırma konusuyla ilgili yurt dışı ve yurt içinde yapılan çalışmalar hakkında kısa özetler verilmiştir.

## **2.4.1.Karar Verme Becerileri İle İlgili Yurt İçinde ve Dışında Yapılan Çalışmalar**

### **2.4.1.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar**

Kesici (2002) yaptığı araştırmada, üniversite öğrencilerinin psikolojik ihtiyaç örüntüleri ve bazı özlük niteliklerinin öğrencilerin karar verme stratejileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Öğrencilerin uyarlık, özerklik, başatlık, suçlama ve sebat gibi psikolojik ihtiyaçları içtepsel karar verme stratejisini etkilemektedir. Öğrencilerin sebat, başatlık, uyarlık, kendini suçlama ve özerklik psikolojik ihtiyaçları mantıklı karar verme stratejisini etkilemektedir. Öğrencilerin kendini suçlama, ilgi görme, duyguları anlama ve başarıma psikolojik ihtiyaçları kararsız karar verme stratejisini etkilemektedir. Kesici dördüncü sınıf üniversite öğrencilerinin içtepsel ve bağımsız karar verme stratejileri birinci sınıf öğrencilerinden yüksek bulmuştur.

Izgar'ın (2003) çalışmasında lisans üstü mezunu olan yöneticilerin mantıklı karar verme stratejisi puanları, lisans mezunu olanların puanlarından anlamlı olarak yüksek bulunurken, içtepsel, bağımlı ve kararsız karar verme stratejileri puanları ile öğrenim durumları arasında anlamlı farklılıklar bulunmamıştır.

Bağlıkol (2009) yapmış olduğu çalışmada ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin kendine saygı ile karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma, İstanbul ili Kağıthane ilçesindeki ilköğretim okullarındaki öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Araştırma 115'i erkek, 116'sı kız toplam 231 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Demografik değişkenlerin toplanmasına yönelik Kişisel Bilgi Formu, Kendine Saygı Ölçeği ve Karar Stratejileri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin kendine saygı ve karar verme stratejilerinin, cinsiyet, yaş, babasının mesleği, annesinin mesleği, anne ve babanın eğitim durumu, oturulan ev, ailenin gelir durumu ve evde kaç kişinin oturduğu değişkenlerine göre farklılığı test edilmiştir. Kendine saygı ve karar verme stratejisi arasındaki ilişki de incelenmiştir.

Çetin (2009) yılında yapmış olduğu araştırmada; karar verme stilleri alt boyutları ile öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf, öğrenim gördükleri bölüm, yaşamlarının çoğunu geçirdiği yerleşim merkezi arasında; sosyal beceri alt boyutu ve toplam puanları ile öğrencilerin, cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf, öğrenim gördükleri

bölüm, spor yapma düzeyi, öğrenimleri sırasında barındıkları yer ve yaşamlarının çoğunu geçirdiği yerleşim merkezi arasında; stresle basa çıkma stilleri alt boyutları ve toplam puanı ile öğrencilerin cinsiyet, öğrenim gördükleri sınıf, öğrenim gördükleri bölüm, öğrenimleri sırasında barındıkları yer, yaşamlarının çoğunu geçirdiği yerleşim merkezi arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılaşmalar olduğu tespit etmiştir. Ayrıca, öğrencilerin karar vermede öz saygı ve karar verme stilleri ile stresle başa çıkma alt boyutları ve toplam puanları arasında; karar vermede öz saygı ve karar verme stilleri ile sosyal beceri alt boyutları ve toplam puanları arasında; stresle basa çıkma stilleri alt boyutları ve toplam puanları ile sosyal beceri alt boyutları ve toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğunu belirlemiştir.

#### **2.4.1.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar**

Campos (1993), yapmış olduğu çalışmada iki ayrı yaş seviyesinde (8–10 ve 12–14) yetenekli ve yeteneksiz genç futbol oyuncularının karar verme becerilerini test eden bir araştırma yapmıştır. Deneklere bir futbol oyununun video kaydının 12 ayrı bölümü sunulmuştur. Kayıt 20 saniye izlendikten sonra görüntü dondurulmuş ve deneklerin 4 seçenekten birine karar vermeleri istenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda yaş dikkate alınmaksızın yetenekli çocukların acemilerden daha doğru karar verdikleri ve yeteneksiz büyük çocukların yeteneksiz küçük çocuklardan daha doğru kararlar verdikleri tespit edilmiştir. Öte yandan futbol oyununda hızlı karar vermenin önemli bir etken olmasına rağmen, yetenekli ve yeteneksiz veya büyük ve küçük çocukların karar verme süresi arasında hiçbir fark bulunamamıştır.

Campos'un deneyinin ikinci bölümü maç esnasında karar verme becerilerini incelemiştir. Her bir deneğin futbol oyunu 25 dakikalık filmlere alınmıştır. Karar verme oyuncunun pas yapma, top sürme veya vuruş niyeti temel alınarak incelenmiştir. Araştırmanın sonunda, maç esnasında deneyimli futbolcuların acemilere göre daha uygun kararlar verdiği tespit edilmiştir.

Mau (2000), tarafından yapılan çalışmada, Tayvanlı ve Amerikalı liseye giden öğrencilerin mesleki karar verme stilleri ve karar vermede öz yeterlilik düzeylerini

bazı değişkenlere göre incelemiştir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin cinsiyetlerine ve farklı kültürel yapılarına göre karar vermede öz yeterlilik ve karar verme stillerinin farklı etkileşim içinde olduğunu saptamıştır. Tayvanlı ve Amerikalı öğrencilerin, akılcı ve sezgisel karar verme stillerinin anlamlı düzeyde farklılık göstermediğini, ancak bağımlı karar verme stili düzeylerinde anlamlı farklılığın olduğunu göstermiştir. Aynı zamanda Tayvanlı öğrencilerin bağımlı karar verme stilleri puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu, Amerikalı öğrencilerin ise karar vermede öz yeterlilik düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Cinsiyetler açısından Amerikalı öğrencilerde karar verme stilleri ve öz yeterlilik düzeyleri arasında farklılığın olmadığını, Tayvanlı öğrencilerde kız öğrencilerin, bağımlı karar verme stilleri puanlarının, erkek öğrencilerin ise karar vermede öz yeterlilik puan ortalamalarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Gurvitch (2004), stajyer beden eğitimi öğretmenlerinin karar verme düzeylerini tespit etmek için karar verme eğitim programı hazırlamış ve bu programın geçerliliğini ve güvenilirliğini araştırmıştır. Eğitim programına 26 stajyer beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın sonunda; stajyer beden eğitimi öğretmenlerinin karar verme becerileri düşük bulunmuş ve öğretmen eğitimi programlarında karar verme becerilerinin daha fazla gözden geçirilmesi gerektiği ortaya konulmuştur.

Fontana (2007), yapmış olduğu çalışmada, tecrübeli ve tecrübesiz futbol oyuncularının dört farklı eksersiz yoğunluğunda karar verme performanslarını incelemiştir. 16 tecrübeli ve 16 tecrübesiz yetişkin, erkek futbol oyuncusundan oluşan 32 denek bu çalışmaya katılmıştır. Deneklerden her eksersiz yoğunluğunda yedi karar verme sorusuna cevap vermesi istenmiştir. Sonuçlar, egzersizin karar verme doğruluğunu etkilemediğine, fakat tecrübeli ve tecrübesiz oyuncular arasında bir fark bulunduğuna işaret etmiştir. Tecrübeli ve tecrübesiz oyuncular için, karar verme hızında eksersiz yoğunluğunun etkileri açısından; dengeli-yüksek ve yüksek yoğunluklu eksersizde karar verme hızının geliştiği tespit edilmiştir.

## **2.4.2. Problem Çözme Becerileri İle İlgili Yurt İçinde ve Dışında Yapılan Çalışmalar**

### **2.4.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar**

Katkat (2001) tarafından yapılan araştırmada, Eğitim Fakültesi son sınıf öğrencilerinin problem çözme beceri puanları, bazı değişkenler açısından karşılaştırılmıştır. Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi öğrencilerinden 406 erkek ve 333 bayan olmak üzere toplam 739 öğrenci üzerinde yürütülen araştırmada veri toplama aracı olarak Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen Problem Çözme Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının cinsiyet ve farklı sınıflar açısından problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılıklar bulunmasına karşın, üniversiteye kayıt tipleri ve puan türleri bakımından anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Söylemez (2002) tarafından, ergenlerde problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik bir eğitim programı oluşturmak ve bu programı Problem Çözme Envanteri (PÇE) ile sınamak amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırma için 15–17 yaş grubundaki 8'er öğrenciden oluşan deney ve kontrol grubu oluşturulmuştur. Her iki gruptaki öğrenciler PÇE puanlarına göre yüksek puan alan (problem çözme becerisi düşük) öğrencilerden seçilmiştir. Deney grubundaki öğrencilere 8 hafta süre ile haftada bir kez olmak üzere 50 dakikalık oturumlarla problem çözme becerisi eğitimi programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir eğitim verilmemiştir. Araştırma sonucunda, deney grubunun ön test ve son test ölçüm puanları arasında son test puanları lehine bir farklılık bulunmuştur. Deney ve kontrol grupları arasında son test ölçüm sonuçlarına göre deney grubu lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Temel becerilerden biri olarak kabul edilebilecek problem çözme becerisinin ergenlikte geliştirilmesinin günümüzde önem kazandığı varsayımından yola çıkan bu çalışma söz konusu becerinin eğitim yolu ile geliştirilebileceğini ortaya koymuştur.

Düzakın (2004) tarafından yapılan araştırmada, lise öğrencilerinin problem çözme becerileri bazı değişkenler (anne baba tutumları, okul türü, sınıf düzeyi, öğrencinin kardeşler arasında sahip olduğu doğum sırası, kardeş sayısı, cinsiyet) açısından incelenmiştir. Araştırma grubunu, 2002–2003 öğretim yılında Ankara ilindeki üç



Anadolu Lisesi, üç Genel lisede yer alan toplam 836 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada ölçme aracı olarak, Problem Çözme Envanteri ve Ana Baba Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; lise öğrencilerinde problem çözme becerisinin anne tutumuna göre farklılaşmadığı, babanın tutumuna göre ise farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıca, öğrencilerin problem çözme becerilerinin Anadolu lisesinde öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre problem çözme becerileri anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulguyla cinsiyetin problem çözme becerisi üzerinde etkili bir değişken olduğu kanısına varılmıştır. Diğer değişkenlere (kardeş sayısı, sınıf düzeyi ve doğum sırası) göre problem çözme becerisinde anlamlı düzeyde bir fark bulunamamıştır.

Onursal (2004), tarafından Beden Eğitimi Spor Yüksekokulunda, birinci ve dördüncü sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerilerine ilişkin görüşlerini karşılaştırmak amacıyla yapılan araştırmada, veri toplama aracı olarak Çetinkanat (1997) tarafından geliştirilmiş “Öğretmen İletişim Becerileri Ölçeği” ile Heppner ve Petersen tarafından (1982) geliştirilmiş “Problem Çözme Envanteri” kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının öğretmen iletişim becerilerine ilişkin görüşleri üniversite ve cinsiyet değişkenleri bakımından anlamlı farklılık göstermiştir. Bayan öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının görüşleri arasında empati, saygınlık, eşitlik ve etkililik boyutunda anlamlı fark bulunmuştur. Bunun yanında, Ege, Çukurova, Celal Bayar Üniversitesi öğretmen adaylarının görüşleri arasında yeterlilik boyutunda anlamlı bir fark görülmüştür. Öğretmen adaylarının problem çözme becerilerine ilişkin görüşleri üniversite, sınıf ve cinsiyet bakımından anlamlı bir fark göstermiştir. Problem çözme becerilerinin alt boyutu olan değerlendirici yaklaşımın ortalama puanları cinsiyete göre incelendiğinde; bayan öğretmen adaylarının, erkek öğretmen adaylarına göre daha yüksek ortalama puana sahip oldukları belirlenmiştir. Aynı zamanda, 4. Sınıf öğretmen adayları ile 1. sınıf öğretmen adaylarının görüşleri arasında aceleci, güvenli ve planlı yaklaşım boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur.

Çağlayan (2007) yılında yapmış olduğu çalışma 2006–2007 eğitim-öğretim yılında İç Anadolu Bölgesi’nde bulunan üniversitelerden tesadüfi örneklem yöntemiyle seçilen,

Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarındaki, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Spor Yöneticiliği ve Antrenörlük Eğitimi Bölümünde öğrenim görmekte olan 537 birinci sınıf, 545 dördüncü sınıf olmak üzere toplam 1082 öğrenci katılmıştır. Öğrencilerin genel olarak problem çözme becerilerinin ve problem çözme yaklaşımlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

#### **2.4.2.2.Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar**

Webster-Stratton ve diğerleri (2001), iletişim ve problem çözme becerileri eğitiminin saldırganlık davranışları üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, eğitime katılan çocukların kendilerine ve çevrelerine daha az zarar verdikleri, okuldaki saldırganlık davranışlarının azaldığı, özgeci davranışlarının arttığı, çatışma çözme becerilerinin geliştiği ve çevreleriyle daha iyi iletişim kurdukları sonucuna ulaşılmıştır. Bir yıl sonra yapılan izleme çalışmasında da kazanılan becerilerin belli bir düzeyde devam ettiği gözlenmiştir.

D’Zurilla ve diğerleri (2003), üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme, benlik saygısı ve saldırganlık davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek için bir araştırma yapmışlardır. 205 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülen araştırma sonucunda, düşük benlik saygısının, saldırganlık ve öfkeyle ilişkili olduğu ve saldırganlığı yordadığı bulunmuştur. Benzer şekilde sosyal problem çözme becerilerinin de saldırganlığı yordadığı bulunmuştur. Araştırmada ayrıca, sosyal problem çözme becerileri ve saldırganlık arasındaki anlamlı ilişkinin benlik saygısı değişkeninin kontrol edilmesinden etkilenmediği, problem çözmenin tepkisellik boyutu ve fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Dunlap (2005) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin PDÖ projesine katıldıklarında hayat boyu öğrenme becerileri üzerindeki değişiklikleri incelemiştir. Bilgisayar bilimleri bölümünden 26 üniversite öğrencisi 15 haftalık PDÖ’ye dayalı programlama kursunu tamamlamıştır. Araştırmada deneysel olmayan tek grup desen kullanılmış, araştırma sonucunda da PDÖ yaşantıları esnasında öğrenenlerin problem çözme becerilerini etkin biçimde kullandıkları sonucu ortaya konulmuştur.

Lam (2004) ın yaptığı PDÖ ile ilgili çalışmada, PDÖ yaklaşımının öğrenenlerin kuramsal olarak öğrendikleri ile alan yaşantılarını bütünleştirmede etkili bir yol olup olmadığını araştırmıştır. Aynı zamanda PDÖ'nün öğrenenlerin gerçek yaşam problemlerinin üstesinden gelmede başarılı olmaları için öğrenme ortamının nasıl düzenlenmesi gerektiğini incelemiştir. Bu amaçla Hong Kong üniversitesinde sosyal çalışma programında PDÖ uygulamıştır. Öğrenenlerin ilk öğrenme deneyimleri rapor edilmiştir. Elde edilen bulgular olumlu yönde olmuştur.

### **2.4.3. İletişim Becerileri İle İlgili Yurt İçinde ve Dışında Yapılan Çalışmalar**

#### **2.4.3.1.Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar**

Abakay (2010) yapmış olduğu çalışmada Türkiye Futbol Federasyonu Ankara Bölgesinde profesyonel ve amatör liglerde futbol oynayan bireyler arasından tesadüfî seçim (random) yöntemi kullanılarak seçilen 776 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak; “Futbolda Antrenör İletişim Ölçeği (FAİÖ)” ve “Spora Özgü Başarı Motivasyonu Ölçeği (SÖBMÖ)” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, profesyonel ve amatör futbolcuların, başarı motivasyonu alt boyutlarından aldıkları puanların ve antrenörle olan iletişim düzeylerinin statü farklılığı açısından farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca iletişim ve başarı motivasyonu ölçeklerinden alınan puanların öğrenim durumu, spor yapma yılı, medeni durumu, aynı antrenörle çalışma süresi gibi değişkenlere göre de farklılaştığı belirlenmiştir.

Abakay, U. (2010). Futbolcu-Antrenör İletişiminin Farklı Statülerdeki Futbolcuların Başarı Motivasyonu İlişkisi, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Gerek (2001) spor ve iletişim, yönetici, antrenör ve sporcu kümeleri bağlamında 1.lig yüzme ve su topu kulüplerindeki iletişimsel yapı başlıklı çalışmasında, antrenörlerin sporcuları ile yoğun bir şekilde yüz yüze iletişim kurabilen ve beden dilini çok iyi kullanabilen bir iletişim biçimine sahip olduklarını belirlemiştir. Sporcuların en fazla düzeyde düşüncelerini sözsüz olarak (mimik, jest, dokunma vb.) ifade ettikleri, orta düzeyde ise antrenörlerin sözsüz iletişim kurdukları, yöneticilerin ise sözsüz iletişim

kurmadıklarını tespit etmiştir. Yönetici ve antrenörlerin, yazılarını açık ve anlaşılır biçimde yazdıkları, sporcuların ise yaptıkları spor branşı gereği yazılı iletişime pek fazla gereksinim duymadıklarını, antrenör ve sporcuların resmiyetten uzak, rahat iletişim kurduklarını belirlemiştir. Sporcu ve antrenör arasındaki iletişim biçimi ve konuları hakkında yazılı iletişimin olmadığı, çoğu zaman yüz yüze iletişimin gerçekleştiği belirlenmiştir. Ve de çoğunlukla antrenmandaki verimleri ile ilgili, kimi zamanda kişisel sorunları üzerinde konuştuklarını tespit etmiştir

Şurupçu (2002) tarafından, takım sporlarında iletişim de gruplar arası süreçleri belirlemeye yönelik araştırmada; sporcuların, antrenman ve müsabaka dönemleri dışında antrenörleri ile sosyal ilişki kurma durumları araştırılmış, sporcuların yarısının antrenman ve müsabaka dönemleri dışında antrenörleri ile çok sık olmasa da görüştükleri, diğer yarısının ise görüşmediği tespit edilmiştir. Antrenörlerin, sporcuları motive etme şekli araştırılmış, %80'ine yakın bir kısmın sporcularını uyararak ve prestij kaybına dikkat çekerek motive ettiği, %20'ye yakın bir kısmının ceza ile korkutarak motivasyon sağlamaya çalıştığı, çok az bir kısmının da ödüllendirme yöntemini kullandığı ortaya çıkmıştır. Antrenörlerin sporcuları motive etme yöntemleri ile mağlubiyet sonrası gösterdikleri tepkilerin karşılaştırılması sonucu, sporcularını uyararak motive eden antrenörlerin %43.8'inin mağlup olduklarında sporculara söz hakkı verdiği, ceza ile korkutan antrenörlerin %65'inin mağlup olduklarında öfkeli ve sert davrandığı, ödüllendirme ile motivasyon sağlayan antrenörlerin mağlubiyet durumunda sporculara hatalarını anlattığı bulunmuştur.

Yıldız (2004) takım sporlarında iletişimin performans verimine etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, yaş, eğitim ve spor yapma yılları gibi değişkenlerin iletişim ve performans üzerinde etkisinin çok fazla olmadığını, ancak sporcuların antrenörleri, yöneticileri ve kendi aralarındaki iletişimlerinin performans verimine yüksek düzeyde etkisi olduğunu belirlemiştir. Ayrıca sporcular, antrenörlerini iletişim becerileri ve diğer konularda yeterli bulurken, sporcuların kendi aralarındaki iletişimlerinde olumsuzlukların olduğu, yöneticiler ile iletişimlerinde sporcuların memnun olduğu ve iletişimlerinde bir problem olmadığı tespit edilmiştir.

Katırcı (2007) spor kulüplerinde iletişim yönetimi: Türkiye profesyonel futbol liglerinde yer alan spor kulüplerinin iletişim uygulamalarına ilişkin araştırmasında elde ettiği bulgular neticesinde, Türkiye'deki profesyonel spor kulüpleri yöneticilerinin birçoğunun (%75,9) yeterli düzeyde iletişim faaliyeti gösterdiklerine inanmadıklarını ve spor kulüpleri uyguladıkları iletişim faaliyetlerinin yetersizliğini temelde maliyet (%48,8 Etkili ve %43,9 Çok Etkili) ve bilgi eksikliğine (%53,7 Etkili ve %22 Çok Etkili) bağladıkları görülmüştür. Spor kulüplerinin kulüp dışı iletişimde %51,9'unun etkin olduğunu, ancak kulüp içi iletişim faaliyetlerinde %85'lik bir kesimin bu tür faaliyetleri sık olarak yaptığı belirtilmiştir. Spor kulüplerinde iletişim yönetiminin planlanmasına ilişkin olarak kulübün değerlerini temsil eden unsurlar, iletişim amaçları, iletişim faaliyeti ile etkilenmek istenen hedef kitle, iletişim kararları üzerinde etkisi olan birim ve kişiler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda kulüp içerisinde iletişimsel faaliyet ve kararlar üzerinde teknik direktörlerin %61,1 oranında etkiye sahip oldukları tespit edilmiştir.

Güzel (2008) amatör sporcuların antrenörlerinden beklentileri üzerine yaptığı çalışmada, üniversite eğitimi alan veya almış sporcuların, bireysel gelişimlerinin ve toplumda var olma yeteneklerinin, daha gelişmiş olduğunu tespit etmiş. Ayrıca kişilik boyutunda eğitim durumlarına göre, amatör sporcuların antrenörlerinden beklentilerinde anlamlı farklılıklar olduğunu bulmuştur. Bunun sonucunda, sporun eğitimi desteklemesinin bireyi topluma kazandırmada çok büyük bir rol üstlendiğini ifade etmiştir.

#### **2.4.3.2.Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar**

Kulikov (2001) tarafından yapılan, "Antrenör-Sporcu İlişkilerinde, Başarılı Üniversite Baş Antrenörleri Tarafından Kullanılan Etkili Yaklaşımlar" isimli çalışmada, başarılı üniversite antrenörlerinin öncelikle sporcularının bireysel ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanmış yaklaşımları benimsediklerini, bazı antrenörlerin sporcularıyla çok yakın kişiler arası ilişkiler geliştirdiğini tespit etmiştir. Çalışmada yer alan antrenörlerin kendi felsefeleri doğrultusunda belirledikleri kişisel hedeflerinde, sporcularına hayatlarının her aşamasında mükemmelliği yakalama ve devam ettirme arzusunu aşılama olduğunu saptamıştır.

Ayrıca etkili bir antrenör-sporcu ilişkisinin temelinde güven ve saygı kavramlarının yer alması gerektiği belirtilmiştir. Her iki tarafında kendi kişisel duygularını ön planda tutmadan, çalışma ortamındaki ilişkilerini geliştirmenin hem antrenör hem de sporcu başarısında etkili bir yol olacağını ifade etmiştir.

Magcu ve Vallerand (2003) tarafından yapılan, “Bir Motivasyonel Model: Antrenör-Sporcu İlişkisi” isimli çalışmada, antrenörün sporcularla kurduğu diyalogların, sporcu motivasyonunda önemli etkileri olduğundan bahsedilmektedir. Özellikle antrenör davranışlarının, sporcuların içsel ve dışsal motivasyonlarında olumlu etkilerinin olduğu ve antrenörlerin davranışları, sporcular tarafından algılanan yeterlikleri, sporcuların ihtiyaçlarının giderilmesi için yaratılan ortamın psikolojik süreçler olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda antrenörlerin, davranışlarında demokratik ve destekleyici bir yaklaşım sergilemeleri, yeterli alan bilgisine sahip olmaları ve sporcuların sosyal ve kişilik özelliklerini iyi bilerek ihtiyaçlarını belirleyebilmeleri gerektiği ortaya konulmuştur.

### **III. BÖLÜM**

#### **Yöntem**

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırmada kullanılacak öğretim materyalleri ve öğrenme ortamı açıklanmış; yararlanılacak veri toplama araçları ve elde edilecek verilerin analizi ve yorumlanması ile ilgili bilgiler verilmiştir.

#### **Araştırma Modeli**

Bu araştırma, amatör ve profesyonel erkek futbolcuların problem çözme becerilerinin karar verme etkisi ve antrenörleriyle iletişim biçimlerinin ele alındığı betimsel bir araştırmadır. Araştırmada, aşağıda tanımlanan üç farklı veri toplama aracı (“Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II”, “Problem Çözme Envanteri” ve “Futbolda Antrenör İletişim Ölçeği”) kullanılarak nicel veriler toplanmıştır. Ankara bölgesindeki profesyonel ve amatör futbolculardan toplanan veriler, sporcuların demografik özelliklerine ve araştırmada ele alınan diğer değişkenlere göre analiz edilerek raporlaştırılmıştır. İstatistiksel analizlerde Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programından (SPSS 16.0) yararlanılmıştır.

#### **Evren ve Örneklem**

Araştırmanın evreni 2011-2012 sezonunda profesyonel ve amatör olarak Ankara bölgesinde futbol oynayan süper lig, 1. Lig, 2. Lig ve 3. Lig ve amatör liglerdeki futbolcuları kapsamaktadır.

Araştırmanın örneklemini de profesyonel kulüplerden Hacettepe, Ankaragücü, Şeker Spor, Kızılcahamam Spor, Keçiörengücü Spor, Gençlerbirliği, Ankara Demir Spor, Keçiören Sportif A.Ş. ve BUGSAŞ dır. Amatör kulüpler olarak da Çalışkanlar Spor, Emniyet Spor, TKİ Spor, DSİ Spor, TİGEM Spor, Polatlı Spor, Gölbaşı Belediyesi Spor ve Akyurt Spor futbol oynayan futbolcularla yapılmıştır.

## **Veri Toplama Araçları**

Amatör ve profesyonel futbolcu katılımcılarının yaşları, eğitim durumları ve oynadıkları mevkilere ile ilgili bilgi toplamak için araştırmacı tarafından bir adet kişisel bilgi formu hazırlanmıştır (Ek-1).

Amatör ve profesyonel futbolcu katılımcıların problem çözme yaklaşımlarını belirlemek için “Problem Çözme Envanteri” (Ek-2); karar verme becerilerini belirlemek için “Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II” (Ek-3); futbolcuların antrenörle olan iletişimlerini belirlemek için ise “Futbolda Antrenör İletişim ölçeği” (Ek-4) kullanılmıştır. Ekler bölümünde söz konusu ölçeklerin bazı maddelerine yer verilmiştir.

### **3.4.1. Problem Çözme Envanteri**

Problem Çözme Envanteri (Problem Solving Inventory) A Formu, Heppner ve Petersen tarafından 1982 yılında geliştirilen, insanların kendi problem çözme becerileri ve problem çözme stillerini algılayışlarını değerlendirmek için tasarlanmış olan 35 maddelik olmasına karşı 9,22 ve 29. maddelerin değerlendirilmeye alınmadan hesaplamaların yapıldığı, Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğe verilecek cevaplar 1 (kesinlikle katılıyorum) ile 6 (kesinlikle katılmıyorum) aralığında sıralanmıştır. Toplam puan alt sınırı 32, üst sınırı ise 198’dir. Faktör analizi çalışmaları sonucunda, Problem Çözmede Kendine Güven, Yaklaşma-Kaçınma Stili ve Kişisel Kontrol olmak üzere üç faktör bulunmuştur (Heppner ve Petersen, 1982; Aktaran: Şahin, Şahin ve Heppner, 1993).

Ölçek Türkçe’ye Şahin ve Şahin tarafından çevrilmiş ve çevirinin uygunluğu İngiliz Dili ve Edebiyatı profesörleri tarafından test edilmiştir. Daha sonra ölçek 224 Türk üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Türk örnekleme uygulanan ölçek 35 maddeden oluşmaktadır. Yapılan güvenilirlik analizleri ölçeğin Türkçe versiyonunun yeterli güvenilirliğe sahip olduğunu göstermiştir. İç tutarlılık (Cronbach Alfa) hesaplaması sonucunda ölçeğin tümü için .88, ve alt ölçekler için ise 76, .78 ve .69 bulunmuştur.



Maddeler arası korelasyonların .46 ile .52 arasında değiştiği belirlenmiştir (şahin, şahin ve Heppner, 1993).

Ölçeğin geğerliğini belirlemek için üç çeşit analiz yapılmıştır. Pearson momentler çarpımı korelasyonları, Problem Çözme Envanteri ile Beck Depresyon Ölçeği ve Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği'nin ilişkili olduğunu göstermiştir. Ölçek maddelerinin depresyondaki ve kaygılı öğrencileri ayırt edip etmediğini belirlemek için yapılan ayırt edici geğerlik analizleri sonucunda yüksek derecede bir ayırım bulunmuştur. Bu sonuçlar ölçeğin orijinal formunun uygulanmış olduğu Amerikan örneklemini ile tutarlıdır. Yapılan faktör analizleri sonucunda ise, Aceleci Stil (13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30, 32), Düşünen Stil (18, 20, 31, 33, 35), Kaçınan Stil (1, 2, 3, 4), Değerlendirici Stil (6, 7, 8), Problem Çözmede Kendine Güven (5, 23, 24, 27, 28, 34) ve Planlılık (10, 12, 16, 19) olmak üzere altı faktör tespit edilmiştir. Altı faktörün faktör yükleri .43 ile .77 arasında değişmektedir. Bu altı faktör için alfa değerleri sırasıyla .78, .76, .74, .69, .64 ve .59'dur (şahin, şahin ve Heppner, 1993).

Ölçekten alınan düşük puanlar, bireyin kendini problem çözmede kendine daha güvenli, problemleri üzerinde daha çok kişisel kontrole ve problemlere yaklaşmaya eğilimine sahip olarak algıladığını gösterir (şahin, şahin ve Heppner, 1993).

### **3.4.2. Futbolda Antrenör İletişimi Ölçeği**

Araştırmada kullanılan diğer veri toplama aracı, Abakay ve Kuru (2009) tarafından geliştirilen "Futbolda Antrenör İletişim Ölçeği"dir (FAİÖ). "Futbolda Antrenör İletişim Ölçeği" 28 maddeden oluşmaktadır ve futbolcuların antrenörleriyle olan iletişim durumlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte 5 dereceli likert türü maddeler yer almaktadır. Tamamı olumlu ifadelerden oluşan ölçek maddeleri "Her zaman", "Sıklıkla", "Ara sıra", "Nadiren", "Hiçbir zaman" şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçekten elde edilebilecek en düşük puan 28, en yüksek puan 140'dır. Ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı .94 olarak tespit edilmiştir<sup>122</sup>.

Ölçekler profesyonel futbolculara müsabaka için kamp yaptıkları otelde uygulanmıştır. Bu uygulama için öncelikle futbolculara yapılan çalışma ve uygulanacak ölçekler hakkında bilgi verilmiş, daha sonra futbolculardan yemek

arasında kendilerine dağıtılan ölçekleri doldurmaları istenmiştir. Amatör futbolcularla da, antrenman sonrası kulüp toplantı salonlarında görüşülerek önce çalışmanın amacı ve önemi anlatılmış, daha sonra da ölçekler uygulanmıştır. Ölçeklerin yaklaşık olarak 60 dakika içerisinde doldurulduğu gözlenmiştir (Abakay, 2010).

### **3.4.3. Melbourne Karar Verme I-II Ölçeği**

Mann ve diğerleri (1998), tarafından (Melbourne Decision Making Questionary) altı ülkeyi kapsayan kültürler arası bir araştırmada, üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı ve karar verme stillerini karşılaştırmak amacıyla geliştirilmiştir. İki bölümden oluşan bir ölçektir. Ölçek Deniz (2004), tarafından Türk üniversite öğrencilerinin karar verme stillerinin belirlenmesi ve diğer ülke öğrencileriyle karşılaştırmalı çalışmalar yapılması amacıyla Türkçeye uyarlanmıştır (Deniz, 2004).

Melbourne Karar Verme Ölçeği iki kısımdan oluşmaktadır. I. kısım: Karar vermede öz saygıyı belirlemeyi amaçlamaktadır. 6 maddeden ve tek alt faktörden oluşmaktadır. II. kısım ise karar verme stillerini belirlemeyi amaçlayan, 22 maddeden ve dört alt faktörden oluşan bir ölçektir. Bunlar;

**1. Dikkatli Karar Verme Stili:** Bireyin karar vermeden önce özenle gerekli bilgiyi araması ve alternatifleri dikkatlice değerlendirdikten sonra seçim yapma durumudur. Bu faktör altı madde (2, 4, 6, 8, 12, 16) ile ifade edilmiştir.

**2. Kaçınan Karar Verme Stili:** Bireyin karar vermekten kaçınması, kararları başkalarına bırakma eğiliminde olması ve böylece sorumluluğu bir başkasına devrederek karar vermekten kurtulmaya çalışma durumudur.

**3. Erteleyici Karar Verme Stili:** Bireyin kararı geçerli bir neden olmaksızın sürekli erteleme, geciktirme ve sürüncemede bırakma durumudur.

**4. Panik Karar Verme Stili:** Bireyin bir karar durumu ile karşı karşıya kaldığında, kendini zaman baskısı altında hissederek aceleci davranışlar sergileyip çabuk çözümlere ulaşma çabası durumudur.

Melbourne Karar Verme Ölçeği I-II (MKVÖ)'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları 2002–2003 öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Bilgisayar Sistemleri Öğretmenliği ve Otomotiv Öğretmenliği ikinci sınıf öğrencileri üzerinde yürütölmüş ve 154 öğrenciden veri toplanmıştır (Deniz, 2004).

### **Verilerin Analizi**

Elde edilen veriler SPSS (The Statistical Package for The Social Sciences) istatistik programı kullanılarak çözümlenecek ve araştırmanın tüm amaçları 0,95 güven düzeyinde ( $p=0,05$ ) test edilecektir.

## BÖLÜM IV

### BULGULAR ve YORUMLAR

Bu bölümde, profesyonel ve amatör futbolcuların çeşitli değişkenler açısından problem çözme becerileri, karar verme becerileri ve antrenörle olan iletişimlerine ilişkin bulgular ve yorumları yer almaktadır.

#### 4.1. Araştırma Grubuna Ait Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan profesyonel ve amatör futbolcuların yaş gruplarına ait özellikler Tablo 4.1’de verilmiştir. Profesyonel ve amatör futbolcuların karar verme becerileri, problem çözme becerileri ve antrenörle olan iletişimlerini tespit etmek amacı ile yapılan bu uygulama çalışmasına toplamda 284 denek katılmıştır.

**Tablo 4.1. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolculara ait Yaş Gruplarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

Yaş Grupları	Profesyonel Futbolcular	Amatör Futbolcular
17-20	55	31
21-25	93	34
26-30	49	22
Toplam	197	87

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi deneklere ait yaş özelliklerine ait bulgular yer almaktadır. 17-20 yaş grubuna ait 55 profesyonel futbolcu ile 31 amatör futbolcu; 21-25 yaş grubuna ait 93 profesyonel futbolcu ile 34 amatör futbolcu; 26-30 yaş grubuna ait 49 profesyonel futbolcu ile 22 amatör futbolcu katılmıştır.

**Tablo 4.2. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolculara ait Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Eğitim Durumu</b>	<b>Profesyonel Futbolcular</b>	<b>Amatör Futbolcular</b>
Lise	139	35
Lisans	58	52
<b>Toplam</b>	<b>197</b>	<b>87</b>

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi deneklere ait eğitim durumlarına ait bulgular yer almaktadır. Lise eğitimi almış 139 profesyonel futbolcu ile 35 amatör futbolcu; lisans eğitimi almış 58 profesyonel futbolcu ile 52 amatör futbolcu katılmıştır.

**Tablo 4.3. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolculara ait Oynadıkları Mevkilere Göre Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Oynadığı Mevki</b>	<b>Profesyonel Futbolcular</b>	<b>Amatör Futbolcular</b>
Kaleci	20	9
Bek	39	15
Stoper	49	32
Orta Saha	67	18
Kanatlar / Açıklar	22	13
<b>Toplam</b>	<b>197</b>	<b>87</b>

Tablo 4.3’de görüldüğü gibi deneklere ait oynadıkları mevkilere ait bulgular yer almaktadır. Kaleci olarak oynayan 20 profesyonel futbolcu ile 9 amatör futbolcu; bek olarak oynayan 39 profesyonel futbolcu ile 15 amatör futbolcu; stoper olarak oynayan 49 profesyonel futbolcu ile 32 amatör futbolcu; orta sahada oynayan 67 profesyonel futbolcu ile 18 amatör futbolcu; kanat yada açık olarak oynayan 22 profesyonel futbolcu ile 13 amatör futbolcu katılmıştır.

### **Alt Amaç 1: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Yapılan çalışmada profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların karar verme becerisi ölçeğinden aldıkları puanların değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan

istatistiksel analizde değerlerin normal dağılım göstermedikleri tespit edilmiş, buna bağlı olarak da ilişkisiz ölçümler için kullanılan Mann Whitney U-test yöntemi uygulanmıştır. Buna ait bulgular Tablo 4.4’de verilmiştir.

**Tablo 4.4. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme leğinden Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Grup</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>S</b>	<b>U</b>	<b>p</b>
Profesyonel	197	113.63	22385	2882	.000
Amatör	87	207.87	18085	2882	.000

Tablo 4.4’de görüldüğü gibi profesyonel futbolcular ile amatör futbolcular arasında karar verme becerileri leğinden aldıkları puanların Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.4’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır (U=2882,  $p<.05$ ). Sıra ortalamaları dikkate alındığında amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme becerilerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.4’de amatör ve profesyonel futbolcuların karar verme becerilerine ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Karar verme ölçeğinde profesyonel futbolcuların  $X=113.63$ ve amatör futbolcuların  $X=207.7$  ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.4’de amatör futbolcuların karar verme becerilerini profesyonel futbolculara göre daha olumlu çıkmasının nedenleri amatör futbolcuların daha az stres altında bulunmaları. Amatör liglerde oynanan malardaki stres ve baskının (seyirci, kulüp, ekonomik, medya vs.) profesyonel liglerdekine göre daha az olmasından kaynaklanan bir durum söz konusu olabilmektedir.

**Tablo 4.5. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Öz Saygıdan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Grup</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>S</b>	<b>U</b>	<b>p</b>
Profesyonel	197	105.92	20865	1362	.000
Amatör	87	225.34	19604	1362	.000

Tablo 4.5’de görüldüğü gibi profesyonel futbolcular ile amatör futbolcular arasında karar verme beceri ölçeği alt boyutlarından olan özsaygıdan aldıkları puanların Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.5’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan özsaygı boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır (U=1362, p<.05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri alt boyutlarından olan özsaygılarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.5’de amatör ve profesyonel erkek futbolcularını karar vermede öz saygı boyutunda amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre daha olumlu çıkmasına amatör futbolcuların bireysel becerilerini ön plana çıkarmada daha istekli ve arzulu olmaları neden olabilir.

**Tablo 4.6. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Dikkatli Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Grup</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>S</b>	<b>U</b>	<b>p</b>
Profesyonel	197	108.29	21333	1830	.000
Amatör	87	219.96	19136	1830	.000

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi profesyonel futbolcular ile amatör futbolcular arasında karar verme beceri ölçeği alt boyutlarından olan dikkatli boyutundan aldıkları

puanların Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.6’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan dikkatli boyutu arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır (U=1830, p<.05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri alt boyutlarından olan dikkatli boyutunun daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.6’da amatör ve profesyonel erkek futbolcuların karar verme ölçeği alt boyutlarından dikkatli boyutundaki sonuçlar incelendiğinde futbolcular aleyhine karar vermede dikkatli boyutunun puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Profesyonel futbolcuların amatör futbolculara oranla genel durumlarına bakıldığında eğitim düzeyleri daha düşük durumda olması ve profesyonel futbolcularda okuma alışkanlığının düşük olması , sonuçlarda etkili olduğu söylenebilir.

**Tablo 4.7. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Kaçınan Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

Grup	N	X	S	U	p
Profesyonel	197	144.65	28496	8146	.540
Amatör	87	137.63	11974	8146	.540

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi profesyonel futbolcular ile amatör futbolcular arasında karar verme beceri ölçeği alt boyutlarından olan kaçınan boyutundan aldıkları puanların Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.7’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan kaçınan boyutu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır (U=8146, p<.05). Sıra ortalamalarına bakıldığında da amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri alt boyutlarından olan kaçınan boyutunun gruplar arasında değişmediği anlaşılmaktadır.



Tablo 4.7’de amatör ve profesyonel futbolcuların karar verme becerileri ölçeği alt boyutlarından olan karar verme boyutuna ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Karar verme ölçeğinde profesyonel futbolcuların  $X=144.65$  ve amatör futbolcuların  $X=137.63$  ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

**Tablo 4.8. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Erteleyici Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

Grup	N	X	S	U	p
Profesyonel	197	141.30	27836	8333	.709
Amatör	87	145.21	12633	8333	.709

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi profesyonel futbolcular ile amatör futbolcular arasında karar verme beceri ölçeği alt boyutlarından olan erteleyici boyutundan aldıkları puanların Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.8’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan erteleyici boyutu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır ( $U=8333$ ,  $p<.05$ ). Sıra ortalamalarına bakıldığında da amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri alt boyutlarından olan erteleyici boyutunun gruplar arasında değişmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 4.8’de amatör ve profesyonel futbolcuların karar verme becerileri ölçeği alt boyutlarından olan erteleyici boyutuna ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Karar verme ölçeğinde profesyonel futbolcuların  $X=141.30$  ve amatör futbolcuların  $X=145.21$  ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

**Tablo 4.9. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Ölçeğinin Alt Boyutlarından Olan Panik Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Grup</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>S</b>	<b>U</b>	<b>p</b>
Profesyonel	197	141.66	27907	8404	.793
Amatör	87	144.40	12563	8404	.793

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi profesyonel futbolcular ile amatör futbolcular arasında karar verme beceri ölçeği alt boyutlarından olan panik boyutundan aldıkları puanların Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.8’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan panik boyutu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır (U=8404, p<.05). Sıra ortalamalarına bakıldığında da amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme beceri alt boyutlarından olan panik boyutunun gruplar arasında değişmediği anlaşılmaktadır.

Tablo 4.9’da amatör ve profesyonel futbolcuların karar verme becerileri ölçeği alt boyutlarından olan özsaygı boyutuna ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Karar verme ölçeğinde profesyonel futbolcuların X=141.66 ve amatör futbolcuların X=144.40 ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

Bu bulgulara göre; futbolcuların kaçınan, erteleyici ve panik karar verme becerisi alt boyutu puan ortalamalarına ilişkin hesaplanan Mann Whitney U-test değerlerinin 0,05 düzeyinde anlamlı olmağını; karar verme ölçeğinin bütününden, özsaygı ve karar verme becerisi alt boyut puan ortalamalarına ilişkin hesaplanan Mann Whitney U-testti değerinin ise 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermiştir. Amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre karar verme ölçeğinin bütününden ve ölçeğin alt boyutlarından olan özsaygı ve dikkatli olma puan ortalamaları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Çetin (2009) tarafından yapılan araştırmada, beden eğitimi ve spor öğretmenliği öğrencilerinin karar verme stilleri, sosyal beceri düzeyleri ve stresle başa çıkma

biçimlerine yönelik karşılaştırmalı bir çalışma yapılmıştır. Çetin (2009) karar verme becerisi alt boyutlarından olan özsaygı, dikkatli karar vermenin yüksek olduğu, diğer boyutların da düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

### **Alt Amaç 2: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Yapılan çalışmada profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların problem çözme becerisi ölçeğinden aldıkları puanların değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analizde değerlerin normal dağılım gösterdikleri tespit edilmiş, buna bağlı olarak da ilişkili ölçümler için kullanılan tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Buna ait bulgular Tablo 4.10'da verilmiştir.

**Tablo 4.10. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Gruplar</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>S</b>
Profesyonel	197	97.87	17.13
Amatör	87	128.03	19.75
<b>Toplam</b>	<b>284</b>	<b>107.11</b>	<b>22.71</b>

Tablo 4.10'da görüldüğü gibi futbolcuların profesyonel ve amatör futbolcuların problem çözme becerileri ölçeğinden aldıkları puanlara göre dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları verilmiştir. Bu değerler arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 4.11'de verilmiştir.

Tablo 4.10'da amatör ve profesyonel futbolcuların problem çözme becerileri ölçeğine ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Problem çözme ölçeğinde profesyonel futbolcuların X=97.87 ve amatör futbolcuların X=128.03 ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

**Tablo 4.11. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeğine Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p	Fark
Gruplar Arası	54899	54899	1	169.95	.000	2-1
Gruplar İçi	91090	323.01	282	169.95	.000	2-1
Toplam	14599		283			

Tablo 4.11 incelendiğinde futbolcuların problem çözme becerilerinin profesyonel ve amatör gruplara göre aralarında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır ( $F_{1,282}=169.95$ ;  $p<.05$ ). Diğer bir ifade ile, amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre problem çözme becerilerinin amatör futbolcuların lehine farklılaştığı bir değişken olduğu söylenebilir.

Tablo 4.11’de Amatör futbolcuların, profesyonel futbolculara göre problem çözme becerilerinin istatistiksel puanlarının yüksek çıkması profesyonel liglerdeki sorunların ve problemlerin amatör liglere göre daha az sorunlu olması ve profesyonel futbolcuların amatör futbolculara göre daha az problemlerinin olmasından kaynaklanan bir sonuç olabilir.

**Tablo 4.12. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Aceleci Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

Gruplar	N	X	S
Profesyonel	197	33.77	5.84
Amatör	87	33.45	5.49
<b>Toplam</b>	<b>284</b>	<b>33.67</b>	<b>5.73</b>

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi futbolcuların profesyonel ve amatör futbolcuların problem çözme becerileri ölçeği alt boyutlarından olan aceleci boyutundan aldıkları puan dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları verilmiştir. Bu değerler arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 4.13’de verilmiştir.

Tablo 4.12’de amatör ve profesyonel futbolcuların problem çözme becerileri ölçeğine ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Problem çözme ölçeğinde profesyonel futbolcuların  $X=33.77$  ve amatör futbolcuların  $X=33.45$  ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

**Tablo 4.13. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Aceleci Boytuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p	Fark
Gruplar Arası	6.060	6.060	1	.184	.668	
Gruplar İçi	9295	32.9	282	.184	.668	
Toplam	9301		283			

Tablo 4.13 incelendiğinde futbolcuların problem çözme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan aceleci boyutunun profesyonel ve amatör gruplara göre aralarında anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır ( $F_{1-282}=.184$ ;  $p<.05$ ). Diğer bir ifade ile, amatör futbolcular ile profesyonel futbolcular arasında problem çözme beceri alt boyutlarından olan aceleci boyutunun farklılaşmadığı bir değişken olduğu söylenebilir.

**Tablo 4.14. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Düşünen Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Gruplar</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>S</b>
Profesyonel	197	14.65	4.49
Amatör	87	19.66	3.73
<b>Toplam</b>	<b>284</b>	<b>16.19</b>	<b>4.85</b>

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi futbolcuların profesyonel ve amatör futbolcuların problem çözme becerileri ölçeği alt boyutlarından olan düşünen boyutundan aldıkları puan dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları verilmiştir. Bu değerler arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 4.15’de verilmiştir.

Tablo 4.14’de amatör ve profesyonel futbolcuların problem çözme becerileri ölçeğine alt boyutlarından olan düşünen boyutuna ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Problem çözme ölçeğinde profesyonel futbolcuların X=14.65 ve amatör futbolcuların X=19.66 ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

**Tablo 4.15. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Düşünen Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

<b>Varyansın Kaynağı</b>	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>Sd</b>	<b>F</b>	<b>p</b>	<b>Fark</b>
Gruplar Arası	1515	1515	1	82.91	.000	2-1
Gruplar İçi	5155	18.28	282	82.91	.000	2-1
Toplam	6671		283			

Tablo 4.15 incelendiğinde futbolcuların problem çözme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan düşünen boyutunun profesyonel ve amatör gruplara göre aralarında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır ( $F_{1-282}=82.91$ ;  $p<.05$ ). Diğer bir

ifade ile, amatör futbolcular ile profesyonel futbolcular arasında problem çözme beceri alt boyutlarından olan düşünen boyutunun amatör futbolcular lehine farklılaştığı bir değişken olduğu söylenebilir.

Tablo 4.15 Problem çözme beceri ölçeği, düşünen alt boyutunda amatör futbolcuların problemler karşısında daha fazla sorun yaşadıkları ve profesyonel futbolculara göre problemler üzerinde daha fazla düşündükleri görülmektedir. Profesyonel futbolcuların problem çözmeye başarılı olması amatör futbolculara göre daha az problemle karşılaşmalarından kaynaklanıyor olabilir.

**Tablo 4.16. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Kaçınan Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Gruplar</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>S</b>
Profesyonel	197	15.13	5.08
Amatör	87	13.20	2.98
<b>Toplam</b>	<b>284</b>	<b>14.54</b>	<b>4.62</b>

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi futbolcuların profesyonel ve amatör futbolcuların problem çözme becerileri ölçeği alt boyutlarından olan kaçınan boyutundan aldıkları puan dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları verilmiştir. Bu değerler arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 4.17’de verilmiştir.

Tablo 4.16’da amatör ve profesyonel futbolcuların problem çözme becerileri ölçeğine alt boyutlarından olan kaçınan boyutuna ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Problem çözme ölçeğinde profesyonel futbolcuların X=15.13 ve amatör futbolcuların X=13.20 ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

**Tablo 4.17. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Kaçınan Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p	Fark
Gruplar Arası	224.83	224.83	1	10.87	.001	2-1
Gruplar İçi	5831	20.67	282	10.87	.001	2-1
Toplam	6056		283			

Tablo 4.17 incelendiğinde futbolcuların problem çözme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan kaçınan boyutunun profesyonel ve amatör gruplara göre aralarında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır ( $F_{1-282}=10.87$ ;  $p<.05$ ). Diğer bir ifade ile, amatör futbolcular ile profesyonel futbolcular arasında problem çözme beceri alt boyutlarından olan kaçınan boyutunun amatör futbolcular lehine farklılaştığı bir değişken olduğu söylenebilir.

Tablo 4.17’de amatör futbolcuların problem çözme beceri ölçeğinin alt boyutu olan kaçınan boyutunda profesyonellere göre problem çözmeye daha kaçınan olmalarının sebebi amatör liglerdeki mücadelenin (ciddiyetinin) öneminin profesyonellere göre daha az olması kaybedilecek çok fazla bir şeyin olmamasından kaynaklanan bir durumdan dolayı problem çözmeye daha kaçınan davranışlar sergileyebilirler.

**Tablo 4.18. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Değerlendirici Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

Gruplar	N	X	S
Profesyonel	197	9.08	3.04
Amatör	87	10.01	2.20
<b>Toplam</b>	<b>284</b>	<b>9.36</b>	<b>2.84</b>



Tablo 4.18’de görüldüğü gibi futbolcuların profesyonel ve amatör futbolcuların problem çözme becerileri ölçeği alt boyutlarından olan değerlendirici boyutundan aldıkları puan dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları verilmiştir. Bu değerler arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 4.19’de verilmiştir.

Tablo 4.18’de amatör ve profesyonel futbolcuların problem çözme becerileri ölçeğine alt boyutlarından olan değerlendirici boyutuna ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Problem çözme ölçeğinde profesyonel futbolcuların  $X=9.08$  ve amatör futbolcuların  $X=10.01$  ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

**Tablo 4.19. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Değerlendirici Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p	Fark
Gruplar Arası	52.22	52.22	1	6.58	.011	2-1
Gruplar İçi	2235	7.92	282	6.58	.011	2-1
Toplam	2287		283			

Tablo 4.19 incelendiğinde futbolcuların problem çözme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan değerlendirici boyutunun profesyonel ve amatör gruplara göre aralarında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır ( $F_{1-282}=6.58$ ;  $p<.05$ ). Diğer bir ifade ile, amatör futbolcular ile profesyonel futbolcular arasında problem çözme beceri alt boyutlarından olan değerlendirici boyutunun amatör futbolcular lehine farklılaştığı bir değişken olduğu söylenebilir.

Tablo 4.19’da amatör ve profesyonel problem çözme becerisi ölçeği, değerlendirici alt boyutunda istatistiksel anlamda fark görülmek bu farklar profesyonel liglerde amatör liglere göre futbolcular daha basit ve takım halinde problem yaklaşırken

amatör ligdeki futbolcu problemler bireysel olarak çözüm aramaktadır. İstatistiksel anlamda amatör futbolcuların lehine çıkması normal bir durumdur.

**Tablo 4.20. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Kendine Güven Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

<b>Gruplar</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>S</b>
Profesyonel	197	18.20	4.46
Amatör	87	23.64	4.09
<b>Toplam</b>	<b>284</b>	<b>19.86</b>	<b>5.02</b>

Tablo 4.20’de görüldüğü gibi futbolcuların profesyonel ve amatör futbolcuların problem çözme becerileri ölçeği alt boyutlarından olan kendine güven boyutundan aldıkları puan dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları verilmiştir. Bu değerler arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.20’de amatör ve profesyonel futbolcuların problem çözme becerileri ölçeğine alt boyutlarından olan kendine güven boyutuna ait N, X ve S sonuçları incelenmiştir. Problem çözme ölçeğinde profesyonel futbolcuların X=18.20 ve amatör futbolcuların X=23.64 ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

**Tablo 4.21. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Kendine Güven Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

<b>Varyansın Kaynağı</b>	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>Sd</b>	<b>F</b>	<b>p</b>	<b>Fark</b>
Gruplar Arası	1786	1786	1	93.98	.000	2-1
Gruplar İçi	5459	19.00	282	93.98	.000	2-1
Toplam	7146		283			

Tablo 4.21 incelendiğinde futbolcuların problem çözme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan kendine güven boyutunun profesyonel ve amatör gruplara göre aralarında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır ( $F_{1-282}=93.98$ ;  $p<.05$ ). Diğer bir ifade ile, amatör futbolcular ile profesyonel futbolcular arasında problem çözme beceri alt boyutlarından olan kendine güven boyutunun amatör futbolcular lehine farklılaştığı bir değişken olduğu söylenebilir.

Tablo 4.21’de amatör ve profesyonel futbolcularda problem çözme becerileri ölçeği, kendine güven boyutunda amatör futbolcular lehine istatistiksel anlamda farklılık çıkmıştır. Bunun sebepleri profesyonel futbolcuların amatör futbolculara göre mücadele ettikleri ligin genel özellikleri ve oynadıkları ligin amatör liglere göre daha üst lig olması bireysel anlamda gelecekle ilgili veya mevcut durumda daha rahat ve problemlerinin az olmasından kaynaklanmaktadır.

**Tablo 4.22. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Planlılık Boyutundan Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

Gruplar	N	X	S
Profesyonel	197	11.74	3.49
Amatör	87	12.68	2.89
<b>Toplam</b>	<b>284</b>	<b>12.03</b>	<b>3.34</b>

Tablo 4.22’de görüldüğü gibi futbolcuların profesyonel ve amatör futbolcuların problem çözme becerileri ölçeği alt boyutlarından olan planlılık boyutundan aldıkları puan dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları verilmiştir. Bu değerler arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 4.23’de verilmiştir.

Tablo 4.22’de amatör ve profesyonel futbolcuların problem çözme becerileri ölçeğine alt boyutlarından olan planlılık boyutuna ait N, X ve S sonuçları

incelenmiştir. Problem çözme ölçeğinde profesyonel futbolcuların  $X=11.74$  ve amatör futbolcuların  $X=12.68$  ortalamalarının olduğu anlaşılmaktadır.

**Tablo 4.23. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutlarından Olan Planlılık Boyutuna Yönelik Grup Dağılımına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p	Fark
Gruplar Arası	54.29	54.29	1	4.92	.027	2-1
Gruplar İçi	3112	11.03	282	4.92	.027	2-1
Toplam	3166		283			

Tablo 4.23 incelendiğinde futbolcuların problem çözme beceri ölçeğinin alt boyutlarından olan planlılık boyutunun profesyonel ve amatör gruplara göre aralarında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır ( $F_{1-282}=4.92$ ;  $p<.05$ ). Diğer bir ifade ile, amatör futbolcular ile profesyonel futbolcular arasında problem çözme beceri alt boyutlarından olan planlılık boyutunun amatör futbolcular lehine farklılaştığı bir değişken olduğu söylenebilir.

Tablo 4.23. Amatör ve profesyonel futbolcuların problem çözme becerilerinde, planlı yaklaşım boyutunda yine amatör futbolcular lehine bir anlamlılık olmasının nedenleri, profesyonel futbolcuların yaşamlarındaki planlı ve devamlılık bunlarda profesyonel ligdeki kulüplerin daha planlı ve düzenli olması, takım disiplinin amatör liglere göre daha sıkı ve ciddi olması etki olduğu düşünülmektedir.

Bu bulgulara göre; futbolcuların aceleci problem çözme beceri alt boyut puan ortalamalarına ilişkin hesaplanan tek yönlü varyans analizi değerinin 0,05 düzeyinde anlamlı olmağını; problem çözme becerisinin ve alt boyutlarından olan düşünen, kaçınan, değerlendirici, kendine güvenen ve planlılık boyut puan ortalamalarına ilişkin hesaplanan tek yönlü varyans analizi değerlerinin ise 0,05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermiştir. Amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre problem çözme becerisi ölçeğinin bütününden ve ölçeğin alt boyutlarından olan düşünen,

kaçıngan, değerlendirici, kendine güvenen ve planlılık puan ortalamaları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Gülşen (2008) yılında profesyonel liglerde oynayan futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada problem çözme becerisinin futbolcular arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemiştir. Aynı zamanda ağlayan (2004) yılında beden eğitimi ve spor bölümünde öğrencilere yönelik yapmış olduğu çalışmada problem çözme becerisinin öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığına yönelik bulgular elde etmiştir.

Pehlivan ve Konukman (2006) tarafından yapılan araştırmada ise, beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenleri arasında problem çözme becerileri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Pehlivan ve Konukman (2006)'ın kendine güvenli yaklaşım ve problem çözme becerileri toplam puan ortalamaları dışında, diğer alt boyut puan ortalamaları için bulunduğu sonuçlar, genel olarak araştırma sonuçlarımızla paralellik göstermektedir.

ağlayan (2007) tarafından yapılan araştırmada, beden eğitimi ve spor ğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin öğrenme biçemleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. ağlayan (2007)'in öğrencilerin problem çözme becerisi alt boyutlarına ve toplamına ait puan ortalamalarının yaş değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı, genel olarak araştırma sonuçlarımızla paralellik gösterdiği belirlenmiştir.

Karabulut (2009) tarafından yapılan araştırmada, değişik üniversitelerin beden eğitimi ve spor ğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin problem çözme becerileri ile kişilik özellikleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Karabulut (2009)'ın problem çözme becerileri leğinin kaçıngan alt boyutunda ortalaması dışında, diğer alt boyut puan ortalamaları ile toplam puan ortalamaları için bulunduğu sonuçlar, genel olarak araştırma sonuçlarımızla paralellik göstermektedir.

**Alt Amaç 3: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişimleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Yapılan çalışmada profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların antrenörle iletişim ölçeğinden aldıkları puanların değerlendirilmesi yapılmıştır. Yapılan istatistiksel analizde değerlerin normal dağılım göstermedikleri tespit edilmiş, buna bağlı olarak da ilişkisiz ölçümler için kullanılan Mann Whitney U-test yöntemi uygulanmıştır.

**Tablo 4.24. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişim Ölçeğinden Aldıkları Puanlara ait Betimsel İstatistik Sonuçları (N=284)**

Grup	N	X	S	U	p
Profesyonel	197	129.78	25567	6064	.000
Amatör	87	171.29	14902	6064	.000

Tablo 4.24’de görüldüğü gibi profesyonel futbolcular ile amatör futbolcular arasında antrenörle iletişim ölçeğinden aldıkları puanların Mann Whitney U-testi sonuçları Tablo 4.24’de verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre antrenörle iletişimleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır (U=6064; p<.05). Sıra ortalamaları dikkate alındığında amatör futbolcuların profesyonel futbolculara göre antrenörle iletişimlerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 4.24’de yapmış olduğumuz çalışmadan amatör ve profesyonel futbolcuların antrenörleri ile iletişimlerinde farklılık görülmektedir. Farklılık amatör futbolcuların profesyonel futbolcuları ile iletişimleri daha iyi olduğu görülmektedir. Amatör liglerdeki futbolcular ve antrenörleri özellikleri dikkate alındığında futbolcuların kadro dışı bırakılması, takımda alternatif oyuncuların azlığı futbolcunun daha rahat olmasına ve antrenörlerinde oyuncuyu kazanmak için daha açık iletişim kurmak istemesinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Fakat Abakay'ın 2010 yılında yapmış olduğu çalışmada profesyonel futbolcuların amatör futbolculara göre antrenörleri ile iletişimin daha kuvvetli olduğu sonuç çıkmıştır. Abakay bunu profesyonelliğin ehemmiyetinin yüksek olmasına ve buldukları statünün bir etken olduğunu belirtmektedir.

Yine Abakay'ın aynı çalışmasında eğitim durumlarına göre futbolcuların iletişim becerilerinin eğitim seviyesi arttıkça iletişim becerilerinin de arttığı görülmektedir. Bizim çalışmamızda amatör futbolcuların eğitim seviyelerinin profesyonel futbolculara göre yüksek olması çıkan sonucu doğrular niteliktedir.

#### **Alt Amaç 4: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Yaş Grupları ile Karar Verme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Futbolcuların amatör ve profesyonel olmalarına göre karar verme becerilerinin yaş gruplarına göre betimsel istatistik sonuçları tablo 4.25'de verilmiştir.

**Tablo 4.25. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Yaş Gruplarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları**

Grup	17-20 Yaş			21-25 Yaş			26-30 Yaş		
	N	X	S	N	X	S	N	X	S
<b>Profesyonel</b>	55	24.96	5.39	93	21.34	5.53	49	22.89	6.44
<b>Amatör</b>	31	29.67	6.07	34	31.14	5.96	22	30.50	3.99

Tablo 4.25'de görüldüğü üzere, profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların karar verme becerilerinin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.26'da verilmiştir.

**Tablo 4.26. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Yaş Gruplarına Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p
Grup	3126.8	3126	1	96.58	.013
Yaş	51.03	25.51	2	.78	.013
Grup*Yaş	285.89	142.94	2	4.41	.013
Toplam	13084		283		

Tablo 4.26 incelendiğinde, karar verme ölçeğinden elde edilen puanlara göre profesyonel futbolcular ile amatör futbolcu grubu ile yaş gruplarının (17-20, 21-25, ve 26-30) arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ( $F_{1,2}= 4.41$ ;  $p<.05$ ). Diğer bir ifadeyle, profesyonel ve amatör grubu ile yaş grupları arasında karar verme becerilerinin değiştiğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

Bu bulgulara dayanarak profesyonel ve amatör gruplarının 17-20, 21-25 ve 26-30 yaş grupları arasında hangi şekilde bir bağlantı ve anlamlılıkları tespit etmek için gruplar içerisinde tek yönlü varyans analizi yapılmıştır.

**Tablo 4.27. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcular ile Yaş Gruplarına ait Betimsel İstatistik Sonuçları**

Gruplar		N	X	S
Profesyonel	17-20	55	24.96	5.39
	21-25	93	21.34	5.53
	26-30	49	22.89	6.44
Amatör	17-20	31	29.67	6.07
	21-25	34	31.14	5.96
	26-30	22	30.50	3.99
<b>Toplam</b>		<b>284</b>	<b>25.10</b>	<b>6.79</b>



Tablo 4.27’de görüldüğü gibi profesyonel ve amatör futbolcuların karar verme becerileri ölçeğinden elde edilen puanların yaş gruplarına göre dağılımına ilişkin betimsel istatistik sonuçları verilmiştir. Bu değerler arasındaki farklılığın anlamlı düzeyde olup olmadığını belirlemek için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları tablo 4.28’de verilmiştir.

**Tablo 4.28. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcular ile Yaş Gruplarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p
Gruplar Arası	4084	816.9	5	25.23	.000
Gruplar İçi	8999	32.3	278	25.23	.000
Toplam	13084		283		

Tablo 4.28 incelendiğinde karar verme ölçeğinde futbolcu grupları ile yaş grupları arasında anlamlı farklılık olduğu anlaşılmaktadır ( $F_{5-282}=25.23$ ;  $p<.05$ ). Diğer bir ifade ile, futbolcu grupları ile yaş grupları arasında karar verme becerilerinin hangi yaş grupları arasında olduğunu belirleyebilmek için Scheffe testi uygulanmıştır.

Gözenekler	Tanımlar
Grup 1.1.	Profesyonel / 17-20 Yaş Grubu
Grup 1.2.	Profesyonel / 21-25 Yaş Grubu
Grup 1.3.	Profesyonel / 26-30 Yaş Grubu
Grup 2.1.	Amatör / 17-20 Yaş Grubu
Grup 2.2.	Amatör / 21-25 Yaş Grubu
Grup 2.3.	Amatör / 26-30 Yaş Grubu

**Tablo 4.29. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcular ile Yaş Grupları Arasında Anlamlılık için Yapılan Scheffe Testi Sonuçları**

		<b>Ortalama Farkı</b>	<b>p</b>
Grup 1.1.	Grup 1.2.	3.61	.017
	Grup 1.3.	2.06	.63
	Grup 2.1.	4.71	.02
	Grup 2.2.	6.18	.00
	Grup 2.3.	5.53	.01
Grup 1.2.	Grup 1.1.	3.61	.017
	Grup 1.3.	1.55	.79
	Grup 2.1.	8.33	.000
	Grup 2.2.	9.80	.000
	Grup 2.3.	9.15	.000
Grup 1.3.	Grup 1.1.	2.06	.63
	Grup 1.2.	1.55	.79
	Grup 2.1.	6.77	.000
	Grup 2.2.	8.24	.000
	Grup 2.3.	7.60	.000
Grup 2.1.	Grup 1.1.	4.71	.20
	Grup 1.2.	833	.000
	Grup 1.3..	6.77	.000
	Grup 2.2.	1.46	.95
	Grup 2.3.	.82	.99

Tablo 4.29 incelendiğinde Grup 1.1. yani 17-20 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcıların Grup 1.2. yani 21-25 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcılardan karar verme becerilerinin arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların karar verme becerilerinin 17-20 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre aralarında 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların 17-20 yaş grubundaki profesyonel

futbolculara göre daha tecrübeli olmaları karar verme becerilerinin daha olumlu çıkmasında bir etken olarak görülebilir.

Grup 1.1. yani 17-20 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcıların Grup 1.3. yani 26-30 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcılardan karar verme becerilerinin arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Diğer bir ifade ile 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların karar verme becerilerinin 17-20 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre aralarında farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

17-20 yaş grubundaki profesyonel futbolcular ile 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların karar vermede anlamlı bir fark çıkmamasının nedenleri 17-20 yaş arasındaki futbolcuların tecrübe eksikliği bir çoğunun yeni profesyonelliğe geçmesi ve 26-30 yaş grubundaki futbolcuların ise aktif futbolculuk dönemlerinin son yıllarında olmaları olarak değerlendirilebilir. Çünkü örnekleri grubumuzdaki profesyonel futbolcularını büyük çoğunluğu 2.lig ve 3.lig futbolcusu olması nedeni ile bu futbolcuların üst lig ve süper lig gibi liglere çıkma ihtimalleri yaş durumları nedeniyle zor görülmektedir.

17-20 yaş profesyonel futbolcuların tecrübesizlik ve bir çoğunun yeni profesyonel olmasından dolayı üzerlerindeki baskı ve stres daha fazla olmasından dolayı, 17-20 yaş amatör futbolcularda ise baskı ve stresin daha az olması adına kaynaklanan bir lehte durum söz konusudur.

17-20 yaş profesyonel futbolcular ile 21-25 yaş amatör futbolcular arasında karar verme durumlarında 21-25 yaş amatör futbolcular lehine bir sonuç çıkmasında yaş, tecrübe ve amatör ligin vermiş olduğu bir daha stressiz durumun yanında 17-20 yaş profesyoneller futbolcular, profesyonelliğe yeni geçmelerinden dolayı amatörlerin bir çok özelliklerine yakın davranışlar gösterebilirler.

Yine yaş grupları amatör ve profesyonel durumları dikkate alınarak karar verme becerilerinin daha olumlu olması, profesyonel ligdeki sorunların, mücadelenin ve baskının futbolcular üzerinde stres baskı vs. oluşturması bunun yanında amatör liglerdeki beklentinin daha düşük olması, futbolcuların daha rahat bir ortamda bulunması ve gelecekle ilgili kaybetme psikolojisi taşımamasından kaynaklanan nedenler olabilir.

17-20 yaş grubundaki profesyonel olarak oynayan futbolcuların 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre karar verme becerilerinin düşük olduğu; 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre karar verme becerilerinin değişmediği anlaşılmaktadır. Buna karşın 17-20 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların 17-20, 21-25 ve 26-30 yaş grubundaki amatör futbolculara göre karar verme becerilerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Grup 1.2. yani 21-25 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcıların Grup 1.3. yani 26-30 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcılardan karar verme becerilerinin arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir. Diğer bir ifade ile 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların karar verme becerilerinin 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre aralarında farklılaşmadığı anlaşılmaktadır.

Grup 1.2. yani 21-25 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcıların Grup 2.1. yani 17-20 yaş grubunda olan amatör futbolcu katılımcılardan karar verme becerilerinin arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile 17-20 yaş grubundaki amatör futbolcuların karar verme becerilerinin 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre aralarında 17-20 yaş amatör futbolcular lehine anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır.

Grup 1.2. yani 21-25 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcıların Grup 2.3. yani 26-30 yaş grubunda olan amatör futbolcu katılımcılardan karar verme becerilerinin arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile 26-30 yaş grubundaki amatör futbolcuların karar verme becerilerinin 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre aralarında 26-30 yaş amatör futbolcular lehine anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır.

21-25 yaş grubundaki profesyonel olarak oynayan futbolcuların 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre karar verme becerilerinin değişmediği yani aynı olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların 17-20, 21-25 ve 26-30 yaş grubundaki amatör futbolculara göre karar verme becerilerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Grup 1.3. yani 26-30 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcıların Grup 2.1. yani 17-20 yaş grubunda olan amatör futbolcu katılımcılardan karar verme becerilerinin arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile 17-20 yaş grubundaki amatör futbolcuların karar verme becerilerinin 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre aralarında 17-20 yaş amatör futbolcular lehine anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır.

Grup 1.3. yani 26-30 yaş grubunda olan profesyonel futbolcu katılımcıların Grup 2.3. yani 26-30 yaş grubunda olan amatör futbolcu katılımcılardan karar verme becerilerinin arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Diğer bir ifade ile 26-30 yaş grubundaki amatör futbolcuların karar verme becerilerinin 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre aralarında 26-30 yaş amatör futbolcular lehine anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmaktadır.

26-30 yaş grubundaki profesyonel olarak oynayan futbolcuların 17-20 ve 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre karar verme becerilerinin değişmediği yani aynı olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların 17-20, 21-25 ve 26-30 yaş grubundaki amatör futbolculara göre karar verme becerilerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır.

17-20, 21-25 ve 26-30 yaş grubundaki amatör futbolcuların kendi grupları arasında karar verme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

#### **Alt Amaç 5: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Yaş Grupları ile Problem Çözme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Futbolcuların amatör ve profesyonel olmalarına göre problem çözme becerilerinin yaş gruplarına göre betimsel istatistik sonuçları tablo 4.25’de verilmiştir.

**Tablo 4.30. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Yaş Gruplarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları**

Grup	17-20 Yaş			21-25 Yaş			26-30 Yaş		
	N	X	S	N	X	S	N	X	S
<b>Profesyonel</b>	55	99.67	21.32	93	97.08	15.58	49	97.34	14.69
<b>Amatör</b>	31	127.45	22.51	34	132.35	19.44	22	122.18	14.60

Tablo 4.30'da görüldüğü üzere, profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların problem çözme becerilerinin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.31'de verilmiştir.

**Tablo 4.31. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerilerinin Yaş Gruplarına Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p
Grup	49358	49358	1	153.41	.159
Yaş	953.77	476.88	2	1.482	.159
Grup*Yaş	1192.2	596.14	2	1.853	.159
Toplam	145990		283		

Tablo 4.31 incelendiğinde, problem çözme becerileri ölçeğinden elde edilen puanlara göre profesyonel futbolcular ile amatör futbolcu grubu ile yaş gruplarının (17-20, 21-25, ve 26-30) arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ( $F_{1-283} = 1.853$ ;  $p < .05$ ). Diğer bir ifadeyle, profesyonel ve amatör grubu ile yaş grupları arasında problem çözme becerilerinin değişmediğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

Gülşen (2008) yılında profesyonel futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada futbolcuların yaş gruplarının problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılık

bulunamamıştır. Ancak uzun süreli futbol oynayan futbolcuların kısa süreli futbol oynayanlara göre daha problem çözme becerilerinin fazla olduğu tespit edilmiştir.

Yurttaş (2001), Tanrıkulu (2002), Güçlü (2003), Kaya (2005), Arın (2006), İnce ve Şen (2006), Tekin ve Taşğın (2006) tarafından farklı gruplar üzerinde yapılan değişik çalışmalarda ise yaşın problem çözme becerileri ve alt boyutları üzerinde etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Bu çalışmalarda elde edilen bulgular genel olarak yapmış olduğumuz araştırma sonuçlarımızla paralellik göstermektedir.

#### **Alt Amaç 6: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Yaş Grupları ile Antrenörle İletişimleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Futbolcuların amatör ve profesyonel olmalarına göre antrenörle iletişiminin yaş gruplarına göre betimsel istatistik sonuçları tablo 4.32’de verilmiştir.

**Tablo 4.32. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişimleri Yaş Gruplarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları**

Grup	17-20 Yaş			21-25 Yaş			26-30 Yaş		
	N	X	S	N	X	S	N	X	S
<b>Profesyonel</b>	55	95.87	12.06	93	95.20	10.99	49	94.40	8.69
<b>Amatör</b>	31	107.61	19.06	34	102.61	14.00	22	96.45	13.04

Tablo 4.32’de görüldüğü üzere, profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların antrenörle iletişiminin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.33’de verilmiştir.

**Tablo 4.33. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişiminin Yaş Gruplarına Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p
Grup	2872	2872	1	18.32	.078
Yaş	1370	685.2	2	4.373	.078
Grup*Yaş	808	404.0	2	2.57	.078
Toplam	2750482		283		

Tablo 4.33 incelendiğinde, antrenörle iletişimlerinin ölçeğinden elde edilen puanlara göre profesyonel futbolcular ile amatör futbolcu grubu ile yaş gruplarının (17-20, 21-25, ve 26-30) arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ( $F_{1-283} = 2.57$ ;  $p < .05$ ). Diğer bir ifadeyle, profesyonel ve amatör grubu ile yaş grupları arasında antrenörle iletişiminin değişmediğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

Abakay (2010) yılında profesyonel futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada uzun süreli futbol oynayan yani yaşı fazla olan futbolcuların antrenörle iletişimlerinin futbol oynama süresi az olan yani yaşı genç olan futbolculara göre anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada ise amatör futbolcular ile profesyonel futbolcular arasında antrenörle iletişim farklılaşmakta mıdır'a bakılmış olup anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

**Alt Amaç 7: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Eğitim Durumları ile Karar Verme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Futbolcuların amatör ve profesyonel olmalarına göre karar verme becerileri ile eğitim durumlarına göre betimsel istatistik sonuçları tablo 4.34'de verilmiştir.



**Tablo 4.34. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları**

Grup	Lise			Lisans		
	N	X	S	N	X	S
Profesyonel	139	22.67	5.76	58	22.89	6.27
Amatör	35	31.57	3.33	52	29.71	6.57

Tablo 4.34’de görüldüğü üzere, profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların karar verme becerilerinin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.35’de verilmiştir.

**Tablo 4.35. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Eğitim Durumuna Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p
Grup	3416	3416	1	101.60	.183
Eğitim	37.21	37.21	2	1.107	.183
Grup*Eğitim	59.90	59.90	2	1.781	.183
Toplam	192088		283		

Tablo 4.35 incelendiğinde, karar verme becerileri ölçeğinden elde edilen puanlara göre profesyonel futbolcular ile amatör futbolcu grubu ile eğitim durumları (lise ve lisans) arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ( $F_{1-283} = 1.781$ ;  $p < .05$ ). Diğer bir ifadeyle, profesyonel ve amatör grubu ile eğitim durumları arasında karar verme becerilerinin değişmediğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

**Alt Amaç 8: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Eğitim Durumları ile Problem Çözme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Futbolcuların amatör ve profesyonel olmalarına göre problem çözme becerileri ile eğitim durumlarına göre betimsel istatistik sonuçları tablo 4.36’de verilmiştir.

**Tablo 4.36. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerilerinin Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları**

Grup	Lise			Lisans		
	N	X	S	N	X	S
Profesyonel	139	97.54	17.81	58	98.65	13.72
Amatör	35	125.11	13.72	52	130.0	22.86

Tablo 4.36’de görüldüğü üzere, profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların problem çözme becerilerinin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.37’de verilmiştir.

**Tablo 4.37. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerilerinin Eğitim Durumuna Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p
Grup	48044	48044	1	148.58	.435
Eğitim	497.3	497.3	2	1.538	.435
Grup*Eğitim	197.5	197.5	2	.611	.435
Toplam	3404358		283		

Tablo 4.37 incelendiğinde, problem çözme becerileri ölçeğinden elde edilen puanlara göre profesyonel futbolcular ile amatör futbolcu grubu ile eğitim durumları (lise ve lisans) arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ( $F_{1-283} = .611$ ;  $p < .05$ ).

Diğer bir ifadeyle, profesyonel ve amatör grubu ile eğitim durumları arasında problem çözme becerilerinin değişmediğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

Gülşen (2008) yılında profesyonel futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada üniversite mezunu futbolcuların problem çözme becerileri ile lise mezunu futbolcuların problem çözme beceri ortalamaları; ilköğretim mezunu futbolcuların ortalamalarından daha iyi düzeyde çıkarak aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlandığını belirtmiştir. Bu çalışmada ise profesyonel ve amatör futbolcular arasında karşılaştırma yapıldığından dolayı genel manada aralarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

#### **Alt Amaç 9: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Eğitim Durumları ile Antrenörle İletişim arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Futbolcuların amatör ve profesyonel olmalarına göre antrenörle iletişim ile eğitim durumlarına göre betimsel istatistik sonuçları tablo 4.38’de verilmiştir.

**Tablo 4.38. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişimin Eğitim Durumlarına Göre Betimsel İstatistik Sonuçları**

Grup	Lise			Lisans		
	N	X	S	N	X	S
<b>Profesyonel</b>	139	95.24	10.94	58	95.06	10.37
<b>Amatör</b>	35	98.97	9.94	52	105.44	18.94

Tablo 4.38’de görüldüğü üzere, profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların antrenörle iletişimin eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.39’de verilmiştir.

**Tablo 4.39. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişimin Eğitim Durumuna Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p
Grup	2752	2752	1	17.37	.54
Eğitim	548.6	548.6	1	3.46	.54
Grup*Eğitim	611.5	611.5	1	3.86	.54
Toplam	2750482		284		

Tablo 4.39 incelendiğinde, antrenörle iletişim ölçeğinden elde edilen puanlara göre profesyonel futbolcular ile amatör futbolcu grubu ile eğitim durumları (lise ve lisans) arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ( $F_{1-284} = .54$ ;  $p < .05$ ). Diğer bir ifadeyle, profesyonel ve amatör grubu ile eğitim durumları arasında antrenörle iletişimin değişmediğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

Abakay (2010) yılında profesyonel ve amatör futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada hem profesyonel futbolcuların hem de amatör futbolcuların öğrenim düzeyleri arttıkça antrenörle iletişimlerinin arttığını belirlemiştir. Bu çalışmada ise amatör futbolcular ile profesyonel futbolcular karşılaştırılmış amatör futbolcular ile profesyonel futbolcuların eğitim düzeylerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

**Alt Amaç 10: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Oynadıkları Mevki ile Karar Verme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Futbolcuların amatör ve profesyonel olmalarına göre oynadıkları mevkilere göre karar verme becerilerine göre betimsel istatistik sonuçları tablo 4.40’de verilmiştir.

**Tablo 4.40. Profesyonel ve Amatör Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre Karar Verme Becerilerine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları**

Grup	Mevki	N	X	S
Profesyonel	Kaleci	20	24.10	6.54
	Bek	39	22.94	5.34
	Stoper	49	22.30	5.44
	Orta Saha	67	23.20	6.32
	Kanat/Açık	22	20.68	5.84
Amatör	Kaleci	9	29.55	3.97
	Bek	15	32.60	4.23
	Stoper	32	28.71	6.28
	Orta Saha	18	33.00	4.10
	Kanat/Açık	13	29.38	6.18

Tablo 4.40’de görüldüğü üzere, profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların karar verme becerilerinin futbolcuların oynadıkları mevkilere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.41’de verilmiştir.

**Tablo 4.41. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Karar Verme Becerilerinin Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p
Grup	3215	3215	1	97.5	.28
Mevki	361.15	90.28	4	2.74	.28
Grup*Mevki	167.94	41.98	4	1.27	.28
Toplam	192088		284		

Tablo 4.41 incelendiğinde, karar verme becerileri ölçeğinden elde edilen puanlara göre profesyonel futbolcular ile amatör futbolcu grubu ile futbolcuların oynadıkları mevkiiler arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ( $F_{4-284} = .28$ ;  $p < .05$ ). Diğer bir ifadeyle, profesyonel ve amatör grubu ile futbolcuların oynadıkları mevkilere göre karar verme becerilerinin değişmediğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

**Alt Amaç 11: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Oynadıkları Mevki ile Problem Çözme Becerileri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Futbolcuların amatör ve profesyonel olmalarına göre oynadıkları mevkilere göre problem çözme becerilerine göre betimsel istatistik sonuçları tablo 4.40’de verilmiştir.

**Tablo 4.42. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre Problem Çözme Becerilerine Göre Betimsel İstatistik Sonuçları**

Grup	Mevki	N	X	S
Profesyonel	Kaleci	20	101.20	16.90
	Bek	39	98.41	18.04
	Stoper	49	96.32	15.87
	Orta Saha	67	99.70	18.48
	Kanat/Açık	22	91.77	13.21
Amatör	Kaleci	9	124.11	19.87
	Bek	15	129.60	15.56
	Stoper	32	127.37	22.19
	Orta Saha	18	130.0	20.98
	Kanat/Açık	13	127.84	18.23

Tablo 4.42’de görüldüğü üzere, profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların karar verme becerilerinin futbolcuların oynadıkları mevkilere göre anlamlı farklılık

gösterip göstermediğine ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.41’de verilmiştir.

**Tablo 4.43. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Problem Çözme Becerilerinin Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Kareler Ortalaması	Sd	F	p
Grup	46107	46107	1	141.25	.754
Mevki	664.05	166.01	4	.509	.754
Grup*Mevki	619.66	154.91	4	.475	.754
Toplam	3404358		284		

Tablo 4.43 incelendiğinde, problem çözme becerileri ölçeğinden elde edilen puanlara göre profesyonel futbolcular ile amatör futbolcu grubu ile futbolcuların oynadıkları mevkiler arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ( $F_{4-284} = .754$ ;  $p < .05$ ). Diğer bir ifadeyle, profesyonel ve amatör grubu ile futbolcuların oynadıkları mevkilere göre problem çözme becerilerinin değişmediğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

Gülşen (2008) yılında profesyonel futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada futbolcuların oynamış oldukları mevkilere göre problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen orta saha oyuncularının diğer mevki oyuncularına göre daha iyi puan ortalamasına sahip olduğu, forvet oyuncularının ise diğer mevki oyuncularına göre daha düşük problem çözme becerileri ortalamasına sahip olduğunu belirlemiştir. Bu çalışmada ise profesyonel ve amatör futbolcuların oynadıkları mevkilere göre problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanamamıştır.

**Alt Amaç 12: Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Oynadıkları Mevki ile Antrenörle İletişimi arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?**

Futbolcuların amatör ve profesyonel olmalarına göre oynadıkları mevkilere göre antrenörle iletişimine göre betimsel istatistik sonuçları tablo 4.44’de verilmiştir.

**Tablo 4.44. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre Antrenörle İletişime Göre Betimsel İstatistik Sonuçları**

<b>Grup</b>	<b>Mevki</b>	<b>N</b>	<b>X</b>	<b>S</b>
Profesyonel	Kaleci	20	93.65	8.83
	Bek	39	93.53	10.65
	Stoper	49	96.63	12.04
	Orta Saha	67	95.89	11.18
	Kanat/Açık	22	94.18	7.99
Amatör	Kaleci	9	101.33	11.05
	Bek	15	100.73	18.17
	Stoper	32	103.93	19.17
	Orta Saha	18	103.00	15.16
	Kanat/Açık	13	103.38	11.22

Tablo 4.44’de görüldüğü üzere, profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuların antrenörle iletişimin futbolcuların oynadıkları mevkilere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin iki faktörlü varyans analizi sonuçları Tablo 4.45’de verilmiştir.



**Tablo 4.45. Amatör ve Profesyonel Erkek Futbolcuların Antrenörle İletişimin Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere Göre İki Yönlü Varyans Analizi Sonuçları**

<b>Varyansın Kaynağı</b>	<b>Kareler Toplamı</b>	<b>Kareler Ortalaması</b>	<b>Sd</b>	<b>F</b>	<b>p</b>
Grup	2975	2975	1	18.20	.997
Mevki	347.8	86.96	4	.532	.997
Grup*Mevki	27.77	6.94	4	.042	.997
Toplam	2750482		284		

Tablo 4.45 incelendiğinde, antrenörle iletişim ölçeğinden elde edilen puanlara göre profesyonel futbolcular ile amatör futbolcu grubu ile futbolcuların oynadıkları mevkiler arasında anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ( $F_{4-284} = .997$ ;  $p < .05$ ). Diğer bir ifadeyle, profesyonel ve amatör grubu ile futbolcuların oynadıkları mevkilere göre antrenörle iletişiminin değişmediğine yönelik bulgular elde edilmiştir.

## V. BÖLÜM

### 5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bundan önceki bölümlerinde elde edilen bulgu ve yorumlara dayalı olarak ulaşılan sonuçlara yer verilmiş ve bu sonuçlara dayalı olarak önerilerde bulunulmuştur.

#### 5.1. SONUÇLAR

Profesyonel ve Amatör futbolcularla ilgili olarak yapılan araştırmada karar verme becerileri, problem çözme becerileri ve antrenörle iletişim ile ilgili veriler toplanmıştır. Elde edilen bu bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

- Amatör ve profesyonel erkek futbolcular arasında karar verme becerilerinin amatör futbolcular lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.
- Amatör futbolcuların ile profesyonel futbolcular arasında karar verme becerilerinin alt boyutlarından olan özsaygı, dikkatli, erteleyici ve panik ayrı ayrı amatör futbolcular lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği; kaçınan alt boyutunun ise anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.
- Amatör futbolcuların ile profesyonel futbolcular arasında problem çözme becerilerinin amatör futbolcular lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Gülşen (2008) yılında profesyonel liglerde oynayan futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada problem çözme becerisinin futbolcular arasında anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemiştir. Aynı zamanda Çağlayan (2004) yılında beden eğitimi ve spor bölümünde öğrencilere yönelik yapmış olduğu çalışmada problem çözme becerisinin öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık olmadığına yönelik bulgular elde etmiştir.

- Amatör futbolcuların ile profesyonel futbolcular arasında problem çözme becerilerinin alt boyutlarından olan düşünen, kaçınan, değerlendirici, kendine güven ve planlılık erteleyici ve panik ayrı ayrı amatör futbolcular lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği; aceleci alt boyutunun ise anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır.
- Amatör futbolcuların ile profesyonel futbolcular arasında antrenörle iletişim amatör futbolcular lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Abakay (2010) yılında yapmış olduğu çalışmada profesyonel futbolcular ile amatör futbolcuları, ilköğretim, lise, lisans grupları içerisinde değerlendirerek eğitim seviyesinin artması ile antrenörle olan iletişimin arttığına yönelik bulgular elde etmiştir.

- 17-20 yaş grubundaki profesyonel olarak oynayan futbolcuların 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre karar verme becerilerinin düşük olduğu; 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre karar verme becerilerinin değişmediği anlaşılmaktadır. Buna karşın 17-20 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların 17-20, 21-25 ve 26-30 yaş grubundaki amatör futbolculara göre karar verme becerilerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır.
- 21-25 yaş grubundaki profesyonel olarak oynayan futbolcuların 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre karar verme becerilerinin değişmediği yani aynı olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların 17-20, 21-25 ve 26-30 yaş grubundaki amatör futbolculara göre karar verme becerilerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır.
- 26-30 yaş grubundaki profesyonel olarak oynayan futbolcuların 17-20 ve 21-25 yaş grubundaki profesyonel futbolculara göre karar verme becerilerinin değişmediği yani aynı olduğu anlaşılmaktadır. Buna karşın 26-30 yaş grubundaki profesyonel futbolcuların 17-20, 21-25 ve 26-30 yaş grubundaki amatör futbolculara göre karar verme becerilerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır.
- 17-20, 21-25 ve 26-30 yaş grubundaki amatör futbolcuların kendi grupları arasında karar verme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

- Amatör ve profesyonel grubu ile yaş grupları arasında problem çözme becerilerinin değişmediği bulgusu elde edilmiştir.

Gülşen (2008) yılında profesyonel futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada futbolcuların yaş gruplarının problem çözme becerileri arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Ancak uzun süreli futbol oynayan futbolcuların kısa süreli futbol oynayanlara göre daha problem çözme becerilerinin fazla olduğu tespit edilmiştir.

- Amatör ve profesyonel grubu ile yaş grupları arasında antrenörle iletişiminin değişmediği bulgusu elde edilmiştir.

Abakay (2010) yılında profesyonel futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada uzun süreli futbol oynayan yani yaşı fazla olan futbolcuların antrenörle iletişimlerinin futbol oynama süresi az olan yani yaşı genç olan futbolculara göre anlamlı farklılık olduğunu tespit etmiştir.

- Amatör ve profesyonel grubu ile eğitim durumları arasında karar verme becerilerinin değişmediği bulgusu elde edilmiştir.
- Amatör ve profesyonel grubu ile eğitim durumları arasında problem çözme becerilerinin değişmediği bulgusu elde edilmiştir.

Gülşen (2008) yılında profesyonel futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada üniversite mezunu futbolcuların problem çözme becerileri ile lise mezunu futbolcuların problem çözme beceri ortalamaları; ilköğretim mezunu futbolcuların ortalamalarından daha iyi düzeyde çıkarak aralarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlandığını belirtmiştir.

- Amatör ve profesyonel grubu ile eğitim durumları arasında antrenörle iletişiminin değişmediği bulgusu elde edilmiştir.

Abakay (2010) yılında profesyonel ve amatör futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada hem profesyonel futbolcuların hem de amatör futbolcuların öğrenim düzeyleri arttıkça antrenörle iletişimlerinin arttığını belirlemiştir.

- Amatör ve profesyonel grubu ile futbolcuların oynadıkları mevkilere göre karar verme becerilerinin değişmediği bulgusu elde edilmiştir.

- Amatör ve profesyonel grubu ile futbolcuların oynadıkları mevkilere göre problem çözme becerilerinin değişmediği bulgusu elde edilmiştir. Gülşen (2008) yılında profesyonel futbolcular üzerinde yapmış olduğu çalışmada futbolcuların oynamış oldukları mevkilere göre problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen orta saha oyuncularının diğer mevki oyuncularına göre daha iyi puan ortalamasına sahip olduğu, forvet oyuncularının ise diğer mevki oyuncularına göre daha düşük problem çözme becerileri ortalamasına sahip olduğunu belirlemiştir.
- Amatör ve profesyonel grubu ile futbolcuların oynadıkları mevkilere göre antrenörle iletişiminin değişmediği bulgusu elde edilmiştir.

## 5.2. ÖNERİLER

Sonuç olarak; futbol sporunda ister amatör olarak ister profesyonel olarak olsun futbolcuların performanslarını etkileyen teknik, taktik ve yapısal özelliklerin yanı sıra sporcuların karar verme, problem çözme beceri düzeyleri ve antrenörle iletişim ile ilgili durumların belirlenmesi ve geliştirilmesinin önemliliği görülmektedir. Bu sebeple;

- Futbolcular tüm yönleriyle tanınmaya çalışılmalı ve yüksek performans sergilemede önemli olan psikolojik unsurların da dikkate alınmasının önemini unutmamalıdır.
- Takımlarında daha yüksek başarı bekleyen antrenörler teknik, taktik ve motorik özellikleri geliştirici çalışmalar yanında, problem çözme becerileri, karar verme becerileri ve antrenörle iletişim düzeylerini düzenleyici çalışmaları da ihmal edilmemelidir.
- Teknik direktör ve antrenörler yapılmış olan karar verme beceri araştırmalarının sonuçlarından yararlanmalıdırlar.
- Teknik direktör ve antrenörler yapılmış olan problem çözme araştırmalarının sonuçlarından yararlanmalıdırlar.
- Çalışmanın daha fazla takım ve sporcu üzerinde uygulanması, konu ile ilgili daha net sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

- Yapmış olduğumuz bu çalışma profesyonel ve amatör futbolcular üzerinde uygulanmış, ancak basketbol, voleybol, hentbol, güreş gibi spor branşlarında da uygulanması önerilir.

## KAYNAKÇA

Abakay, U. (2010). *Futbolda Antrenör İletişiminin Farklı Statüdeki Futbolcuların Başarı Motivasyonu İle İlişkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Aday Öğretmen Kılavuzu,

<http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/kitaplar/ilkfen/ogr/aday19.doc>

Aksan, N. (2006). *Üniversite Öğrencilerinin Epistemolojik İnançları ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Aracı, H. (1999). *Okullarda Beden Eğitimi*. Ankara: Yardımcı Ofset.

Arın, A. (2006). Lise Yöneticilerinin Öğretim Liderliği Davranışları ile Kullandıkları Karar Verme Stratejileri ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki Düzeyi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eskişehir.

Arnold, J. D. (1992). *The Complete Problem Solver*, Canada: John Wiley & Sons Inc.

Aydın, K. B. (2006). *Akış Kuramına Dayalı Stresle Basa Çıkma Grup Programının Ergenlerin Stresle Basa Çıkma Stratejilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Aydın, M. (2000). *Eğitim Yönetimi*, Ankara: Hatiboğlu Yayınevi.

Bağlıkol, Y. (2010). *İlköğretim 8.Sınıf Öğrencilerinin Kendine Saygı ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişki*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Bar-Ell., M., and Raab., M. (2006). *Judgement and Decision Making in Sport and Exercise: Rediscovery and New Visions*. Psychology of Sport and Exercise. 7,

519–524.

Başer E. (1996). *Uygulamalı Spor Psikolojisi*, Ankara. Bağırhan Yayınevi. Kültür ofset; 1986.

Baysal, N. (2009). An application of the decision-making model for democracy education: a sample of a third grade social sciences lesson. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9 (1), 75 84.

Bingham, A. (1998). *Çocuklarda Problem Çözme Yeteneklerinin Geliştirilmesi*. İngilizceden Çeviren: A. Ferhan Oğuzkan. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Boostrom, R. (1994). *Developing Creative & Critical Thinking an Intergrated Approach*. Illinois: National Textbook Company.

Bootzin, R. R., Bower, G. H., Crocker, J and Hall, E. (1991). *Psychology Today: An Introduction*. (Seventh Edition). Mc Graw-Hill Inc.

Brynes, J.P. (2002). The Development of Decision Making. *Journal of Adolescent Health* ,31 (66), 208 215

Bursalıoğlu, Z. (2002). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. 12. basım, Pegem A Yayıncılık, Ankara

Campos, W. (1993). The Effects of Age and Skill Level on Motor and Cognitive Components of Soccer Performance. Ph.D Thesis, University of Pittsburgh.

Cengiz R. (2009). *İletişim*. İstanbul: Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Eğitim Yayınları, (2); 45

Chabeli, M. M. (2006). *Higher Order Thinking Skills Competencies Required By Outcomes-Based Education From Learners*, *Curationis*, 29(3), ss. 78-86.



Çağlayan, H. S. (2007). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğrenme Biçimleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Çağlayan, H. S. (2010). *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Öğrenme Biçimleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara

Çakmakçı, E. (2009). *Karar Verme Becerilerinin Kazandırılmasında Drama Dersinin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Osman Gazi Üniversitesi, Eskişehir.

Çetin, M.Ç. (2009). *Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Sosyal Beceri Düzeyleri Ve Stresle Başa Çıkma Biçimlerinin Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Deniz, M. E. (2004). *Investigation of the Relation Between Decision Making Self-Esteem, Decision Making Style And Problem Solving Skills of University Students*. Eurasian Journal of Educational Research. 15, 23-35.

Doğan O. (2005). *Spor Psikolojisi. 2.Baskı. Adana: Nobel Kitapevi.*

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı). (1983). *Gençlik ve Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara.

Dunlap, J.C. (2005). *Changes in Students' Use of Lifelong Skills During A Problem-Based Learning Project*. Performance Improvement Quarterly; 18.

Düzakın, S. (2004). *Lise Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı, Ankara.

D’Zurilla TJ, Nezu M. (1990). *Development and Preliminary Evaluation of The Social Problem Solving. Psychological Assessment, A Journal of Consulting and Clinical Psychology*; 2(2): 156-163.

Egan, G. (1975). *Psikolojik Danışmaya Giriş*. İngilizceden Çeviren: F. Akkoyun ve diğerleri. Akkoyun F (Ed.). California: Brooks/Cole Publishing Company.

Egesoy, H. En\_Seler, N. Çamlıyer, H. Ve Çamlıyer, H. (1999). Elit ve Elit Olmayan Futbol Oyuncularının Karar Verme Performanslarının Karar Verme Hızı ve Verilen Kararın Doğruluğu Açısından Karşılaştırılması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 2, (3), 22-33.

Erdoğan, İ. (2002). Türk Eğitim Sistemi, *Sistem Yayıncılık*, İstanbul.

Ferrara, D. L. ve Repa, J. T. (1993). *Measuring Shared Decision Making*, (Çevrimiçi) ephost@epnet.com, 04.10.2008.

Ferrari, J. R. ve Dovidio, J. F. (2001). *Behavioral Information Search By Indecisives*”, *Personality And Individual Differences*, 30, ss. 1113-1123.

Fontana, F. E. (2007). The Effects of Exercise Intensity on Decision Making Performance of Experienced and Inexperienced Soccer Players. Ph.D Thesis. University of Pittsburg.

Gerek T. (2001). Spor ve İletişim, Yönetici, Antrenör ve Sporcu Kümeleri Bağlamında 1.Lig Yüzme ve Su Topu Kulüplerindeki İletişimsel Yapı. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Goloğlu, S. (2009). *Fen Eğitiminde Sosyo-Bilimsel Aktivitelerle Karar Verme Becerilerinin Geliştirilmesi: Dengeli Beslenme*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Gurvitch, R. (2004). The Development and Validation of a Computer Mediated Simulation (CMS) Training Application Designed to Enhance Task Modification Decisions among Preservice Physical Education Teachers, MS., West Virginia University.

Güçlü, N. (2003). *Lise Müdürlerinin Problem Çözme Becerileri*. Milli Eğitim 80.Yıl Özel Sayısı. Sayı: 160, 272-300.

Gülşen, D. (2008). *Farklı Lig Düzeyinde Oynayan Futbolcuların Oynadıkları Mevkilere, Öğrenim Durumu ve Spor Yaşlarına Göre Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.

Günay M, Yüce, A. (2008). *Futbol Antrenmanının Bilimsel Temelleri*. 3. Baskı: Öz Baran Ofset, Ankara.

Güner, P. (2000). Sorunlarla Etkili Baş Etme Yolu: Problem Çözme. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*. 3 (1), 62–67.

Güven Ö. (1996). *12-16 Yaş Grubu Sporcuların Müsabaka Motivasyonu ve Antrenör Davranışları Konusunda Karşılaştıkları Bazı Sorunlar*, Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi ; 1(1): 29-40.

Güzel, İ. İ. (2008). *Amatör Sporcuların Antrenörlerinden Beklentileri Üzerine Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Heddergott K. H. (1977). “Neue Fussball Lehre”, 5.Auflage, Limpert Verlag gmbh., Bad Hamburg.

Heppner P. P. and Krauskopf, C. J. (1987). *An Information Processing Approach to Personal Problem Solving*. *The Counseling Psychologist*. 15 (3), 371-447.

Heppner PP, Baumgardner AH, Jackson J. (1985). *Depression and Attributional Style: Are They Related? Cognitive Therapy and Research*; 9: 105–113.

İkizler, C. (2000). *Sporda Sosyal Bilimler*. İstanbul: Alfa Yayınları

İnal, A. N. (2006). “*Futbolda Eğitim Öğretim*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

İnce, G ve Şen, C. (2006). Adana ilinde Deplasmanlı Ligde Basketbol Oynayan Sporcuların Problem Çözme Becerilerinin Belirlenmesi. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 4 (1), 5-10.

Izgar, G.(2003), “Okul Yöneticilerinin Karar Verme Stratejileri ve Yeterlilikleri”, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya

Izgar H. (2008). *Headteachers Leadership Behavior and Problem Solving Skills: A Comperative Study*. *Social Behavior and Personality* [serial online] [12.02.2012] 36(4) Available from: <http://apps.isiknowledge.com>.

Johnson. J. G. (2006). Cognitive Modeling of Decision Making in Sports. *Psychology of Sport and Exercise*. 7 (6), 631–652.

Kahley, H. (1993). *Problem Solving: Current Issues*. Philadelphia: Open University Press.

Kalaycı, N. (2001). *Sosyal Bilgilerde Problem Çözme ve Uygulamalar*. Ankara: Gazi Kitapevi.

Karabulut, E.O. (2009). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ile Kişilik Özelliklerinin Bazı Değişkenler Bakımından Belirlenmesi ve Karşılaştırılması (Ahi Evran Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi Örneği)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Katkat, D. (2001). Öğretmen Adaylarının Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Bakımından Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı,  
Erzurum

Kaya, E. (2005). Hemşirelerin Problem Çözme Becerilerinin ve Etkileyen Bazı Faktörlerin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Programı, Sivas.

Kesici, N. (2002). *Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Psikolojik İhtiyaç Örüntüleri ve Özlük Niteliklerine Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.

Keten, M. (1993). *Türkiye’de Spor*. Ankara: Polat Ofset Basımevi.

Konter E. (1997). *Futbolda Süratin Teori ve Pratiği*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.

Kulikov N.A. (2001). Developing Effective Coach-Athlete Relationship Approaches Used by Successful Collegiate Head Coaches of Combined Gender Sports. Thesis of Master, USA. California State University.

Kuzgun Y. (1993). “Karar Verme Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu”, VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları.(Ed.) Bayraktar R. ve Dağ İ. Türk Psikologlar Derneği Yayınları. 161-170

Lam, D. (2004). Problem-Based Learning: An Integration Of Theory and Field. Journal of Socil Work Educat,on. Proquest Psychology Journals, 40.

Lazar J. (2001). “İletişim Bilimi”, Çev: Anık C. 1.Baskı. Ankara. Vadi Yayınları.

Mageau G.A. (2003). Vallerand RJ. The Coach-Athlete Relationship: A Motivational Model. Journal Of Sports Sciences (21); 883–904.

Mann, L., Harmoni, R. ve Power, C. (1989). “Adolescent Decision-Making. The Development Of Competence”, *Journal Of Adolescence*, 12: ss. 265-278.

Marco, C.D., Hartung, P.J., Newman, I., ve Parr, P. (2003). Validity Of The Decisional Process Inventory. *Journal Of Vocational Behavior*, 63, 1-19 s.

Mau, W. C. (2000). Cultural Differences in Career in Career Decision-Making Styles and Self-Efficacy. *Journal of Vocational Behavior*. 57, 365-378.

Mayer, R. (1998). “Cognitive, Metagocnitive and Motivational Aspect of Problem Solving”, *Intructional Science*, 26, 49-63.

Michelle A. S. (2007). Perceived Social Support Systems During Athletic Injury Recovery in Collegiate Club Sport Athletes. MS Thesis. West Virginia University.

Nas, K. (2010). “Futbolcularda Sürat ve Çabukluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Nezu AM. (1985). Differences in Psychological Distress Between Effective and İneffective Problem Solvers. *Journal of Counselling Psychology*; 42: 42–48.

Olrich, D.C., Harder, R.J., Callahan, R.C., Gibson, H.W. (1998), *Teaching Strategies: A Guide To Better İnstruction* (5. Edition), New York: Houghton Mifflin Company.

Onursal, A. M. (2004). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının İletişim ve Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, İzmir.

Osipov, S.H. (1999). “Assessing Career Indecision”. *Journal Of Vocational Behavior*, 55, ss. 147-154.

Özdağ S. (2003). “Güreş Eğitim Merkezlerindeki Sporcu Öğrencilerle Devlet Okullarındaki Sporcu Öğrencilerin Problem ve Beklentilerin Karşılaştırılması” Doktora. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Özdemir N. Okay A. (2005). “Yüksek Öğretim Yaşamının Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokullarında Okuyan Öğrencilerin Depresyon Düzeyleri Üzerinde Etkileri. 9.Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi. Muğla: Muğla Üniversitesi.

Pehlivan Z, Konukman F.(2004). “Beden Eğitimi Öğretmenleri ve Diğer Branş Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerileri Açısından Karşılaştırılması”, Spormetre. Ankara Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi. 2 (2): 55–60.

Presseisen, B. Z. (1991). “Thinking Skills: Meanings And Models Revisited”, A. Costa (Ed), Developing Minds: A Source Book For Teaching Thinking. USA Virginia: Association For Supervision and Curriculum Development, ss. 56-62.

Rouquette, M. (1994). Yaratıcılık. İstanbul: İletişim Yayınları.

Senemoğlu, N. (2002). “Gelişim Öğrenme ve Öğretim”, Gazi Kitabevi, Ankara.

Söylemez, S. (2002). Ergenlerde Problem Çözme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Bir Grup Çalışması Programının Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Şurupçu Ö., G. (2002). Takım Sporlarında İletişimde Gruplararası Süreçler. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.

Tanrıkulu, T. (2002). Yetiştirme Yurtlarında ve Aile Ortamında Yaşayan Ergenlerin Bilişsel Yapıları (Olumsuz Otomatik Düşünceler) ve Problem Çözme Becerileri Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.

Taşdelen, Arzu (2001). Öğretmen Adaylarının Bazı Psiko Sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 40-52.

Tekin, M. ve Taşğın, Ö. (2006). Sınıf Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. 15. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 13-15 Eylül. Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Muğla.

Topkaya, İ. ve Tekin T. A. (2011). Futbolda Genel Kurumsal Bir Çerçeve, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Ülgen, G. (1995). **Birey ve Öğrenme**. Ankara: Bilim Yayınları.

Webster-Stratton, C., Reid, M. J. and Hammond, M. (2001). Social Skills and Problem-Solving Training for Children With Early-Onset Conduct Problems: Who Benefits?. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 42 (7), 943-952.

Weisberg, R. (1993). Creativity. New York: W.H.Freeman and Company.

Yamaner F, Hacıcaferoğlu B. (1997). 2. Lig 5. Grupta Mücadele Eden Malatya Spor Diyarbakırspor ve Siirt Köy Hizmetleri Spor Futbol Takımlarında Oynayan Futbolcuların Fizyolojik Özelliklerinin Analizi ve Mukayesesi, İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, cilt 2, sayı 3, sayfa 9-17, Malatya.

Yavuzer, H. (2002). **Çocuk Psikolojisi**, 22. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul

Yıkılmaz, M. (2001), “Eğitim Fakülteleri Yöneticilerinin Yönetimsel Karar Verme/Sorun Çözme Yeterliliği” Gazi Üniversitesi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Yıldız Ö. (2004). Takım Sporlarında İletişimin Performans Verimine Etkisinin Araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Zakay, D. (1990). The Role Of Personal Tendencies In The Selection Of Decision-



Making Strategies. Psychological Record, 40(2), ss. 1-6.

## EKLER

### KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Futbolcular;

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalında “Profesyonel ve Amatör Liglerde Oynayan Futbolcuların Karar Verme, Problem Çözme Becerileri ve Antrenörle İletişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ” konulu doktora çalışması yapmaktayım.

Profesyonel ve amatör futbolcuların karar verme becerileri, problem çözme becerileri ve antrenörle iletişimlerinin incelenmesi amaçlanan bu çalışmada görüş ve düşünceleriniz rehberlik edecektir. Bu çalışma bilimsel bir amaçla kullanılacak olup verdiğiniz cevaplar başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Teşekkür ederim.

Abdullah Kürşad

### Kişisel Bilgiler

#### Yaşınız:

- 17- 20       21-25       26-30       30 ve üstü

#### Eğitim Durumunuz:

- Lise       Ön Lisans       Lisans       Master

#### Oynadığınız Lig

- Amatör       Süper Lig       1. Lig       2. Lig       3. Lig

#### Oynadığınız Mevki

- Kaleci       Bek       Stoper       Orta Saha       Libero  
 Açık/Kanat